

WOORDENLIJST AMSTERDAMSE KINDEREN

DEELPROJECT 'WOORDENSCHAT' – TAALPROJECT UVA-RUG

Folkert Kuiken & Sarah Droge

Mei 2010

Universiteit van Amsterdam

VOORWOORD

Het rapport ‘Woordenlijst Amsterdamse Kinderen. Deelproject ‘Woordenschat’ – Taalproject UvA-RUG’ is in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam. In het ‘Taalproject UvA-RUG’ zijn vier deelprojecten uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen. Ieder op eigen wijze, hebben de vier deelprojecten een bijdrage geleverd aan het realiseren van een betere taal- en leesvaardigheid van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. In het huidige rapport wordt het deelproject ‘Woordenschat’ beschreven. Het doel van dit deelproject was het vervaardigen van woordenlijsten voor de groepen 3 tot en met 8 van het primair onderwijs. Dit heeft geresulteerd in de totstandkoming van de WAK: Woordenlijst Amsterdamse Kinderen. In dit rapport worden de zes ontwikkelde woordenlijsten van de WAK en de daarbij behorende verantwoording gepresenteerd.

Wij bedanken iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van de WAK. In het bijzonder danken wij de Amsterdamse basisscholen en hun leerkrachten die de eerste versies van de woordenlijsten hebben beoordeeld. Ook dient een woord van dank uit te gaan naar de verschillende uitgeverijen die zonder aarzeling hun taal- en zaakmethoden ter beschikking hebben gesteld. Tevens bedanken wij Rob Schoonen en Anne Vermeer voor hun zeer bruikbare adviezen.

Amsterdam, mei 2010

Folkert Kuiken en Sarah Droge

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Taalproject UvA-RUG	5
1.3 Deelproject ‘Woordenschat’	6
2 VERANTWOORDING	8
2.1 Waarom is de WAK ontwikkeld?	8
2.2 Hoe is de WAK samengesteld?	9
2.3 Uit hoeveel woorden bestaat de WAK?	11
2.4 Past de WAK in de dagelijkse lespraktijk?	14
3 WOORDENSCHAT	15
3.1 Hoeveel woorden kent een basisschoolleerling gemiddeld?	15
3.2 Wat maakt het verwerven van woorden zo lastig?	17
3.3 Hoe kunnen de woorden worden aangeboden aan de leerlingen?	19
3.4 Zijn strategieën bruikbaar binnen het woordenschatonderwijs?	21
3.5 Wat maakt de zaakvakken zo moeilijk?	22
3.6 Is er een verband tussen woordenschat en lezen?	24
4 DE WOORDENLIJST AMSTERDAMSE KINDEREN	25
4.1 Woordenlijst groep 3	25
4.2 Woordenlijst groep 4	62
4.3 Woordenlijst groep 5	106
4.4 Woordenlijst groep 6	150
4.5 Woordenlijst groep 7	204
4.6 Woordenlijst groep 8	243
REFERENTIES	307
BIJLAGE 1: CONVERSIETABEL VAN DE GUCHTE EN VERMEER (2003)	310
BIJLAGE 2: THEMA’S IN DE WAK	311

BIJLAGE 3: VOORBEELDEN VAN SEMANTISEREN	313
BIJLAGE 4: VOORBEELDEN VAN CONSOLIDEREN	314
BIJLAGE 5: VOORBEELDEN VAN WOORDLEERSTRATEGIEËN	315

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Voor een succesvolle schoolloopbaan en voor het vinden van werk is een goede taalvaardigheid een wezenlijke voorwaarde. Zo blijkt uit Amerikaans onderzoek dat goede lezers een grotere kans hebben op succes in hun leven en werk dan slechte lezers (National Endowment for the Arts 2007). Met de leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen is het er de laatste jaren niet beter op geworden. Internationaal vergelijkende onderzoeken laten zien dat hun leesvaardigheid is gedaald ten opzichte van eerdere jaren. Dit blijkt zowel uit het PIRLS-onderzoek waarin voor het basisonderwijs in 2006 een achterstand in leesvaardigheid wordt geconstateerd in vergelijking met 2001 (Mullis et al. 2007), als uit het PISA-onderzoek dat in 2006 eveneens een daling wat betreft lezen laat zien voor het voortgezet onderwijs in vergelijking met 2003 (Knecht-van Eekelen et al. 2007).

Het rapport van de Commissie Meijerink is een poging om de neerwaartse beweging in het taal- en rekenonderwijs een halt toe te roepen (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen 2008). Dit rapport is zowel door het veld als door beleidsmakers goed ontvangen, met als gevolg dat er onder meer is besloten enkele pilots van start te laten gaan om de door de Expertgroep voorgestelde maatregelen te vertalen naar de praktijk (Ministerie van OCW 2008). In een intentieverklaring uit mei 2008 is door Amsterdam aangegeven dat er in deze stad behoefte bestaat om te komen tot een op de doorlopende leerlijnen gebaseerd onderwijsaanbod (Kuiken 2008). De gedachte hierachter is dat onvoldoende consistentie en een gebrek aan continuïteit zowel binnen als tussen verschillende onderwijsvormen tot overlap of leemtes in het onderwijsaanbod leiden, met als gevolg een mogelijke vertraging in de schoolloopbaan van leerlingen. Binnen de voor- en vroegschoolse educatie, het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs heeft Amsterdam het onderwerp doorlopende leerlijnen uitgeroepen tot speerpunt van taalbeleid.

1.2 Taalproject UvA-RUG

In 2009 is het taalproject van de UvA-RUG van start gegaan. Dit project is gericht op de vergroting van de taal- c.q. leesvaardigheid van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs en bestaat uit vier deelprojecten. Deze vier deelprojecten leveren ieder op eigen

wijze een bijdrage aan een betere taal- en leesvaardigheid van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs.

- Het eerste deelproject ‘Woordenschat’ is gericht op vergroting van de woordenschat bij leerlingen in het primair onderwijs, vanuit de gedachte dat een grote woordenschat een belangrijke voorwaarde vormt voor een goede taal- en leesvaardigheid.
- Het tweede deelproject ‘Diawoord’ sluit hierop aan. In dit deelproject wordt een diagnostische woordenschattoets ontwikkeld, aan de hand waarvan woordenschatproblemen in de laatste twee jaren van het primair onderwijs (groep 7 en 8) en in de eerste twee jaren van het voortgezet onderwijs kunnen worden opgespoord en gerediceerd. ‘Diawoord’ loopt daarmee parallel aan het leerlingvolgsysteem betreffende tekstbegrip, ‘Diatekst’ genaamd, dat ontwikkeld is voor leerlingen van groep 7 in het po tot en met leerjaar 3 van het vo.
- Het derde deelproject ‘Taalportfolio’ is gericht op verbetering van de warme overdracht tussen po en vo. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een digitaal portfolio, waarvan ook *Diataal* onderdeel uitmaakt.
- In het vierde en laatste deelproject ‘Lezen buiten schooltijd’ zal worden nagegaan wat de meest effectieve manieren zijn om niet-professionals in te zetten bij het stimuleren van de leesvaardigheid van leerlingen buiten schooltijd.

1.3 Deelproject ‘Woordenschat’

De omvang van de woordenschat vormt een cruciaal onderdeel van iemands taalvaardigheid. Woorden vormen de basisingrediënten van zowel mondelinge als schriftelijke taalvaardigheid. Tekstbegrip is voor een groot deel afhankelijk van iemands woordkennis. De omvang van de woordenschat van zowel allochtone als autochtone achterstandsleerlingen laat in grote mate te wensen over. Het is daarom van groot belang om de ontwikkeling van de woordenschat zoveel mogelijk te stimuleren.

In 2009 is de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK) gepresenteerd, waarin een basiswoordenschat voor leerlingen in groep 1 en groep 2 wordt vastgesteld (Mulder e.a. 2009). Daarbij wordt er vanuit gegaan dat leerlingen bij binnenkomst in groep 3 over minstens 2000-3000 woorden moeten beschikken om op een zinvolle manier te kunnen beginnen met technisch lezen, overigens mag bij sommige leerlingen worden verondersteld dat hun receptieve woordenschat op dat moment wel het dubbele bedraagt. Aan het begin van de brugklas worden leerlingen geacht over een vocabulaire van minstens 15.000 woorden te beschikken (Sanders 1990). Het diagnostisch instrument

Diataal (Hacquebord e.a. 2006) kan daarbij een belangrijke rol vervullen als graadmeter van de omvang van de woordenschat aan het eind van de basisschool.

Maar wat gebeurt er tussen groep 3 en groep 8? Om de kloof te overbruggen tussen de woordenschat waarmee leerlingen in groep 3 binnenkomen en die waarmee ze in groep 8 uitstromen, moeten leerlingen zes jaar lang jaarlijks minstens 1500 nieuwe woorden leren. Maar welke woorden zijn dat? In dit deelproject zijn voor onder-, midden en bovenbouw woordenlijsten ontwikkeld aan de hand waarvan leerkrachten kunnen vaststellen welke woorden zij in een bepaalde fase van het basisonderwijs het beste kunnen aanleren en over welke woorden de leerlingen op een bepaald moment dienen te beschikken. De woordenlijsten kunnen dan ook gezien worden als hulpmiddel, 'checklisten', voor de leerkracht. Hierbij is gebruik gemaakt van de woordenlijst van Schrooten & Vermeer (1994). Deze lijst vormt een goede basis voor het vaststellen van minimumdoelen, maar doordat deze destijds voor leerkrachten niet erg gebruiksvriendelijk is gepresenteerd is het daar nooit van gekomen. In dit deelproject is deze lijst, aangevuld met recente gegevens, nu juist wel in een gebruiksvriendelijk format geplaatst. Daarnaast is er een verantwoording vervaardigd waarmee de leerkracht de lijsten ook daadwerkelijk kan inzetten in zijn/haar dagelijkse lespraktijk.

2 VERANTWOORDING

2.1 Waarom is de WAK ontwikkeld?

De *Woordenlijst Amsterdamse Kinderen* (WAK) is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. In 2007 heeft het ministerie de *Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen* in het leven geroepen. De Expertgroep kreeg de opdracht het ministerie te informeren over wat leerlingen op verschillende niveaus in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen op het gebied van taal en rekenen. Hiertoe heeft de Expertgroep een referentiekader ingesteld, waarin de basiskennis en basisvaardigheden zijn verwoord voor leerlingen in het primair tot hoger onderwijs. Om de aanbevelingen van de Expertgroep zo goed mogelijk op te volgen en te vertalen naar de praktijk, zijn er diverse projecten van start gegaan. De *Pilot Doorlopende Leerlijnen*, het taalproject van de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen, maakt hier onderdeel van uit. Binnen deze Pilot zijn zes woordenlijsten ontwikkeld voor de groepen 3 tot en met 8 van het primair onderwijs. Het project is gestart vanuit de gedachte dat een grote woordenschat een van de belangrijkste voorwaarden vormt voor een goede taal- en leesvaardigheid.

De ontwikkelde woordenlijsten hebben een vergroting van de woordenschat bij leerlingen in het primair onderwijs tot doel. Voor de leerlingen in de groepen 1 en 2 van het primair onderwijs is in 2009 de *Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters* (BAK) vervaardigd (Mulder e.a. 2009). Deze lijst bevat respectievelijk 2000 en 3000 woorden, het minimumaantal woorden dat leerlingen aan het begin van groep 3 tot hun beschikking moeten hebben om een zinvolle start met technisch lezen te kunnen maken. Daarnaast is er voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs de *Streefwoordenlijst voor de basisvorming 2007* beschikbaar (Hacqebord e.a. 2007). Deze lijst bestaat uit ruim 14.000 woorden, de meest voorkomende woorden in de eerste twee jaren van het voortgezet onderwijs. De WAK is gericht op het dichten van het gat tussen groep 3 en de start van het voortgezet onderwijs. De woordenlijsten kunnen als basis dienen voor de inhoud van het woordenschatonderwijs. Daarnaast is er sprake van een doorlopende leerlijn woordenschat van groep 1 tot en met de start van het voortgezet onderwijs.

2.2 Hoe is de WAK samengesteld?

Een woordenlijst dient aan een aantal voorwaarden te voldoen om gebruikt te kunnen worden binnen het woordenschatonderwijs. De belangrijkste voorwaarden zijn: de lijst moet passen bij de doelgroep, de verzameling woorden, oftewel het ‘corpus’, dient voldoende groot te zijn en de woorden moeten verzameld worden uit verschillende onderwerpen en situaties, oftewel ‘domeinen’ (o.a. Hazenberg en Hulstijn 1992; Schrooten en Vermeer 1994; Van de Guchte en Vermeer 2003). In 1994 is een dergelijke woordenlijst, bestaande uit 15.000 voor leerlingen in het primair onderwijs, vervaardigd door Schrooten en Vermeer: *‘Woorden in het basisonderwijs: 15.000 woorden aangeboden aan leerlingen’*. In deze lijst wordt naast de ‘frequentie’ van ieder woord ook het ‘geometrisch gemiddelde’ vermeld. Deze maten zijn van groot belang in het samenstellen van een woordenlijst. De frequentie van een bepaald woord geeft weer hoe vaak dat woord voorkomt in de geraadpleegde domeinen. Het geometrisch gemiddelde is een samengestelde maat die zowel de frequentie als de spreiding van een woord over verschillende de domeinen weergeeft, dus hoe vaak en in hoeveel verschillende domeinen het betreffende woord voorkomt.

Destijds werd de lijst van Schrooten en Vermeer (1994) minder bruikbaar geacht voor gebruik in de dagelijkse lespraktijk. Om deze lijst nieuw leven in te blazen, zijn middels een conversietabel van Van de Guchte en Vermeer (2003) een groot aantal woorden geselecteerd die als basis dienen voor de WAK (bijlage 1). Daarnaast zijn als recente update woorden geselecteerd uit taal- en zaakvakmethoden die worden gebruikt in het primair onderwijs. In totaal hebben vijf uitgeverijen samen acht taalmethoden en negen zaakvakmethoden ter beschikking gesteld voor de totstandkoming van de WAK (schema 1).

<i>Uitgever</i>	<i>Taalmethode</i>	<i>Zaakvakmethode</i>
Bekadidact	Taalleesland	---
Malmberg	Taalactief Taaljournaal	Naut Meander Brandaan
Noordhoff	Taal op maat	---
ThiemeMeulenhoff	Taalverhaal Taal Taalverhaal Spelling	Speurtocht Natuniek De Blauwe Planeet
Zwijssen	Zin in Taal Taal in Beeld	De trek Land in zicht In vogelvlucht

Schema 1: Overzicht van uitgeverijen en methodes.

Omdat de WAK een hulpmiddel is voor leerkrachten, is aan leerkrachten van Amsterdamse basisscholen gevraagd de woordenlijsten te beoordelen en suggesties te geven voor aanvulling. Daarnaast is aan de leerkrachten gevraagd om aan te geven in welke groep veel voorkomende taal- en rekentermen gekend moeten worden. In totaal hebben acht basisscholen meegewerkt aan het project (schema 2). Het oordeel van de leerkrachten is als zeer waardevol ervaren en de suggesties hebben ertoe bijgedragen dat de WAK een woordenlijst is geworden waarin ook onderwerpen een plaats hebben gekregen die in de huidige tijd een rol spelen. Zo gaven de leerkrachten aan dat ook onderwerpen uit het jeugdjournaal en schooltv een plaats moesten krijgen binnen de WAK, zoals bijvoorbeeld het milieu. Hierdoor is een innovatieve woordenlijst voor het primair onderwijs ontstaan. De WAK helpt de leerkracht kleur te geven aan het woordenschatonderwijs én maakt de leerling mondiger in een samenleving die voortdurend aan verandering onderhevig is.

<i>Basisschool</i>
Avonturijn
Linnaeusschool
De Ark
Louise de Coligny
OBS Slootermeer
Insulinde
De Horizon
2 ^e Daltonschoon

Schema 2: Overzicht van Basisscholen die hebben meegewerkt aan het project.

2.3 Uit hoeveel woorden bestaat de WAK?

In totaal worden er in de WAK 10.000 woorden aangeboden. Deze 10.000 woorden zijn verspreid over zes jaargroepen. Het aantal woorden dat wordt aangeboden per groep verschilt (schema 3). De woorden nemen toe naarmate de leerlingen in een hogere groep komen. Er is gekozen voor 10.000 woorden omdat een leerling aan het eind van de basisschool minimaal dient te beschikken over 15.000 woorden. Dit aantal woorden heeft een leerling minimaal nodig om een goede start te kunnen maken in het voortgezet onderwijs. De BAK biedt in totaal 3000 woorden aan en de WAK 10.000 woorden. Daarnaast mag zeker verwacht worden dat een leerling incidenteel minstens 2000 woorden verwerft, die niet direct aangeboden worden op de basisschool.

De 10.000 woorden worden verspreid over zes jaargroepen aangeboden in zes woordenlijsten. Iedere lijst bestaat uit een aantal thema's (bijlage 2) die in de meeste gevallen in iedere jaargroep terugkomen, zoals de thema's 'school', 'lastige woorden' en 'natuur'. Een aantal thema's bestaat uit een grote verzameling woorden. Er is bewust voor gekozen om deze woorden niet verder in te delen in kleinere subthema's. De reden hiervoor is dat veel woorden binnen verschillende thema's passen. De plaatsing van een woord binnen een bepaald thema is dan ook in zekere zin arbitrair. Een nog verdere opdeling van de woorden zou dit alleen maar versterken. Daarnaast mag van de leerkracht verwacht worden dat hij/zij over voldoende vaardigheden beschikt om de woorden in kleinere woordgroepen, zogenoemde 'woordclusters', in te delen. Op deze manier kan de leerkracht zelfstandig woorden uit de WAK inpassen in zijn/haar lesprogramma. De woorden in de WAK zijn zo geselecteerd dat alle woorden binnen een thema, geplaatst kunnen worden in kleinere woordclusters.

Er is voor gekozen om bij ieder zelfstandig naamwoord in de WAK het bijbehorende lidwoord te vermelden. Daarnaast wordt van alle werkwoorden naast de infinitief ook de verleden tijd en het voltooid deelwoord gegeven. Ieder woord in de WAK is als één woord geteld. Ook de werkwoorden (vb. 'delen – deelde – gedeeld'), de collocaties (vb. 'op smaak brengen'), de vaste combinaties (vb. 'ontlenen aan') en het figuurlijk taalgebruik (vb. 'je oren spitsen') zijn geteld als zijnde één woord. Er zijn echter wel enkele uitzonderingen. Ten eerste zijn onregelmatige meervouden apart geteld, bijvoorbeeld: decennium en decennia zijn als twee woorden gerekend. Ten

tweede zijn mannelijke en vrouwelijke vormen apart geteld, bijvoorbeeld: deelnemer en deelneemster zijn geteld als twee woorden. Ten derde zijn van een onregelmatig werkwoord de drie vormen apart geteld, bijvoorbeeld: schenken, schonk en geschonken zijn als drie woorden gerekend. Hiervoor is gekozen omdat dergelijke vormen vaak in eerste instantie, wanneer de regel nog niet verworven is, geleerd worden als een woord op zich. Zo worden woorden en woordvormen die vaak voorkomen in het aanbod, het eerst verworven. Kinderen leren bijvoorbeeld als snel onregelmatige, maar zeer frequent voorkomende vormen als: ‘ging’ en ‘kinderen’, zonder de woordvormingsregels te kennen (Vermeer, 2005).

<i>Groep</i>	<i>Aantal woorden</i>
Groep 3	1275
Groep 4	1445
Groep 5	1525
Groep 6	1890
Groep 7	1925
Groep 8	1940
<i>Totaal</i>	<i>10.000</i>

Schema 3: Aantal woorden per groep.

In sommige gevallen komt een woord twee of meer keer voor in de WAK. Dit komt doordat woorden meerdere betekenissen kunnen hebben. Het is belangrijk dat de leerkracht de betekenis van de woorden koppelt aan het thema waarin het woord geplaatst is. Bijvoorbeeld: het woord ‘de bui’ komt zowel in groep 3 als in groep 5 voor. In groep 3 staat ‘de bui’ in het thema ‘natuur’ en heeft daarom te maken met het weer. In groep 5 vinden we ‘de bui’ terug in het thema ‘gedrag en gevoelens’ en heeft dus te maken met gedrag. Ook komt het voor dat er woorden in de WAK staan die tevens voorkomen in de BAK. In de meeste gevallen gaat het hier om woorden met meerdere betekenissen. Bijvoorbeeld: in de BAK vinden we het woord ‘lucht’ onder het thema ‘seizoenen en weer’ en in de WAK komt ‘de lucht’ voor in groep 3 in het thema ‘eten en drinken’ in de betekenis van ‘geur’. In een enkel geval wordt er een woord uit de BAK nogmaals aangeboden in de WAK. De reden hiervoor is dat het betreffende woord een belangrijke functie vervult binnen het thema waarin het woord staat. Bijvoorbeeld: het woord ‘hemel’ vinden we zowel terug in de BAK als in de

WAK, waar 'de hemel' voorkomt in groep 6 binnen het thema 'geloof' en fungeert als het tegengestelde, oftewel het antoniem, van 'de hel'.

2.4 Past de WAK in de dagelijkse lespraktijk?

Taal is een zaak van alle vakken en wordt de hele dag aangeboden (Verhallen en Van Beek 2004). Leerlingen dienen daarom over een goede woordenschat te beschikken. De laatste jaren is steeds duidelijker geworden hoe belangrijk het hebben van een voldoende grote woordenschat is op het schoolsucces van leerlingen. Een leerling dient aan het eind van de basisschool over minimaal 15.000 woorden te beschikken om een goede start te kunnen maken in het voortgezet onderwijs (Verhoeven en Vermeer 1992, Schrooten en Vermeer 1994; Sanders 1990). De WAK ondersteunt de leerkracht in het behalen van deze belangrijke en moeilijke opgave. Het corpus van de WAK biedt de leerkracht een enorme keuze aan woorden en onderwerpen die in de wereld van zes tot twaalfjarige kinderen van belang zijn.

De leerkracht kan de WAK gebruiken in zijn of haar dagelijkse lespraktijk. Wanneer bijvoorbeeld woorden uit de methode worden behandeld, kan de leerkracht de WAK gebruiken om extra bijpassende woorden aan te bieden. De WAK bevat frequente woorden (vb. 'de pagina' en 'het afval'), schooltaalwoorden (vb. 'de schaal' en 'de periode'), vakspecifieke woorden (vb. 'de beuk' en 'de kringloop'), maar ook lastige woorden waar leerlingen doorgaans veel moeite mee hebben (vb. 'immers' en 'vanwege') en figuurlijk taalgebruik (vb. 'je ogen de kost geven' en 'de proef op de som nemen'). Gezegd moet worden dat de WAK geen alles voorschrijvende lijst betreft. Ongetwijfeld zullen er woorden in voorkomen waarvan de één denkt 'dat vind ik een nuttig woord' en waarvan de ander denkt 'dat vind ik geen nuttig woord'. Ook zal het voorkomen dat een leerkracht woorden mist in de lijst. Dit alles is bijna niet te voorkomen. De WAK dient gezien te worden als een ondersteuning binnen het woordenschatonderwijs en kan goed gebruikt worden naast een methode.

3 WOORDENSCHAT

3.1 Hoeveel woorden kent een basisschoolleerling gemiddeld?

Kinderen verschillen van elkaar wat betreft de omvang van hun woordenschat. Dit heeft onder andere te maken met de thuissituatie van het kind. Kinderen verwerven in het algemeen de meeste woorden door de dagelijkse ervaring met gesproken en geschreven taal; oftewel op een impliciete manier. Voordat het kind kan lezen, vindt deze verwerving met name plaats door de interactie met volwassenen in de directe omgeving van het kind. Wanneer het kind begint met lezen, worden de nieuw verworven woorden opgeslagen bij de reeds aanwezige kennis. Vanaf het moment dat het kind naar school gaat vindt de woordenschatverwerving ook op een expliciete manier plaats. Denk bijvoorbeeld aan de moeilijke woorden uit een zaakvaktekst waar de leerkracht de nadruk op legt in de klas (o.a. Verhallen en Verhallen 1994; Vernooy 2003; Kuiken en Vermeer 2005).

Geschat wordt dat een Nederlandstalige kleuter van vier jaar beschikt over een receptieve woordenschat van rond de 3000 woorden. Op zesjarige leeftijd, heeft het kind er ongeveer 1500 woorden bijgeleerd. Wanneer begonnen wordt met lezen en het onderwijs in de kennisgebieden toeneemt, zien we dat de woordenschat een spurt maakt. Op tienjarige leeftijd beschikt het kind over ongeveer 11.000 woorden en aan het eind van de basisschool is dit aantal toegenomen tot 15 á 17.000 woorden (Verhoeven en Vermeer 1992). Deze aantallen liggen anders voor anderstalige leerlingen.

Anderstalige kinderen die pas intensief met de Nederlandse taal te maken krijgen wanneer zij starten met hun schoolcarrière, hebben ten opzichte van hun Nederlandstalige klasgenootjes een grote achterstand. Deze taalachterstand komt vaak het duidelijkst tot uitdrukking in hun geringe Nederlandse woordenschat. Gedurende de basisschooltijd lijken de verschillen tussen de Nederlandstalige en anderstalige leerlingen eerder toe dan af te nemen. Als niet-Nederlandstalige leerlingen met ongeveer zes jaar leren lezen, is hun woordenschat in het Nederlands in veel gevallen kleiner dan die van Nederlandstalige kleuters (o.a. Kienstra 2003; Appel en Vermeer 2004). Tegen de tijd dat de zaakvakteksten aan bod komen, kent een groot deel van de

niet-Nederlandstalige leerlingen slechts de helft van het aantal woorden van hun eentalige klasgenoten. Vanaf het moment dat de leerlingen goed (technisch) kunnen lezen, neemt bij zowel de eentaligen als bij de tweetaligen de woordenschat enorm toe, maar de verschillen blijven te groot (schema 4). Voor de productieve woordenschat geldt ongeveer hetzelfde als voor de receptieve woordenschat: de tweetalige allochtone kinderen hebben een aanzienlijke achterstand op hun eentalige autochtone medeleerlingen. Dit geldt met name voor tweetalige kinderen die van mediterrane afkomst zijn. De Surinaamse kinderen zitten gemiddeld tussen de eentalige- en tweetalige kinderen in (Kienstra 2003).

De (geschatte) omvang van de receptieve Nederlandse woordenschat van Nederlandse en anderstalige kinderen in het basisonderwijs		
Leeftijd	Eentalige Nederlandse kinderen	Tweetalige Mediterrane kinderen
Vierjarigen	3000	1000
Vijfjarigen	3800	1800
Zesjarigen	4500	2600
Zevenjarigen	5200	3400
Achtjarigen	6000	4200
Negenjarigen	8500	5000
Tienjarigen	11000	6000
Elfjarigen	14000	8000
Twaalfjarigen	17000	10000

Bron: Verhoeven en Vermeer 1992; Vermeer 2005.

Schema 4: De (geschatte) omvang van de receptieve Nederlandse woordenschat van Nederlandse en anderstalige kinderen in het basisonderwijs.

3.2 Wat maakt het verwerven van woorden zo lastig?

De vraag wat het verwerven van woorden lastig maakt, is niet eenduidig te beantwoorden. Uit onderzoek is gebleken dat in iedere taal de variatie in de frequentie van woorden een wetmatige verdeling kent. Hierin komen de 3 à 4000 meest frequente woorden heel veel voor en de daarop volgende woorden komen relatief heel weinig voor. Dit houdt in dat het leren van de eerste paar duizend woorden over het algemeen weinig problemen oplevert, omdat deze woorden vaak en in veel verschillende situaties aangeboden worden. Het verwerven van de overige woorden is vaak een lastigere taak want deze komen minder vaak en in minder verschillende contexten voor (Appel en Vermeer 2004).

Daarnaast wordt de leerlast van een woord mede bepaald door het doel waarvoor het woord geleerd wordt. Moet een leerling het woord alleen kunnen begrijpen (receptief/passief) of is het de bedoeling dat de leerling het woord ook zelf kan inzetten wanneer dat nodig is (productief/actief)? Het is gemakkelijker een woordvorm en bijpassende betekenis te herkennen, dan het woord te kunnen toepassen op een geschikt moment (Kienstra 2003). Woordkennis omvat een groot aantal facetten: de vorm van het woord, de betekenis van het woord en het gebruik van het woord (schema 5). Met de kennis over de vorm van het woord kunnen leerlingen bijvoorbeeld nieuwe woorden uit dezelfde woordfamilie begrijpen of woorden maken door het toepassen van vervoegingen of verbuigingen. Ook kennis over de betekenis van woorden is van belang, omdat verschillende soorten woorden verschillende betekenisaspecten aanduiden. Tenslotte moeten leerlingen ook kennis hebben over het gebruik van woorden (Nation 1990). De leerlast van een woord wordt tevens bepaald door de mate van voorkennis van de leerling en de context waarin het woord geleerd wordt. Daarom is het van groot belang dat de woorden niet geïsoleerd van elkaar worden aangeboden, maar altijd in combinatie met elkaar en in een betekenisvolle context (Verhallen 2005).

Het kennen van een woord

Vorm

Gesproken vorm	receptief	Hoe klinkt het woord?
	productief	Hoe wordt het woord uitgesproken?
Geschreven vorm	receptief	Hoe ziet het woord eruit?
	productief	Hoe wordt het woord geschreven en gespeld?

Positie

Grammaticale patronen	receptief	In welk patroon treedt het woord op?
	productief	In welk patroon moeten we het woord gebruiken?
Collocaties	receptief	Welke woorden of type woorden kunnen verwacht worden voor of achter het woord?
	productief	Welke woorden of welk type woorden moeten we gebruiken bij dit woord?

Functie

Frequentie	receptief	Hoe gangbaar is het woord?
	productief	Hoe vaak moet het woord gebruikt worden?
Toepasbaarheid	receptief	Waar verwachten we dit woord tegen te komen?
	productief	Waar kan dit woord gebruikt worden?

Betekenis

Concept	receptief	Wat betekent het woord?
	productief	Welk woord moet gebruikt worden om deze betekenis te uiten?
Associaties	receptief	Aan welke andere woorden denken we bij dit woord?
	productief	Welke andere woorden kunnen we gebruiken in plaats van dit woord?

Bron: Nation 1990.

3.3 Hoe kunnen woorden worden aangeboden aan de leerlingen?

Woorden kunnen op verschillende manieren worden aangeboden aan de leerlingen. Dit blijkt ook uit de vele verschillende didactieken en methoden die beschikbaar zijn. Er kan dan ook niet één zaligmakende woordenschatdidactiek benoemd worden. Wel kan opgemerkt worden dat de deskundigen uit het onderwijsveld het gezamenlijk eens lijken te zijn over het belang van ‘herhaling’. Woorden die slechts één keer worden behandeld, zullen vrijwel zeker weer zeer snel vergeten worden door de leerlingen. Een woord moet vele malen herhaald worden in verschillende contexten. Het leren van woorden is namelijk een cumulatief proces, waarbij de woordkennis steeds wordt uitgebreid, verdiept en verstevigd. Over de mate van herhaling wordt verschillend gedacht. Afhankelijk van de context en moeilijkheidsgraad wordt vijf tot zestien keer herhalen genoemd als voorwaarde voor verwerving. In het algemeen wordt ervan uitgegaan dat een woord gemiddeld genomen zeven keer herhaald dient worden, wil het verankerd raken in het geheugen van de leerling. Herhaling betekent in dit verband dat een leerling daadwerkelijk moet kunnen oefenen met de woorden (o.a. Nation 1994; Verhallen en Verhallen 1994; Bossers 1996; Kuiken en Vermeer 2005).

Een welbekende woordenschatdidactiek is de ‘Viertakt’ (Verhallen en Van den Nulft 2002). De auteurs achter deze didactiek hebben de belangrijkste bevindingen uit de literatuur gebundeld tot een goed toepasbare didactiek voor in de klas. De Viertakt bestaat uit vier stappen die hieronder kort worden besproken.

- De eerste stap bestaat uit het ‘voorbewerken’. In deze stap gaat het om het introduceren van de woorden en hun betekenissen. Tijdens het voorbereiden worden de leerlingen voorbereid op het onderwerp en betrokken bij de context waarin de woorden naar voren komen. Tegelijkertijd wordt er gezocht naar aanknopingspunten in het woordenschatnetwerk van de kinderen. Zo kunnen de nieuw te leren woorden gekoppeld worden aan ervaringen en aan de andere woorden die de leerlingen al kennen. De fase van het voorbereiden hoeft niet lang te duren. Indien de woorden in een duidelijke context staan, kan al vrij snel worden overgaan tot het uitleggen van de betekenis van de woorden.
- De tweede stap betreft het ‘semantiseren’. Tijdens het semantiseren worden de woordbetekenissen verduidelijkt in een context. De tijd die wordt besteed aan het semantiseren kan variëren van één tot vijf minuten. Dit is afhankelijk van het

aantal uitbreidingswoorden en de snelheid waarmee de leerkracht de betekenisaspecten kan belichten. Vervolgens is het noodzakelijk dat de leerlingen aan het woord komen. Samen met de leerkracht moeten de leerlingen eigen betekenisverbindingen gaan leggen en verkennen bij het betreffende woord. Dit kan gerealiseerd worden door bijvoorbeeld gebruik te maken van een zogenaamd 'woordweb', waarbij gebruik kan worden gemaakt van afbeeldingen of korte contextzinnen. In een woordweb worden er betekenisverbindingen met andere woorden gelegd die zichtbaar worden gemaakt door middel van getrokken lijnen tussen de woorden (bijlage 3).

- De derde stap is het 'consolideren', oftewel het herhalen en inoefenen van de woorden en hun betekenissen. Tijdens het consolideren is het belangrijk dat de leerlingen de nieuwe woorden eerst receptief goed aanleren en daarna een langzame overgang maken naar het productief leren van de woorden. Het consolideren kan over een langere tijd uitgespreid worden. Er zijn veel manieren bekend waarop de woorden ingeoeft kunnen worden (bijlage 4).
- De vierde stap betreft het 'controleren'. In deze laatste stap is het de bedoeling dat wordt nagegaan of het woord en de behandelde betekenissen verworven zijn. Het controleren kan op verschillende manieren plaatsvinden. Vaak zal de leerkracht reeds tijdens de fase van het consolideren ongemerkt controleren of de leerlingen de woorden en betekenisinhouden hebben verworven. Hierbij is het van belang dat ook op de langere termijn wordt gecontroleerd wat er aan kennis is blijven hangen.

In de praktijk lopen de verschillende fasen van de Viertakt bijna altijd in elkaar over en worden de woorden niet één voor één en los van elkaar behandeld, maar in een cluster. In deze woordclusters dienen de betekenisverbanden helder te worden gemaakt. Door gebruik te maken van woordclusters kan er een versnelling in de woordenschatuitbreiding worden bereikt: in plaats van één woord, worden drie of vier nieuwe woorden aangeleerd die onderling nauw verbonden zijn.

3.4 Zijn strategieën bruikbaar binnen het woordenschatonderwijs?

Strategieën zijn bewuste plannen van aanpak waarmee een leerling taaltaken tot een goed einde kan brengen. Het doel is dat de leerling leert een aantal strategieën bewust in te zetten, die uiteindelijk zodanig ingeslepen raken dat ze geleidelijk aan spontaan en moeiteloos worden ingezet. Enkele voorbeelden van strategieën zijn: werkwijzen om voor onbekende woorden een betekenis te vinden, werkwijzen om voorkennis te activeren en werkwijzen om verbanden in een tekst te vinden (Van den Branden e.a. 2004).

Wat betreft de woordenschatverwerving heeft de leerkracht naast het direct aanbieden van woorden ook de taak de leerlingen handvatten te geven waarmee zijzelf nieuwe woorden kunnen verwerven. Deze handvatten worden wel ‘woordleerstrategieën’ genoemd. Woordleerstrategieën zijn nuttig omdat leerlingen deze in veel verschillende situaties kunnen gebruiken bij het uitbreiden van hun woordenschat, zowel binnen als buiten de klas. In (school)teksten en dan met name in de zaakvakteksten, komen vaak woorden voor waarvan de leerlingen de betekenis niet direct weten. Het is belangrijk dat een leerling dan weet hoe hij/zij dit probleem kan oplossen, zonder te stoppen met lezen of vast te lopen. In de literatuur kunnen een groot aantal strategieën gevonden worden (bijlage 5). De drie belangrijkste vaardigheden die onder woordenschatvaardigheid vallen zijn (o.a. Nation 1990; Bossers 1996; Huizinga en Robbe 2007):

1. De betekenis afleiden uit de context.
2. De betekenis afleiden uit de woordvorm.
3. Het gebruikmaken van een woordenboek.

3.5 Wat maakt de zaakvakken zo moeilijk?

Het Nederlands is de voertaal bij alle vakken op de basisscholen in Nederland. Dit betekent dat niet alleen het leren *van* de Nederlandse taal belangrijk is, maar ook het leren *in* de Nederlandse taal van belang is. Bij de introductie van de zaakvakken in groep 5 en vooral in groep 6, moeten de leerlingen voldoende taalvaardig zijn om de kennis en informatie te verwerven die wordt aangeboden. Typische kenmerken van schooltaal zijn (o.a. Verhallen en Van Beek 2004; Litjens 2005; Paus e.a. 2006):

- Moeilijke woorden: de basiswoordenschat van de leerlingen is ontoereikend om het nieuwe aanbod van woorden in de zaakvakteksten goed te kunnen begrijpen.
- Lange zinnen en een ingewikkelde tekstopbouw: de teksten in de zaakvakmethoden zijn lastig door moeilijke zinnen, door een ingewikkelde structuur en door veel informatie in elke zin.
- Geen tot weinig contextuele ondersteuning: er is weinig contextuele ondersteuning in de vorm van plaatjes, foto's, concreet materiaal of in de vorm van het oproepen van eerdere ervaringen of gebeurtenissen.
- De kennis van de wereld van veel leerlingen schiet in grote mate te kort: als je van een bepaald onderwerp weinig of niets afweet, wordt het moeilijk om te begrijpen waar een tekst over dat onderwerp over gaat.
- Het mondelinge taalaanbod van de leerkracht die de betreffende taak toelicht of uitlegt, is vaak lastig: de leerlingen begrijpen de uitleg van de leerkracht en/of van de methode niet met als resultaat dat de les als 'moeilijk en saai' wordt ervaren.

Dit zijn dan ook de redenen waarom veel taalzwakkere leerlingen struikelen bij de zaakvakken. Zij zijn nog niet taalvaardig genoeg om de zaakvakinhouden te begrijpen en te verwerven. De grootste problemen binnen de zaakvakken zijn: moeilijke woorden, steeds meer geschreven taal en weinig tot geen voorkennis van het betreffende onderwerp. In geschreven teksten worden veel meer verschillende woorden gebruikt dan in het mondelinge taalgebruik. Voor het kunnen begrijpen van zaakvakteksten moeten de leerlingen daarom over een grote receptieve woordenschat beschikken. Daarbij gaat het om 'alledaagse' woorden, abstracte woorden, vaktaalwoorden in zaakvakken en om vaste uitdrukkingen en collocaties. Denk aan woorden als: 'behoefte', 'onderdeel', 'periode', 'uitbreiden' en 'ontstaan'. Op het

eerste gezicht lijken deze woorden geen probleem, maar dergelijke laag frequente woorden zijn vaak onbekend bij de leerlingen. Ook woorden die veel zeggen over de betekenis van een zin zijn vaak niet goed genoeg bekend bij de leerlingen. Hierbij kan gedacht worden aan woorden als: ‘inmiddels’, ‘naarmate’, ‘slechts’, ‘tevens’ en ‘behoorlijk’, maar ook aan uitdrukkingen zoals: ‘op de hoogte blijven’, figuurlijk gebruikte woorden als: ‘hij draaft door’ en woorden met meer dan een betekenis, bijvoorbeeld: ‘schaal’ en ‘ruimte’ (o.a. Haest en Vermeer 2005; Litjens 2005; Paus e.a. 2006).

3.6 Is er een verhouding tussen woordenschat en lezen?

Er blijkt een directe relatie te bestaan tussen het hebben van een geringe of goede woordenschat en de mate van leesvaardigheid van de leerling. Woordenschat blijkt van groot belang voor het begrijpend lezen te zijn. Een geringe woordenschat leidt tot vermijdingsgedrag bij lezen. Kinderen die goed kunnen lezen en een goede woordenschat hebben, lezen over het algemeen meer en leren daardoor meer nieuwe woorden en beter lezen. Kinderen met een geringe woordenschat daarentegen hebben moeite met lezen en lezen dan ook minder. Met als gevolg dat zij minder nieuwe woorden tegenkomen en achterblijven wat betreft hun leesvaardigheid. Dit wordt ook wel het zogenaamde ‘Matteüeffect’ genoemd (Vernooy 2006,2008).

Het begrip ‘tekstdekking’ speelt een belangrijke rol in het wel of niet begrijpen van een tekst. Bij een tekstdekking van 80% wordt de tekst slecht begrepen, zelfs de strekking van de tekst blijft onduidelijk voor de leerling. Bij 85% tekstdekking is er sprake van ‘globaal begrip’, bij 90% is er sprake van ‘redelijk begrip’ en pas bij 95% tekstdekking kan een leerling de tekst goed begrijpen én wordt er nog enige cognitieve inspanning verwacht. Dit houdt in dat wanneer er meer dan 5 nieuwe woorden per 100 woorden in een tekst voorkomen, de tekst in principe ongeschikt is voor het bevorderen van de leesvaardigheid. Dat betekent dat uitgaande van een minimum van 95% tekstdekking, een woordenschat van minimaal 5000 woorden is vereist voor het probleemloos lezen van authentieke alledaagse teksten (Appel en Vermeer 2004; Bossers 1996).

4 DE WOORDENLIJST AMSTERDAMSE KINDEREN

4.1 Groep 3

School

de afbeelding
het alfabet
de basisschool
de conciërge
het dictee
de figuur (afbeelding)
het gedicht
de gymnastiek
de herfstvakantie
het hoofdrekenen
het huiswerk
de informatie
de inkt
de kantlijn
de kerstvakantie
de keuze
de klasgenoot
het klaslokaal
de leerkracht
de leerling
de leeshoek
de leraar – lerares
de letterdoos
de/het liniaal
de middagpauze
de ochtendpauze
het onderwerp
het onderwijs
de onderwijzer – onderwijzeres
de opmerking
de ouderavond
de pagina
het prentenboek
het rapport
het rekenboek
de rekenmachine
het rekenschrift
de rekentaak
het rekenwerk
het rijmpje
het ruitjespapier
de schooldag
de schoolfotograaf – schoolfotografe
het schoolgebouw

de schooltas
de schooltijd
de schrijver – schrijfster
het speelkwartier
de sportdag
de stippellijn
het stripverhaal
de taak
het taalschrift
de taaltaak
de tekenles
het tekenpapier
de test
het thema
het themawoord
de tip
de toets
de uitkomst
de viltstift
de voorjaarsvakantie
het werkboek
het woordenboek
de zomervakantie

aankruisen – kruiste aan – aangekruist
doorlezen – las door – doorgelezen
doorstrepen – streepte door – doorgestreept
halen – haalde – gehaald (slagen)
inleveren – leverde in – ingeleverd
lesgeven – gaf les – lesgegeven
onderstrepen – onderstreepte – onderstreept
oplezen – las op – opgelezen
overgaan – ging over – overgegaan (klas)
verbeteren – verbeterde – verbeterd

open (on gevuld)

een lijn trekken
een streep trekken
nieuw in de klas
uit het hoofd leren
vrij hebben

Lastige woorden

compleet

daarover

hierbij

hierover

hieruit

tot en met

waarover

zelfde

zogenaamd

Hoeveelheid, meten en wegen

het gedeelte

het geheel

een handvol

de korrel

het pak

de plak

de portie

de schep

de snee (brood)

het stuk

de temperatuur

het tiental

het totaal

de tros (druiven)

het tweetal

aftrekken – trok af – afgetrokken

optellen – telde op – opgeteld

evenveel

min

plus

stuk voor stuk

van alles en nog wat

Tijd

de datum
het heden
het jaartal
de toekomst
het verleden

eindigen – eindigde – geëindigd
starten – startte – gestart

binnenkort
direct
dagenlang
eergisteren
gisteren / gister
gistermiddag
hoelang
jarenlang
maandenlang
morgen
morgenmiddag
overmorgen
regelmatig
tegelijktijd
urenlang
voortaan
weleens
wekenlang
zojuist

binnen de tijd
de tijd is om
het is hoog tijd
nu en dan
van tevoren

Richting

de heenweg
de linkerkant
de plattegrond
de rechterkant
de terugweg

keren – keerde – gekeerd

achterin
achterop
daarachter
daarboven
daarnaast
daaronder
erboven
erheen
ernaast
ertussen
hierboven
hierheen
hierin
hieronder
linksaf
ondersteboven
rechtsaf
tegenover
voarin
voorop

iemand tegemoet lopen
op zijn kop

Wat vinden we ervan?

allergrootst
allerleukst
allerliefst
allermooist
dicht (nauw)
donkergrijs
doorzichtig
fel
fijn (gemalen)
gespikkeld
gestreept
gevekt
grasgroen
heel
keihard
kleurig
knalgeel
knap
middelste
nauw
onmogelijk
onzichtbaar
perfect
piepklein
pikdonker
pikzwart
schitterend
serius
simpel
sneeuw wit
tegenovergesteld
totaal
uitstekend
voldoende (genoeg)
volop
vuurrood
zeer
zwaar (hevig)

Figuurlijk taalgebruik

beterschap

dat komt goed uit

geen sprake van

gezondheid

helaas

nietwaar

pardon

succes

vaarwel

wat een gedoe

welterusten

wie weet

ziezo

Familie en vrienden

de babysitter

de begrafenis

de bezoeker

de bruidegom – bruid

de bruiloft

de echtgenoot – echtgenote

het familielid – familieleden

het feestmaal

de gast

het geschenk

de jongeman – jongedame

het maatje

de oppas

de scheiding

de stiefvader – stiefmoeder

de viering

bezoeken – bezocht – bezocht

opzoeken – zocht op – opgezocht (bezoeken)

scheiden – scheidde – gescheiden (huwelijk)

uitnodigen – nodigde uit – uitgenodigd

feestelijk

Omgang

het compliment

de dank

het gezelschap

de groet

het pak slaag

de vriendschap

aangeven – gaf aan – aangegeven

aanraken – raakte aan – aangeraakt

aanstoten – stootte aan – aangestoten

begroeten – begroette – begroet

bespreken – besprak – besproken

danken – dankte – gedankt

dwingen – dwong – gedwongen

groeten – groette – gegroet

kennismaken – maakte kennis – kennisgemaakt

lenen aan – leende – geleend

nemen – nam – genomen

omhelzen – omhelsde – omhelsd

overleggen – overlegde – overlegd

samenwerken – werkte samen – samengewerkt

steunen – steunde – gesteund

strelen – streelde – gestreeld

teleurstellen – stelde teleur – teleurgesteld

toegeven – gaf toe – toegegeven

voordringen – drong voor – voorgedrongen

weggeven – gaf weg – weggeven

wegsturen – stuurde weg – weggestuurd

weigeren – weigerde – geweigerd

er tegen kunnen

gek zijn op

het wel/niet eens zijn met

iemand met rust laten

iemand niet kunnen uitstaan

iemand succes wensen

iemand vastpakken

in de weg staan

(n)iets hebben aan

(n)iets mee te maken hebben

rekening houden met

zich ergens aan houden

zijn vuist ballen

Gedrag en gevoelens

het gedrag
de gewoonte
de herinnering
de hoop
het humeur
de jaloezie
de leugen
de liefde
het medelijden
de nood
de spijt
het verdriet
de vergissing
het vertrouwen
de waarheid
de waarschuwing
de wil
de woede
de zorg

dromen – droomde – gedroomd (wensen)
haten – haatte – gehaat
jokken – jokte – gejoekt
klieren – klierde – geklierd
menen – meende – gemeend
opluchten – luchtte op – opgelucht
tegenvallen – viel tegen – tegengevallen
twijfelen – twijfelde – getwijfeld
uitschelden – schold uit – uitgescholden
verbazen – verbaasde – verbaasd
vernielen – vernielde – vernield
vloeken – vloekte – gevloekt
zich aanstellen – stelde aan – aangesteld
zich verheugen op – verheugde – verheugd

akelig
braaf
dankbaar
dorgelukkig
doodsbang
driftig
enthousiast
gerust
intelligent
jaloers
kinderachtig
koppig
ondankbaar
ondeugend

razend
stomverbaasd
teleurgesteld
triest
zoet (braaf)
zwaar
zwak

het naar je zin hebben
kattenkwaad uithalen
moed houden
tekeer gaan
zich (n)iets aantrekken van

Eten en drinken

het aanrecht

het afval

de andijvie

het appelsap

de bakkerij

de bende (rommel)

het bestek

de bloemkool

de chips

de chocomel

het deeg

het dienblad

het drinkwater

de drinkyoghurt

de eetstokjes

de erwt

de frisdrank

de geur

de ham

de ijskast

de ketel

de kippenpoot

de komkommer

de kool

het kruid

de kwark

de lucht (geur)

de magnetron

de maïs

de meloen

de moes

de oven

de peper

de pit

de rijst

de room

het servet

de smaak

het spek

de spinazie

de stank

de stroop

het vet

de vitamine

het vuilnis

de vuilnisbak

de vuilnisbelt

de vuilnismantel

de waterkoker

de wijn

afkoelen – koelde af – afgekoeld
bederven – bedierf – bedorven
doorslikken – slikte door – doorgeslikt
drinken – dronk – gedronken
eten – at – gegeten
inschenken – schonk in – ingeschonken
inslikken – slikte in – ingeslikt
koffiezetten – zette koffie – koffiegezet
malen – maalde – gemaald
ontbijten – ontbeet – ontbeten
opscheppen – schepte op – opgeschept
opslokken – slokte op – opgeslokt
pellen – pelde – gepeld
persen – perste – geperst
schenken – schonk – geschonken
schillen – schilde – geschild
slikken – slikte – geslikt
smeren – smeerde – gesmeerd
smikkelen – smikkelde – gesmikkeld
theezetten – zette thee – theegezet
verslikken – verslikte – verslikt
verwarmen – verwarmde – verwarmd
volproppen – propte vol – volgepropt
vreten – vrat – gevreten

propvol

rauw

met je handen eten

met mes en vork eten

Lichaam en gezondheid

het achterhoofd
het achterwerk
de bips
de blauwe plek
de blinde
de boer (lucht uit de maag)
de dode
de dood
het eczeem
de enkel
de föhn
de gewonde
de gezondheid
het gips
de griep
de groei
de hersenen – hersens
de huisarts
de jeuk
de kriebel
de leeftijd
de linkerhand
de linkervoet
de luier
de luis
het medicijn
de middel (taille)
de middelvinger
de pols
de rechterhand
de rechtervoet
de rib
de rimpel
de ringvinger
het scheerapparaat
het scheermes
het skelet
het slijm
de snee
het snot
de speen
de spier
de spierbal
de spuit
het spuug
de tong
de uitslag (huid)
de verkoudheid
de verpleger – verpleegster

het verstand
het voorhoofd
de wachtkamer
het washandje
de wenkbrauw
de wijsvinger
de zalf
de zieke
de zij
het zweet

afvallen – viel af – afgevallen
beven – beefde – gebeefd
bezeren – bezeerde – bezeerd
bloeden – bloedde – gebloed
blozen – bloosde – gebloosd
boeren – boerde – geboerd
borstelen – borstelde – geborsteld
fronsen – fronste – gefronst
genezen – genas – genezen
knippen – knipperde – geknipperd
kreunen – kreunde – gekreund
kuchen – kuchte – gekucht
opgroeien – groeide op – opgegroeid
opknappen – knapte op – opgeknapt
scheren – schoor – geschoren
spugen – spuugde – gespuugd
zweten – zweette – gezweet

bewusteloos
gewond
pijnlijk
slaperig
stokstijf
zwak (lichamelijk)

de hik hebben

Bewegen, sport en spel

de acrobaat – acrobate

de bingo

het buurthuis

het clubhuis

de dobbelsteen

het doel

het doolhof

de dreun

het elftal

het ganzenbord

de hobby

de hoepel

het karate

het kunstje

het kwartetspel

de pas (stap)

de pion

de rolschaats

de ronde (wedstrijd)

de ruiter

de salto

de scheidsrechter

de schop (trap)

de skeelers

de snelheid

het speelbord

het speelveld

de speler

de spelregel

de sportclub

het sportveld

de stomp

de stoot

het team

de tegenstander

de trainer

de trap (schop)

de truc

het turnen

het voetbal

de voetbalclub

de voetballer

de voetbalploeg

het voetbalveld

de voetbalwedstrijd

de zweep

afzetten – zette af – afgezet

beklimmen – beklom – beklommen

bukken – bukte – gebukt
indelen – deelde in – ingedeeld
knielen – knielde – gekniel
meelopen – liep mee – meegelopen
mikken – mikte – gemikt
opgeven – gaf op – opgegeven
opspringen – sprong op – opgesprongen
opvangen – ving op – opgevangen
paardrijden – reed paard – paardgereden
plaatsvinden – vond plaats – plaatsgevonden
schommelen – schommelde – geschommeld
schuifelen – schuifelde – geschuifeld
sjouwen – sjouwde – gesjouwd
slenteren – slenterde – geslenterd
slepen – sleepte – gesleept
sleuren – sleurde – gesleurd
sloffen – slofte – gesloft
sporten – sportte – gesport
strekken – strekte – gestrekt
teruggaan – ging terug – teruggegaan
trainen – trainde – getraind
uitstrekken – strekte uit – uitgestrekt
vastpakken – pakte vast – vastgepakt
verplaatsen – verplaatste – verplaatst
volhouden – hield vol – volgehouden
weghalen – haalde weg – weggehaald
wegrennen – rende weg – weggerend
wegzetten – zette weg – weggezet
worstelen – worstelde – geworsteld
zich haasten – haastte – gehaast

keihard (snel)
lenig
pijlsnel
raak
razendsnel
sloom
sportief
traag
vliegensvlug

Vervoer

de buggy
de buschauffeur – buschauffeuse
de conducteur – conductrice
de draagzak
de driewieler
de fietser
het fietszitje
de file
de kinderwagen
het kinderzitje
de machinist – machiniste
de passagier
de piloot – pilote
het portier
de rem
het rijtuig
het sein (trein)
de snelweg
het spoor
de step
de trambestuurder – trambestuurster
het voertuig
de voorbijganger
de wagon
de wandelwagen

afstappen – stapte af – afgestapt
besturen – bestuurde – bestuurd
doorrijden – reed door – doorgereden
opstijgen – steeg op – opgestegen
steppen – stepte – gestept
uitkijken – keek uit – uitgekeken
wegrijden – reed weg – weggereden

Media

de acteur – actrice

de afstandsbediening

het bericht

de boodschap (mededeling)

de filmster

het jeugdjournaal

de mededeling

het nieuwtje

het programma

het televisiescherm

Wonen

de achtertuin
het behang
de bewoner
de box (bergplaats)
de deurknop
de deuropening
de drempel
de drukte
de goot
de gootsteen
de grasmaaier
de grasspriet
de hark
de heg
het hoekhuis
het hok
het huishouden
de huiskamer
de inrichting
de keukenstoel
de keukentafel
de kinderstoel
de klaver
de madelief
het meubel
de omgeving
het onkruid
de puinhoop
de schommelstoel
de schoonmaak
de schutting
het terras (tuin)
de troep (rommel)
de tuinman
het venster
de verhuizer
de verhuizing
de voortuin
de wieg
de wijk
de woning
de woonboot
de woonplaats
de woonwagen

aanbellen – belde aan – aangebeld
aankloppen – klopte aan – aangeklopt
bewonen – bewoonde – bewoond
boenen – boende – geboend

grasmaaien – maaide gras – grasgemaaid
harken – harkte – geharkt
omspoelen – spoelde om – omgespoeld
planten – plantte – geplant

bewoond
onbewoond
thuis

ergens thuishoren
het bed opmaken

Natuur

de as

de bosbrand

de bui

de grot

het jaargetijde

het maanlicht

de regendruppel

de ruimte (heelal)

het zonlicht

de zonnestraal

afbranden – brandde af – afgebrand

doven – doofde – gedoofd

houthakken – hakte hout – houtgehakt

opklaren – klaarde op – opgeklaard

stoken – stookte – gestookt (vuur)

stralen – straalde – gestraald (zon)

verbranden – verbrandde – verbrand

in brand steken

Dieren

het aquarium – aquaria

de chimpansee

de das

de dierenarts

deierendag

de diertemmer

de dierenwinkel

de dinosaurus

de draf

de drinkbak

de ekster

de eland

de galop

de garnaal

de gorilla

de goudvis

de hagedis

de halsband

de hoef

de hondenriem

de hoorn

de inktvis

de jacht

de kalkoen

het kattenvoer

de kever

het kippenhok

de klauw

de koolmees

de krekel

de larve

de leeuwentemmer

de lik

de manen (paard)

de ooievaar

de otter

de pad

de panter

de parkiet

de pauw

de pinguïn

de pop (rups)

de prooi

de ree – reeën

het roodborstje

de rugvin

de schub

de soort

de sprinkhaan

de stier
de struisvogel
de teugel
de tor
de val
de veldmuis
de vin
de vink
de vleermuis
de vlo
de vlooiënband
de voederbak
het voer
het wild
het zadel
de zeeleeuw
de zwaan
het zwijn

blazen – blies – geblazen (kat)
broeden – broedde – gebroed (vogel)
kronkelen – kronkelde – gekronkeld
kwispelen – kwispelde – gekwispeld
lokken – lokte – gelokt
spinnen – spinde – gespind (kat)
temmen – temde – getemd
uitkomen – kwam uit – uitgekomen (ei)
uitlaten – liet uit – uitgelaten
voeden – voedde – gevoed
wegjagen – jaagde weg/joeg weg – weggejaagd
zwiepen – zwiepte – gezwiept (staart)

giftig
harig
tam
wild
zeldzaam

Water

het anker
de badmeester – badjuffrouw
de boei
het dek
de duikbril
de duikplank
de mast
de plas
de pomp
de put
de reddingsboei
het reddingsvest
het roer
de steiger
de stuurman – stuurvrouw
het vlot
het vocht
de vuurtoren
de waterdruppel
de waterkraan
de waterstraal
de zeeman – zeevrouw
het zeewater
het zeil
het zwemdiploma
de zwemmer – zwemster
het zwemwater

afzwemmen – zwom af – afgezwommen
dobberen – dobberde – gedobberd
plonzen – plonsde – geplonsd
pompen – pompte – gepompt
spartelen – spartelde – gesparteld

drijfnat
overboord
vochtig

aan boord gaan
kopje onder gaan
van boord gaan

Reizen

de caravan

de fietstocht

de hut

het kamp

het kompas

de reiziger

de slaapzak

de toerist – toeriste

het uitje

het uitzicht

de zaklamp

de zaklantaarn

kamperen – kampeerde – gekampeerd

uitgaan – ging uit – uitgegaan

erop uit gaan

Uiterlijk

de beha / bh – beha's / bh's

het bont (stof)

de boxershort

de broekzak

de cape

de capuchon

de haarband

het jack

de jaszak

het klittenband

de knoop

de ochtendjas

het overhemd

de pantoffel

de rits

de schoenmaker

de sluier

de stropdas

het vest

kleden – kleeedde – gekleed

pluizig

zo mooi mogelijk

zijn mouwen opstropen

Geld en winkelen

de aanbieding
de afdeling
de bank
het bedrag
de bewaker
de bewaking
het briefje
de diefstal
de eigenaar – eigenares
de etalage
de euro – euro's
de klant
de koper (klant)
de korting
het loket
de munt
het muntstuk
de overvaller
de prijs
de reclame
de rekening
de spaarpot
de spaarrekening
de spaarzegel
de toonbank
de verkoop
de verkoper – verkoopster
het voordeel
de winkelier
de zaak
het zakgeld

aanbieden – bood aan – aangeboden
afrekenen – rekende af – afgerekend
beroven – beroofde – beroofd
bewaken – bewaakte – bewaakt
opengaan – ging open – opengegaan
overvallen – overviel – overvallen
pikken – pikte – gepikt (stelen)
sparen – spaarde – gespaard
uitgeven – gaf uit – uitgegeven
weggrissen – griste weg – weggegrist

gesloten
gratis
gul
open
zuinig

Maken en materialen

de achtergrond
de barst
de bodem
de bus
de elektriciteit
het fluweel
het gas
de gleuf
de haak
de lat
het leer
de lus
het materiaal
de opening
de ring
de schade
de scheur
de schijf
de sliert
het snoer
de speld
de spleet
de staaf
de steel
de strook
de stroom
het toestel
de ton
de tube
het vat
de verzameling
de voorgrond
het voorwerp
het werkblad
het zaagsel
de zijde (kant)

barsten – barstte – gebarsten
beschadigen – beschadigde – beschadigd
beschilderen – beschilderde – beschilderd
breien – breide – gebreid
klemmen – klemde – geklemd
wikkelen – wikkelde – gewikkeld
knappen – knapte – geknapt
knopen – knoopte – geknoot
lijmen – lijnde – gelijmd
naaien – naaide – genaaid
namaken – maakte na – nagmaakt
opknappen – knapte op – opgeknapt

opvouwen – vouwde op – opgevouwen
repareren – repareerde – gerepareerd
schroeven – schroefde – geschroefd
schuren – schuurde – geschuurd
sijeren – sjerde – gesjerd (vastmaken)
vastbinden – bond vast – vastgebonden
verpakken – verpakte – verpakt
verscheuren – verscheurde – verscheurd
vervangen – verving – vervangen
vlechten – vlocht – gevlochten
wegdoen – deed weg – weggedaan
weglaten – liet weg – weggelaten
weven – weefde – geweven
vastzitten aan – zat vast – vastgezeten

gebroken
heel
hol
zelfgemaakt

Boerderij

het koren
de kruiwagen
de moestuin
de molenaar
het platteland
de schoffel
de tarwe
het vee
de voorraad

melken – molk/melkte – gemolken
schoffelen – schoffelde – geschoffeld

Muziek en geluid

de blokfluit

de bons

het geluid

het instrument

de klap

de knal

het koor

de luidspreker

de maat

de microfoon

de mp3-speler / mp4-speler

het nummer (muziek)

het oordopje

het ritme

de schreeuw

de viool

de zanger – zangeres

bonken – bonkte – gebonkt

borrelen – borrelde – geborreld

rammelen – rammelde – gerammeld

rommelen – rommelde – gerommeld

ruisen – ruiste – geruist

toeteren – toeterde – getoeterd

zingen – zong – gezongen

schel

schor

Sprookjes

de boskabouter

de dwerg

de elf

de fantasie – fantasieën

het fantasiedier

de fee – feeën

de griezel

de heks

het sprookje

de trol

de zeemeermin

Uitvinden

het nadeel

de proef

de professor

het teken

de uitvinder – uitvindster

de uitvinding

de verandering

de verrekijker

het voordeel

bekijken – bekeek – bekeken

gaan om – ging – gegaan

liggen aan – lag – gelegen

lijken – leek – geleken

loeren – loerde – loerden

speuren – speurde – gespeurd

toekijken – keek toe – toegekeken

uitspoken – spookte uit – uitgespookt

uitvinden – vond uit – uitgevonden

echt

hierdoor

interessant

onecht

ongelofelijk

ongewoon

vals

een kijkje nemen

er achter komen

iets te weten komen

in dat / dit geval

zijn ogen uitkijken

Geloof

het geloof
de God – Godin

bidden – bad – gebeden
geloven – geloofde – geloofd

gelovig
ongelovig

Bestuur en gezag

de aanval
de beloning
de bescherming
de bom
de cel (gevangenis)
de gevangene
het gevecht
het geweld
de kazerne
het leger
de moed
de moord
de oorlog
de redding
de rover
het schot
de schuilplaats
de schurk
de strijd
de tralie
de veiligheid
de vijand
de vrede
de vrijheid
het wapen

aanvallen – viel aan – aangevallen
bevrijden – bevrijdde – bevrijd
doodmaken – maakte dood – doodgemaakt
ontploffingen – ontplofte – ontploft
opsluiten – sloot op – opgesloten
richten – richtte – gericht
roven – roofde – geroofd
schuilen – schilde of school – geschild of gescholen
straffen – strafte – gestraft
verdedigen – verdedigde – verdedigd
vermoorden – vermoordde – vermoord
vluchten – vluchtte – gevlucht

moedig
onschuldig
schuldig

iemand te pakken hebben
iemand te pakken nemen

4.2 Groep 4

School

de aardrijkskunde
de balpen
de boekenlegger
de centimeter
het enkelvoud
het handschrift
de handvaardigheid
het hoofdstuk
de klank
de klinker
de lagere school
het leerlingenboek
de lengte
het lidwoord
de medeklinker
het meervoud
de meetlat
de meter
het nietje
de opdracht
het opdrachtenboek
de opdrachtkaart
de paperclip
de punaise
de punt
de rekenles
de rekensom
het rijmwoord
het schoolboek
de som
het strafwerk
het taalboek
de tafel (de tafel van 1 t/m 10)
de tekstballon
het uitroepteken
het vraagteken
de vulling
de vulpen
de woordenschat

afkijken – keek af – afgekeken
beschrijven – beschreef – beschreven
bladeren – bladerde – gebladerd
cijferen – cijferde – gecijferd
delen – deelde – gedeeld
herhalen – herhaalde – herhaald
nablijven – bleef na – nagebleven

nakijken – keek na – nagekeken
nieten – niette – geniet
noteren – noteerde – genoteerd
rijmen – rijmde – gerijmd
uitgummen – gumde uit – uitgegumd
vermenigvuldigen – vermenigvuldigde – vermenigvuldigd

alfabetisch
keer
maal
ontelbaar
telbaar

de les volgen
uit het hoofd kennen

Lastige woorden

anders

enzovoort

hierop

hiervan

hiervoor

men

tegengesteld

tot slot

zonder

Hoeveelheid, meten en wegen

de hoeveelheid

het paar

het schepje

de som (totaal)

het stel

de straal

de vlok

dubbel

elk

enkel

ieder

een paar keer

hoeveel is het?

met z'n allen

Tijd

de geboortedatum

de hoogste tijd

de kalender

de wintertijd

de zomertijd

tijdrekken – rekte tijd – tijdgerekt

daarstraks

eerstvolgende

erna

hierna

kortdurend

langdurig

maandenlang

middernacht

nogmaals

tot nu toe

van nu af aan

zo meteen

Richting

het centrum (middelpunt)

de kop (voorop)

het middelpunt

de top (bovenaan)

langskomen – kwam langs – langsgekomen

achterom

daarbinnen

daarheen

daaromheen

daarop

eromheen

linksboven

linksonder

rechtsboven

rechtsonder

tussenin

vanachter

waarachter

waarlangs

aan de kant

hier zo

linksaf slaan

rechtsaf slaan

Wat vinden we ervan?

de rotstreek

aantrekkelijk

afgrijselijk

afschuwelijk

allerbelangrijkst

allerbest

bijzonder (vb. bijzonder mooi)

bliksemsnel

doorschijnend

fors

fris (schoon)

gaaf

goudeerlijk

grof

gruwelijk

hardhandig

ijzersterk

kurkdroog

lastig

levensgevaarlijk

luidkeels

muisstil

onbelangrijk

onnozel

rot (naar)

smerig

spierwit

stokoud

talentvol

te gek

teer

tof

vaag (onduidelijk)

voortreffelijk

vrij (vb. vrij groot)

waardeloos

walgelijk

wonderbaarlijk

wondermooi

zorgvuldig

de moeite waard

het is een gedoe

Figuurlijk taalgebruik

bezet
dolgraag
excuus
foetsie
hebbes
nietes
pardoes
proost
warempel
welja
welles

daar komt niks van in
dat is oppassen geblazen
dat is niet pluis
de benen nemen
de handen uit de mouwen steken
de pest in hebben
doe het zo
dol van iets worden
door het dolle heen zijn
een gat in de lucht springen
een handje helpen
een punthoofd krijgen
er als een berg tegenop zien
er genoeg van hebben
er helemaal weg van zijn
ergens achter komen
geen mond open doen
geen zin meer hebben
hals over kop
hele verhalen hebben
het bevalt me
het gaat mis
het is uit met de pret
het komt voor elkaar
het lukt
het met iemand eens / oneens zijn
het spijt me
het staat vast
hier en daar
hoe zit dat
hoepel op
iemand in de steek laten
iemand onder vier ogen spreken
iets in de gaten hebben
iets in je oren knopen
ik ben op jou
in de zenuwen zitten

je bent niet goed wijs
je een hoedje schrikken
je ergens door wurmen
je ergens tussendoor wringen
je ogen uitkijken
je rot schrikken
je zin krijgen
klaar is kees
knap gedaan
met gemak
met volle teugen genieten
niet meer kunnen
nou, vooruit dan maar
op je kop krijgen
potdicht zitten
rammelen van de honger
reken maar
staat je goed
uit je nek kletsen
van belang zijn
van harte
van levensbelang
van top tot teen
wat is er aan de hand
zeg het maar
zet hem op
zich een ongeluk schrikken
zich schrap zetten
zij aan zij

Familie en vrienden

de achterkleinzoon – de achterkleindochter

de gebroeders – gezusters

het gezin

de grootouder

de grootvader – grootmoeder

de halfbroer – de halfzus

het jochie

de jongelui

de kameraad

het kleinkind – kleinkinderen

de kleinzoon – kleindochter

de lieden

de lui

de makker

de opoe

de overgrootouder

de overgrootvader – overgrootmoeder

de stamboom

de tweelingbroer – tweelingzus

junior

senior

op iemand passen

Omgang

de belofte
het contact
de ervaring
het gebaar
het gesprek
de klik
de liefde
de lieveling
de opzet
de samenwerking
de toestemming
de uitroep
de vechtersbaas
de vechtpartij

aandringen – drong aan – aangedrongen
aanraden – raadde aan – aangeraden
achterlaten – liet achter – achtergelaten
achtervolgen – achtervolgde – achtervolgd
beetnemen – nam beet – beetgenomen
belonen – beloonde – beloond
beschuldigen – beschuldigde – beschuldigd
dwarszitten – zat dwars – dwarsgezeten
lastigvallen – viel lastig – lastiggevallen
omkijken naar – keek om – omgekeken
onderbreken – onderbrak – onderbroken
opvrolijken – vrolijkte op – opgevrolijkt
passen bij – paste – gepast
reageren – reageerde – gereageerd
storen – stoorde – gestoord
toelaten – liet toe – toegelaten
toestaan – stond toe – toegestaan
uitdagen – daagde uit – uitgedaagd
uitzwaaien – zwaaide uit – uitgezwaaid
zich bedenken – bedacht – bedacht
zich verschuilen – verschool of verschuilde – verscholen

aan het woord
bekend voorkomen
belangstelling tonen
contact opnemen
de rollen verdelen
er op staan
hand in hand
iemand een lesje leren

Gedrag en gevoelens

de bangerik
de belevenis
de bink
de boosheid
de bullebak
de engerd
het geintje
de geluksvogel
het gevoel
de grappenmaker
de houding
de idioot
de klacht
het kreng
de leijkerd
de lummel
het ongeduld
het pretje
de schok
de schrik
de slimmerik
de slungel
de smoes
de snik
de steun
de stomkop
de stommerd
de stommerik
de verrader
de vrolijkheid
de zeurkous

binnendringen – drong binnen – binnengedrongen
binnenvallen – viel binnen – binnengevallen
dollen – dolde – gedold
doorvertellen – vertelde door – doorverteld
fantaseren – fantaseerde – gefantaseerd
gehoorzamen – gehoorzaamde – gehoorzaamd
innemen – nam in – ingenomen
inpikken – pikte in – ingepikt
opvallen – viel op – opgevallen
ruziën – ruziede – geruzied
snikken – snikte – gesnikt
stampvoeten – stampvoette – gestampvoet
steigeren – steigerde – gesteigerd
tegensputteren – sputterde tegen – tegengesputterd
tegenstribbelen – stribbelde tegen – tegengestribbeld
verraden – verraadde / verried – verraden
vrezen – vreesde – gevreesd

wegblijven – bleef weg – weggebleven
zich beheersen – beheerste – beheerst
zich druk maken – maakte – gemaakt
zich schamen – schaamde – geschaamd
zich vermaken – vermaakte – vermaakt
zich vervelen – verveelde – verveeld

bekaf
dolblij
doodop
dwars
enig
kattig
knettergek
lollig
nerveus
nors
onbeleefd
oneerlijk
ongeduldig
ongemerkt
ontevreden
plezierig
prettig

een hekel hebben aan
een wens vervullen
erin trappen
gein hebben
iets uit boosheid doen
iets veroorzaken
in de war zijn
je aan iets houden
je eigen zin doen
je niets aantrekken van
je vuist ballen
je zorgen maken
jezelf zijn
last hebben van
om hulp roepen
witheet zijn
zich zorgen maken om
zijn kop houden

Eten en drinken

de aardappelpuree
de ananas
de augurk
de bediende
de bediening
de biscuit
de blender
de bonbon
de boodschappenlijst
de bosbes
de bouillon
de braadpan
de braam
de deegroller
de doperwt
de eettafel
de eierdop
de eierschaal
de eter
de fluitketel
de fornuispit
de hamburger
het ingrediënt
de ketchup
de kluiif
de knol (wortel)
de koekenpan
de koffiekop
het kookboek
de kruimels
de mayonaise
de milkshake
de mixer
de notenkraker
de ovenwant
de paprika – paprika's
de pepermint
de perzik – perziken
de peterselie
de poelier
de pollepel
de pot
de prei
de priklimonade
de radijs
de reep
het roggebrood
de rozijn
het rundvlees

de saus
het schapenvlees
het schort
de sinaasappel
het sinaasappelsap
de slagerij
de snijboon
het soepbord
het softijs
de speculaas
de spruit
de steelpan
het stokbrood
de suikerspin
het tafellaken
de theekop
de theelepel
de veelvraat
de visboer
de visstick
de vleeswaren
de voeding
het voedsel
de zuurstok
het zuurtje

aanbranden – brandde aan – aangebrand
aflikken – likte af – afgelikt
bedienen – bediende – bediend
braden – braadde – gebraden
dopen – doopte – gedoopt
kluiven – kloof – gekloven
kneden – kneedde – gekneed
ontdooien – ontdooide – ontdooid
oppeuzelen – peuzelde op – opgepeuzeld
opwarmen – warmde op – opgewarmd
pruttelen – pruttelde – geprutteld
raspen – raspte – geraspt
rijzen – rees – gerezen
roosteren – roosterde – geroosterd
slobberen – slobberde – geslobberd
slurpen – slurpte – geslurpt
smakken – smakte – gesmakt
suddereren – sudderde – gesudderd
zeven – zeefde – gezeefd

bedorven
bitter
eetbaar
flauw

gaar
rot
vers

in stukjes hakken
wat hebben we toe?

Lichaam en gezondheid

de ademhaling
de apotheek
de arts
de behandeling
de bejaarde
de blaar
de blinde
het braille
de buil
de controle
de dove
het dutje
de eerste hulp
de EHBO (eerste hulp bij ongelukken)
het flapoor
de fluorbehandeling
het gaas
het gaatje
het gat (billen)
het gebaar
de gebarentaal
het gebit
de geboorte
het gehoorapparaat
het gestalte
de handpalm
de heup
de hiel
de hoofdluis
de jeugd
het jodium
de jongere
de kies
de kont
de kuit
het kunstgebit
het lichaamsdeel
het lijk
het litteken
de luilak
de melktand
het neusgat
de ondertand
het onderzoek
het ooglid
de operatie
de ouderdom
de/het parfum
de patiënt – patiënte

de peuter
de pupil
de rilling
de rolstoel
de snijtand
de spoedeisende hulp
de steek
de stoppel
de tandpasta
de uitslag (resultaat)
de verbranding
de verdoving
de verzorging
het vlies
de voortand
de vulling
de wipneus
de zenuw
de zonnebrandolie
de zorg
de zuurstof

bijkomen – kwam bij – bijgekomen
boren – boorde – geboord
drukken – drukte – gedrukt (poepen)
flauwvallen – viel flauw – flauwgevallen
gorgelen – gorgelde – gegorgeld
hijgen – hijgde – gehijgd
hinken – hinkte – gehinkt
inademen – ademde in – ingeademd
klappertanden – klappertandde – geklappertand
luiëren – luierde – geluierd
opereren – opereerde – geopereerd
opvoeden – voedde op – opgevoed
overlijden – overleed – overleden
poetsen – poetste – gepoetst
puffen – pufte – gepuft
rimpelen – rimpelde – gerimpeld
snotteren – snotterde – gesnotterd
snurken – snurkte – gesnurkt
spuwen – spuwde – gespuwd
tranen – traande – getraand
uitslapen – sliep uit – uitgeslapen
uitspugen – spooog uit / spuugde uit – uitgespogen / uitgespuugd
verbranden – verbrandde – verbrand
verslapen – versliep – verslapen
wekken – wekte – gewekt
wisselen – wisselde – gewisseld
zich uitrekken – rekte uit – uitgerekt
zonnen – zonde – gezond

bejaard
hardhorend
klaarwakker
mank
middelbaar
ongezond
springlevend
volwassen
wankel

ergens last van hebben
je niet lekker voelen
nagels knippen
op zijn (uit bed)
scheel kijken
vermoeid zijn

Bewegen, sport en spel

de aanvaller – aanvalster
de aanvoerder – aanvoerster
de achterstand
de actie
het bordspel
de coach – coaches
de deelnemer – deelnemster
het Europees kampioenschap (EK)
het gelijkspel
de goal
de greep
de hardloper – hardloopster
de hoogspringer – hoogspringster
de ijsbaan
het ijshockey
de inspanning
het kaartspel
de keeper – keepster
de kniebuiging
de knuppel
de koprol
de korf
het korfbal
de mep
de Olympische spelen
de overwinning
de partij (spel)
de ploeg
de por
de racefiets
de schaatser – schaatsster
de sporthal
de sprong
het stadion
de start
de tennisbal
het toernooi
de tribune
de val
de verdediger – verdedigster
het verlies
de voorsprong
de wandelaar – wandelaarster
de wandelstok
het wereldkampioenschap (WK)
de wissel
de zwaai

aanmoedigen – moedigde aan – aangemoedigd

aanvoeren – voerde aan – aangevoerd (team)
balanceren – balanceerde – gebalanceerd
beetpakken – pakte beet – beetgepakt
bijhouden – hield bij – bijgehouden (tempo)
botsen – botste – opgebotst
crossen – croste – gecrost
dammen – damde – gedamd
deelnemen – nam deel – deelgenomen
hardlopen – liep hard – hardgelopen
hinkelen – hinkelde – gehinkeld
hoogspringen – sprong hoog – hoog gesprongen
inspannen – spande in – ingespannen
kaarten – kaartte – gekaart
meeslepen – sleepte mee – meegesleept
meesleuren – sleurde mee – meegesleurd
meevoeren – voerde mee – meegevoerd
meppen – mepte – gemept
neerknielen – knielde neer – neergekniel
neervallen – viel neer – neergevallen
porren – porde – gepord
racen – racete – geracete
schaken – schaakte – geschaakt
sleeën – sleede – gesleed
tollen – tolde – getold
treuzelen – treuzelde – getreuzeld
vastgrijpen – greep vast – vastgegrepen
vastklampen – klampte vast – vastgeklampt
verslaan – versloeg – verslagen (overwinnen)
vliegeren – vliegerde – gevliegerd
vloeren – vloerde – gevloerd
wisselen – wisselde – gewisseld
zich afzetten – zette af – afgezet

achter staan
een aanloop nemen
een poging doen
je voor iets opgeven
languit liggen
vals spelen
voetje voor voetje
voor staan
zich aan de regels houden

Werken en beroepen

de baan

het bedrijf

het beroep

de directeur – directrice

het kantoor

het loon

de medewerker

het uniform

het vak

aan de gang

aan de slag

aan het werk

Vervoer

de aankomsttijd
het abonnement
het achterwiel
de autoband
de autobus
de bestuurder – bestuurster
de bromfiets
de busbaan
het busnummer
de chauffeur – chauffeuse
de enkele reis
de fietsenmaker
het fietsenrek
de fietsenstalling
het fietspad
het gevaarte
de halte
de helikopter
de koplamp
de metro
de omweg
het openbaar vervoer
de ov-chipkaart
het parkeerterrein
de/het pedaal
het perron
het plaatsbewijs
de reistijd
het retour
de rijweg
de spaak
de spoorlijn
de spoorweg
de spoorwegovergang
de stoomtrein
het stoplicht
het stuurwiel
de tramrails
het treinstel
de tunnel
de verbinding
de vertrektijd
het vervoermiddel
het voorwiel
het zebrapad

aanrijden – reed aan – aangereden
inchecken – checkte in – ingecheckt
oppompen – pompte op – opgepompt

opstappen – stapte op – opgestapt
overstappen – stapt over – overgestapt
parkeren – parkeerde – geparkeerd
rondrijden – reed rond – rondgereden
uitchecken – checkte uit – uitgecheckt
verdwalen – verdwaalde – verdwaald

wagenziek

met een vaart
de weg kwijt zijn
de weg weten

Media

de afloop

de artiest – artieste

het journaal

het kaartje

de kijker

de nieuwslezer – nieuwslezeres

de presentator – presentatrice

de scène

de show

het slot (het eind)

de studio

het theater

het toneel

het toneelstuk

de uitzending

de verslaggever – verslaggeefster

het vervolg

afspelen – speelde af – afgespeeld

opvoeren – voerde op – opgevoerd (toneelstuk)

playbacken – playbackte – geplaybackt

uitzenden – zond uit – uitgezonden

bedacht (verzonnen)

uitverkocht

Wonen

het afdruipek
de afwasmachine
de badkuip
het bankstel
het beddengoed
de beschutting
de beveiliging
de buit
de bungalow
de closetrol
het dekbed
het dorpsplein
het droogrek
de eetkamer
het flatgebouw
de galerij
het gebouw
de glazenwasser
het haardvuur
de hangmat
de hoes
de hoofdstraat
de huisman – huisvrouw
het huizenblok
de inbreker – inbreekster
het kamerscherm
het kattenluik
de kelder
het kerkhof
de kerktoren
het laken
de lantaarn
het ledikant
de leuning
de leunstoel
het marktplein
de overburen
de reling
de schemerlamp
de schuurspons
de sloop
de stofdoek
de stomerij
de strijkbout
het strijkgoed
het strijkijzer
het tehuis
de teil
de trede (trap)

de tree (trap)
het trottoir
het tuinhek
het tuinpad
de vaat
de vaatwasser
de verdieping
de verlichting
de vitrage
de vloerbedekking
het voeteneinde
de volkstuin
de voorraadkamer
het wasgoed
de waslijn
de wasmachine
de wastafel
het wasvoorschrift
de werkster
het woonhuis
de woonwijk
de zijstraat
de zitkamer
de zitting (stoel)
de zolderkamer
de zoldertrap

afsluiten – sloot af – afgesloten
inbreken – brak in – ingebroken
oppoetsen – poetste op – opgepoetst
schrobben – schrobde – geschrobd
soppen – sopte – gesopt
stofzuigen – stofzuigde – gestofzuigd
verzekeren – verzekerde – verzekerd

huishoudelijk

het zilver poetsen

Natuur

de aardbeving
de aardbol
de bewolking
de bliksemflits
de bliksemstraal
het bloembed
de bloemist
het bloemperk
het bloemstuk
de bodem
het boeket
de boomstronk
de boterbloem
het gazon
het gebergte
de geranium
het grind
de hagel
de ijsberg
de kei
de kiezelsteen
de klaproos
de klip (rots)
de koude
de krater (vulkaan)
de lawine
de lichtflits
de luchtbel
de maneschijn
de margriet
de open plek
de orkaan
de palmboom
het ravijn
de regenwolk
het rotsblok
de rozenstruik
de sneeuwstorm
de stam
het struikgewas
de tornado
de uitbarsting
het vasteland
de vloedgolf
de vulkaan
het waterland
de waterlelie
stralend weer
de weerman – weervrouw

de winterdag
de wortel (plant/boom)
de zandgrond
de zomerdag
de zonnebloem
de zonneschijn
de zonsondergang
de zonsopgang

begroeien – begroeide – begroeid
bliksemen – bliksemde – gebliksemd
losbarsten – barstte los – losgebarsten
opgaan – ging op – opgegaan
opkomen – kwam op – opgekomen
stormen – stormde – gestormd
tuinieren – tuinierde – getuinierd
uitbarsten – barstte uit – uitgebarsten
verdorren – verdorde – verdord
verwelken – verwelkte – verwelkt

regenachtig

in bloei staan

Dieren

de angel (wesp/bij)
de antilope
de arend
de bladluis
de bloedzuiger
de buffel
de dar (bij)
de diersoort
het dons
de dromedaris
de duiventil
de fazant
de flamingo – flamingo's
het gewei
de gnoe
de hommel
de honingraat
de houtworm
de imker
het jonkie
de kameel
de kieuw
de kippenren
de koningin (insect)
de krab
de kwal
de leeuwerik
de libel/libelle
de lijstster
het luipaard
de meerkoet
de merel
de molshoop
het mormel
de muil (bek)
de nachtegaal
de natuurlijke vijand
het nekvel
de pier
de pissebed
de plaag
de pluimstaart
de poedel
de pootafdruk
de postduif
de python
de raaf
het ras
de regenworm

de ren
het rendier
het roofdier
de roofvogel
het rund – runderen
het schepseel
de schutkleur
de snuit
de spreekw
het territorium
de trek
de trekvogel
de veearts
de voelspriet
de volière
de watervogel
de werkster (bij)
de wesp
de wezel
de zeemeeuw
het zeepaard
de zeester
het zoogdier
de zwerm

blaten – blaatte – geblaas (schaap)
briesen – briepte – gebriest (wilde dieren)
gakken – gakte – gegakt (ganzen)
hinniken – hinnikte – gehinnikt (paard)
kakelen – kakelde – gekakeld (kip)
keffen – kefte – gekeft (hond)
knorren – knorde – geknord (varken)
kraaien – kraaide – gekraaid (vogel)
kwaken – kwaakte – gekwaakt (eend)
loeien – loeide – geloeid (rund)
mekkeren – mekkerde – gemekkerd (geit)
nestelen – nestelde – genesteld
rondvliegen – vloog rond – rondgevlogen
snateren – snaterde – gesnaterd (vogel)
tjilpen – tjilpte – getjilpt (vogel, krekel)
uitbroeden – broedde uit – uitgebroed
verwilderden – verwilderde – verwilderd
wegvliegen – vloog weg – weggevlogen

mak
schichtig
schuw

op hol slaan

Water

het aas
de bemanning
het diepe
het duikpak
de hengel
de kano
de motorboot
de peddel
het rivierwater
de roeiboot
de schipbreukeling
de snorkel
de stuurhut
het visnet
de visser
de vissersboot
de waterval
de zeelieden
de zeelui
het zeeschip
het zeilschip
de zuurstoftank
het zwemvest
de zwemvliezen

druppelen – druppelde – gedruppeld
duiken – dook – gedoken
glibberen – glibberde – geglibberd
opdrogen – droogde op – opgedroogd
peddelen – peddelde – gepeddeld
spatten – spatte – gespat
sproeien – sproeide – gesproeid
vissen – viste – gevist

drassig
helder
troebel
zeeziek

Milieu

het geknoei

het milieu

de viezigheid

kliederen – kliederde – gekliederd

slingeren – slingerde – geslingerd (slordig)

rommelig

Reizen

de bagage

de handbagage

de heimwee

het kofferlabel

de logé

de logeerkamer

de reisleader – reisleidster

het souvenir

de verre tocht

het vertrek

de vlucht

logeren – logeerde – gelogeed

Uiterlijk

de bodywarmer

de bretels

de/het diadeem

de diamant

het fotomodel

de gel

de gesp

de haarscheiding

de haarspeld

de hanenkam

het kapsel

de knot

het kroeshaar

de kuif

de mode

de overall

de paardenstaart

de parel

de pruik

de haarlak

de shampoo

het sieraad

de sproet

de toupet

het trainingspak

de vlecht

gekleurd haar

gekruld haar

steil haar

Geld en winkelen

het biljet

de boete

de bon

het geldstuk

het goed – goederen

het goudstuk

het lot

de loterij

het pakket

het spaargeld

het spaarvarken

de streepjescode

de verpakking

afgeven – gaf af – afgegeven

omruilen – ruilde om – omgeruild

omwisselen – wisselde om – omgewisseld

zenden – zond – gezonden

tweedehands

waardevol

iets in beslag nemen

in de rij staan

Maken en materialen

de baksteen
de balk
de breinaald
het breiwerk
de deuk
het garen
het gereedschap
de hendel
de klomp
de klont
de kluit
de knip
de koepel
de koker
het koord
de kras
het onderdeel
het patroon
het penseel
de plakrand
het riet
het rubber
de ruit
de scherf
de schroef
de schroevendraaier
het schuurpapier
de splinter
de stang
de tang
de werkplaats

borduren – borduurde – geborduurd
golven – golfde – gegolfd
hameren – hamerde – gehamerd
herstellen – herstelde – hersteld
lospeuteren – peuterde los – losgepeuterd
opendraaien – draaide open – opengedraaid
openslaan – sloeg open – opengeslagen
openstaan – stond op – opengestaan
verbouwen – verbouwde – verbouwd
verkreukelen – verkreukelde – verkreukeld
verwijderen – verwijderde – verwijderd
verwoesten – verwoestte – verwoest

geruit
puntig

wagenwijd openstaan

Boerderij

het aardappelveld

de akker

de gerst

het gewas

de graankorrel

de haver

de hooiberg

de hop

het korenveld

de landbouw

de oogst

de potgrond

de sikkel

de suikerbiet

de trekker

de watermolen

de wiek

aanplanten – plante aan – aangeplant

omspitten – spitte om – omgespit

oogsten – oogste – geoogst

poten – pootte – gepoot

rooien – rooide – gerooid

snoeien – snoeide – gesnoeid

spitten – spitte – gespit

wieden – wiede – gewied

wroeten – wroette – gewroet

landelijk

onderaards

Muziek en geluid

het alarm
het concert
het deuntje
de dwarsfluit
het gezang
de harmonica – harmonica's
het kabaal
het keyboard
de klik
de noot
het orkest
de rumoer
de snaar
de torenklok
het wijsje
de zangles

denderen – denderde – gedenderd
gonzen – gonsde – gegonsd
klepperen – klepperde – geklepperd
kletsen – kletste – geklets
klikken – klikte – geklikt
klotsen – klotste – geklotst
knetteren – knetterde – geknetterd
roffelen – roffelde – geroffeld
trommelen – trommelde – getrommeld

dof
geruisloos
hoorbaar
muzikaal
onverstaanbaar
oorverdovend

de klokken luiden
een hels lawaai
in koor

Kunst

de kunstenaar – kunstenaar

het kunstwerk

de lijst

het portret

het standbeeld

Vermaak

de achtbaan

de attractie

het attractiepark

de botsauto – botsauto's

het dagboek

de danser – danseres

de disco – disco's

de discotheek

de feestmuts

de partij (feest)

het poëziealbum

het reuzenrad

het rotje

de schiettent

de verlanglijst

de vlaggenmast

de vuurpijl

de zweefmolen

dobbelen – dobbelde – gedobbeld (dobbelsteen)

feesten – feestte – gefeest

opblazen – blies op – opgeblazen (ballon)

proosten – proostte – geproost

de vlag hangt halfstok

de vlag uithangen

in de gloria

Sprookjes

de betovering

het harnas

de held

de jonkheer – jonkvrouw

de kanonskogel

de koets

de kroon

het paradijs

de ridder

de riddertijd

de schatkist

het slot (kasteel)

de spreuk

de tovenaar – tovenares / toveres

de tovenarij

de toverkracht

de toverij

de toverspreuk

het toverstokje

de vampier

de weerwolf

betoveren – betoverde – betoverd

griezelen – griezelde – gegriezeld

spoken – spookte – gespookt

magisch

spookachtig

Uitvinden

het beeldscherm

de fabriek

de machine

de mobiele telefoon

de oplossing

de telefoonlijn

de toets

het toetsenbord

het wachtwoord

aanzetten – zette aan – aangezet

bewijzen – bewees – bewezen

uitdraaien – draaide uit – uitgedraaid

uitzetten – zette uit – uitgezet

te weten komen

Bestuur en gezag

de keizer

het koninkrijk

de majesteit

de onderdaan

de sultan

het vaandel

de vlag

de wacht

de wimpel

de wacht houden

4.3 Groep 5

School

het aanhalingsteken
het advies
de agenda – agenda's
de alinea – alinea's
de atlas
de breedte
de decimeter
de dichter – dichteres
de dikte
de dubbele punt
de fabel
het gewicht
het gram
het hoofd van de school
de hoofdpersoon
de hoogte
de inhoud
de/het kilo
het kladblaadje
de komma – komma's
de krul
de landkaart
het leesteken
de legenda – legenda's
de liter
de mening
de millimeter
de omslag
het onderwerp (taal)
het ons
de onvoldoende
de opgave
de overhoring
het plusje
het pond
het punt (onderwerp)
het register
de samenstelling
de samenvatting
de schaal (aardrijkskunde)
de schooltaal
de schrijftaal
de spelling
de spreekbeurt
de spreektaal
de staartdeling
de streep

het symbool
de taal
de tegenwoordige tijd
de tekst
de tekstwolk
het telwoord
de thuistaal
de titel
de uitdrukking
de uitgang (woord)
de uitleg
de verleden tijd
de voldoende
de voorbereiding
het voorzetsel
de vraagzin
het werkwoord
het zelfstandig naamwoord
het zinsdeel
de zinskern

afronden – rondde af – afgerond (getal)
aftellen – telde af – afgeteld
beantwoorden – beantwoordde – beantwoord
berekenen – berekende – berekend
corrigeren – corrigeerde – gecorrigeerd
melden – meldde – gemeld
nagaan – ging na – nagegaan
onderwijzen – onderwees – onderwezen
rekenen op – rekende – gerekend
slagen – slaagde – geslaagd (diploma)
uitkomen op – kwam uit – uitgekomen
uitspreken – sprak uit – uitgesproken
uitvoeren – voerde uit – uitgevoerd
vermelden – vermeldde – vermeld
voorbereiden – bereidde voor – voorbereid

aanwezig zijn
afwezig zijn
de rij namen aflopen
ergens doorheen praten

Lastige woorden

het tegengestelde

allereerst
allerlaatst
andersom
bijeen
daaruit
dankzij
dergelijke
eenmaal
erdoor
eventueel
gewoonlijk
ondanks
oorspronkelijk
slechts
tegen (contra)
voor (pro)
waarbij
waaruit
zowat

als ... dan ...
als volgt
een en ander
in het kort
in het vervolg
in vergelijking met
onder andere
op ... (getal) na
ten slotte

Hoeveelheid, meten en wegen

het aantal

het duo – duo's

het/de krat

de meerderheid

de minderheid

de persoon

de pluk

de scheut

de slok

de snipper

het stel

de streng

diverse

... (getal) man

meest

minst

volledig

Tijd

de eeuw
de eeuwigheid
het halfuur
de jaartelling
de komende week
het kwartier
de periode
het tempo
het uur
de werkelijkheid

doorbrengen – bracht door – doorgebracht (tijd)

aanstaande
afgelopen
aldoor
constant
dagelijks
eenmalig
eens
eeuwenlang
eeuwig
jaarlijks
maandelijks
spoedig
uiteindelijk
vervolgens
voorgoed
voortdurend
wekelijks
zelden
zo direct

dag in dag uit
dat scheelt tijd
de avond valt
een poosje
een tijdje
het redden
keer op keer
om zijn

Richting

het beginpunt
het eindpunt
de linkerhelft
het noorden
het oosten
de rechterhelft
de richting
de route
het westen
het zuiden

benaderen – benaderde – benaderd

bovenstaand
dichtbij
halverwege
naderbij
noord
omgekeerd
onderstaand
oost
plaatselijk
tegemoet
west
zuid

aan je linkerhand
aan je rechterhand
van boven af
ver weg

Wat vinden we ervan?

achterbaks
beeldig
belachelijk
bewust
bont (kleur)
bruikbaar
buitengewoon
chic / chique
de schoonheid
dof (kleur)
draaiierig
eenvoudig
elegant
fris (koud)
geurig
golvend
groots
haastig
hevig
ideaal
ingewikkeld
irritant
krachtig
levensgroot
lievelings -
logisch
luxe
merkwaardig
negatief
onbekend
onbruikbaar
onmisbaar
onveranderd
opvallend
overdreven
positief
slank
snikheet
stekelig
uitgebreid
vaag
verrot
verschrikkelijk
vredelievend

Figuurlijk taalgebruik

absoluut

hopelijk

kaarsrecht

aan de ene kant, aan de andere kant

als twee druppels water

bekijk het maar

boven water komen

de benen uit je lijf lopen

de houten klaas

de proef op de som nemen

de slappe lach

de vrolijke boel

door en door

een hele kunst

een smak maken

elk vogeltje zingt zoals 't gebekt is

er komt geen eind aan

er zit niks anders op

erachter komen

ergens gek op zijn

ergens iets voor overhebben

ergens schoon genoeg van hebben

guur weer

het achterste van zijn staart laten zien

het druk hebben

het erbij laten

het goed kunnen vinden met

het hoog in je bol hebben

het is geen pretje

het is mislukt

het is weer raak

het lijkt nergens op

het maakt niet uit

het niet meer zien zitten

het niet pikken

het op een lopen zetten

het regent dat het giet

het te bont maken

iemand een pluimpje geven

iemand in de maling nemen

iemand op de huid zitten

ik peins er niet over

in de puree zitten

in een notendop

in het water vallen

je buik ervan vol hebben

je gang gaan

je hoofd er niet bij hebben

je neus ergens voor ophalen
je oren niet kunnen geloven
je oren spitsen
je wenkbrauwen optrekken
knalrood worden
kom nou
kort en krachtig
lange tenen hebben
met het verkeerde been uit bed stappen
met kromme tenen
niet goed wijs zijn
niet op je achterhoofd gevallen zijn
niet op je mondje gevallen zijn
op een oor liggen
op het eerste gezicht
op zijn neus kijken
punt voor punt
slapen als een roos
stokstijf blijven staan
uit je neus eten
vast en zeker
wortel schieten
zijn slag slaan
zo nu en dan

Familie en vrienden

de aanstaande

de bekende

het bruidspaar

het echtpaar

het gebruik

de gozer

het huwelijk

de kerel

de knaap

de knul

de maat (vriend)

de meid

de schoonvader – de schoonmoeder

de traditie

de trouwdag

de vent

de verloofde

het wijf

verloven – verloofde – verloofd

traditioneel

in het huwelijk treden

Omgang

de gebeurtenis
de reactie
de situatie
de toestand
het verzoek

babbelen – babbelde – gebabbeld
bestrafen – bestrafte – bestraft
betrappen – betrapte – betrapt
denken om – dacht – gedacht
doorhebben – had door – doorgehad
overhalen – haalde over – overgehaald
uithouden – hield uit – uitgehouden
vergeven – vergaf – vergeven
zich voorstellen – stelde voor – voorgesteld

gezamenlijk
mekaar

de groeten doen
er een oplossing voor vinden
ergens samen uitkomen
het eens zijn met
iemand de hand schudden
iemand doorhebben
iemand een goede raad geven
iemand een mep verkopen
iemand een verklaring geven
iemand ergens toe brengen
iemand iets kwalijk nemen
iemand in de gaten houden
iemand meetrekken
iemand mogen
iemand op zijn gemak stellen
iemand ophouden
iemand opwachten
iemand overhalen
iemand schrik aanjagen
iets / iemand beoordelen
iets uitdrukken
tegen iemand uitvallen

Gedrag en gevoelens

de aandacht
de beslissing
het besluit
de blijdschap
de blik
de brutaliteit
de bui
het commentaar
de driftkikker
de glimlach
de grijns
de humor
de kalmte
het karakter
de keus – keuzes – keuzen
de knipoog
de kreet
de mogelijkheid – mogelijkheden
de oorzaak
de opschepper
de opwinding
de pechvogel
het scheldwoord
het succes
de teleurstelling
de twijfel
de uitdrukking (gezicht)
de verwarring
het voorgevoel

baten – baatte – gebaat (helpen)
beangstigen – beangstigde – beangstigd
beslissen – besliste – beslist
grinniken – grinnikte – gegrinnikt
herinneren – herinnerde – herinnerd
irriteren – irriteerde – geïrriteerd
knipogen – knipoogde – geknipoogd
ontspannen – ontspande – ontspannen
opscheppen – schepte op – opgescheept
overdrijven – overdreef – overdreven
roddelen – roddelde – geroddeld
smijten – smeed – gesmeten
snauwen – snauwde – gesnauwd
spotten – spotte – gespot
stamelen – stamelde – gestameld
stralen – straalde – gestraald (gezichtsuitdrukking)
treiteren – treiterde – getreiterd
uitbarsten in – barstte uit – uitgebarsten
uitkomen – kwam uit – uitgekomen (waar worden)

uitstralen – straalde uit – uitgestraald
verklappen – verklapte – verklapt
verklaren – verklaarde – verklaard
verknoeien – verknoeide – verknoeid
verstoppert – verstopte – verstopt
vervolgen – vervolgde – vervolgd (doorgaan)
verwarren – verwarde – verward
wuiwen – wuifde / woof – gewuifd / gewoven

bescheiden
geïrriteerd
gespannen
knorrig
onaardig
ongevaarlijk
onzeker
opgetogen
opgewekt
verrukt
zorgelijk
zorgzaam

de mouwen opstropen
de schouders ophalen
de zenuwen krijgen
de tranen staan in de ogen
het ergens (niet) mee eens zijn
het iemand naar de zin maken
onder de indruk zijn
plezier beleven
problemen aanpakken
raad geven
sprakeloos zijn
staan te trappelen om iets te doen
van slag zijn
veel aan je hoofd hebben
verbaasd opkijken
zich ergens op verheugen
zijn gezicht vertrekken

Eten en drinken

het aardewerk
de bar
het beslag
de bestelling
de boerenkool
het café
de citroen
de citrusvrucht
de eidooier
het gerecht
de grapefruit
het ijsklontje
de kelner
het keukenpapier
de kiwi – kiwi's
de kokosnoot
de krop
de limoen
de loempia – loempia's
de mandarijn
de melkboer
het menu
de menukaart
de nectarine
de pasta
de pepermolen
de picknick
de placemat
het poffertje
het recept
de rijsttafel
de rodekool
het terras
de vegetariër
het waterijs
het zoutvat
de zuivel
de zuurkool

aanschuiven – schoof aan – aangeschoven
afruimen – ruimte af – afgeruimd
opdiene – diende op – opgediend
picknicken – picknickte – gepicknickt

bevroren
knapperig
mals
vegetarisch
zuur

halfvol (half vet)
vol (veel vet)
light (weinig vet)
mager (weinig vet)

de houdbare producten
de tafel dekken
de verse producten

Lichaam en gezondheid

het bezoeken
de crème
de darm
de drogist
de eau de cologne
de gehoorgang
de hooikoorts
de huidskleur
de ingreep
de jongste
de kaak
de knieholte
de kruik
de kruin
de kwaal
de lever
de lichaamshouding
het linkerbeen
de long
de maag
het middel
de mondhoek
de navel
de nier
de ooghoek
de oorschelp
de praktijk
de pukkel
het rechterbeen
de spreekkamer
het spreekuur
het stuitje
de verlichting
het watje
de ziekenhuisopname
de zweer
de zwelling

gebaren – gebarde – gebaard
knarsen – knarste – geknarst
krimpen – kromp – gekrompen
lijden – leed – geleden
omkomen – kwam om – omgekomen
ondergaan – onderging – ondergaan
ontwaken – ontwaakte – ontwaakt
oplopen – liep op – opgelopen
opsnuiven – snoof op – opgesnoven
opzwellen – zwol op – opgezwollen
prikkelen – prikkelde – geprikkeld

sterven – stierf – gestorven
uitdrogen – droogde uit – uitgedroogd
verbleken – verbleekte – verbleekt
verstaan – verstond – verstaan
vervellen – vervelde – verveld
verzwikken – verzwikte – verzwikt
zich bezeren – bezeerde – bezeerd
zwellen – zwol – gezwollen
zweren – zweerde / zwoor – gezworen

ademloos
blank (huidskleur)
gekleurd (huidskleur)
gerimpeld
voelbaar

de keel schrapen
het benauwd hebben
langer op mogen blijven
naar adem snakken
op adem komen
verblind worden

Bewegen, sport en spel

de activiteit
de dans
de doelman
de eindstreep
de energie
het evenwicht
de fan
het gestuntel
het judo
het record
de ruk
het spandoek
het startsein
de stopwatch
het strafpunt
het trapveldje
de tussenstand
de watersport
de worp
de yell

afkomen op – kwam af – afgekomen
aflassen – laste af – afgelast
behalen – behaalde – behaald
bungelen – bungelde – gebungeld
neerploffen – plofte neer – neergeploft
neervlijen – vlijde neer – neergevlijd
omringen – omringde – omringd
openen – opende – geopend (starten)
opkomen – kwam op – opgekomen
toejuichen – juichte toe – toegejuicht
treffen – trof – getroffen

balancerend op één been
stap voor stap

Werken en beroepen

de arbeider – arbeidster

de assistent – assistente

de chef – cheffin

het hoofd

het karweitje

de opzichter – opzichtster

de penningmeester – penningmeesteres

het personeel

de ploeg

de ploegendienst

de portier

de receptionist – receptioniste

de secretaresse

de secretaris

de typist – typiste

de werkloze

de werknemer – werkneemster

de werkwijze

uitoefenen – oefende uit – uitgeoefend

vergaderen – vergaderde – vergaderd

werkloos

onder leiding van

werkzaam zijn

Vervoer

de as (wiel)
de automobilist
de bagagedrager
de bakfiets
de berm
de bestelwagen
de binnenband
de brandstof
de container
de dynamo – dynamo's
de export
de fietsketting
de fietspomp
het frame
het goederenvervoer
de handrem
de import
de kettingkast
de kiepauto
het kruispunt
de laadbak
de lading
de landing
de landweg
de loods
het middel (vervoer)
de motorfiets
de olie – oliën – olies
de parachute
de parachutist – parachutiste
het racestuur
de reflector
de remkabel
het rijwiel
de slagboom
de snelbinder
de tegenwind
de terugtraprem
de vaarweg
de veerpont
de veiligheidsriem
de verkeersdrempel
het verkeerslicht
de versnelling
de vluchtheuvel
de vracht
de zadelhoogte

cirkelen – cirkelde – gecirkeld

flitsen – flitste – geflitst
kieperen – kieperde – gekieperd
laden – laadde – geladen (vrachtwagen)
leveren – leverde – geleverd
naderen – naderde – genaderd
passeren – passeerde – gepasseerd

achterin zitten
voorin zitten

Media

het abonnement

het artikel

het dagblad

de journalist – journaliste

het krantenbericht

de krantenkop

de quiz

de soap

het songfestival

de spotprent

het stripboek

de stripfiguur

de tv-serie

de voorpagina – voorpagina's

het weekblad

de zender

Wonen

de bevolking
het centrum
de dakgoot
de dakpan
de deurklink
de deurmat
de elektriciteitsleiding
de fontein
de gasleiding
het gebied
het gebruiksvoorwerp
de gemeente
het gemeentehuis
de gevel
het gordijn
de grens
de hoofdstad – hoofdsteden
het huisnummer
de inwoner
de klink
het kozijn
de laan
de lamel
de lampion
het landhuis
het landschap
de locatie
het luik
de luxaflex
de meterkast
de olielamp
het paadje
de pilaar
het plantsoen
de portiek
de poster
de provincie
het raamkozijn
de ruimte (plek)
het stadhuis
de stadsmuur
de streek (regio)
de veranda – veranda's
het vertrek (kamer)
de villa – villa's
de vlakte (gebied)
het volk
de wand
de wasbak

de waterleiding
de watermeter
de zigeuner
de zwerver

afstoffen – stofte af – afgestoft
belanden – belandde – beland
dwalen – dwaalde – gedwaald (zwerven)
terechtkomen – kwam terecht – terechtgekomen
terugkeren – keerde terug – teruggekeerd
verlaten – verliet – verlaten
zwerven – zwierf – gezworven

afwasbaar
bewoonbaar
brandbaar
dakloos
onbewoonbaar
terecht (gevonden)

een dak boven je hoofd hebben

Natuur

de alg
de bast
de berk
de beuk
de bloesem
de blubber
de boomgaard
de boomgrens
de boomtak
de boomtop
de bosrand
de boswachter
de brandnetel
het briesje
de cactus
de damp
de dauw
de den
de dennenappel
de doorn
de eik
de esdoorn
het groen
de hitte
de houthakker
de kastanjeboom
het klimaat
de knop
het landklimaat
de luchtfoto – luchtfoto's
het moeras
de motregen
het natuurgebied
het natuurlandschap
het natuurreservaat
de neerslag
de nevel
het noodweer
het poolklimaat
de regenval
het regenwoud
het reservaat
de schemering
de schors
de spar
de spriet
de stengel
de stortbui
de stronk

het tropisch klimaat
de twijg
de volle maan
de vorst
de waterdamp
het weerbericht
de wildernis
de wilg
de windkracht
de windmeter
de windrichting
de windroos
de windstoot
de windstreek
de windvlaag
de woestijn
het woestijnklimaat
het wolkendek
het woud
het zeeklimaat
het zeewier

donderen – donderde – gedonderd
kappen – kapte – gekapt (van bomen)
miezeren – miezerde – gemiezerd
tochten – tochtte – getocht
verdampen – verdampde – verdampt
wegwaaien – waaide weg of woei weg – weggewaaid

tropisch
windstil

de wind gaat liggen
de wind steekt op
het weer slaat om
pijpenstelen regenen

Dieren

de adder
de amfibie – amfibieën
de bizon
de duizendpoot
de eekhoorn
de geleedpotigen
de gewervelde dieren
de harpoen
de kakkerlak
de kangoeroe
de kikkerdril
het knaagdier
de lama – lama's
de mossel
de neushoorn
de ongewervelde dieren
de orka – orka's
de panda – panda's
de ratelslang
het reptiel
de salamander
het slachthuis
de steenbok
de stroper
de teckel
de walrus
de walvis
de walvisjager
de walvisvangst
de wasbeer

afschieten – schoot af – afgeschoten
balken – balkte – gebalkt (ezel)
bijeendrijven – dreef bijeen – bijeengedreven
dartelen – dartelde – gedarteld
huilen – huilde – gehuild (wolf)
krassen – kraste – gekrast (raaf)
opjagen – jaagde op / joeg op – opgejaagd
opzetten – zette op – opgezet (dieren)
slachten – slachtte – geslacht
uitsterven – stierf uit – uitgestorven

Water

de ark
de baai
de bron (water)
de dam
de dijk
de/het duin
de terp
de eb
de geul
de kade
de kajuit
het kanaal
de overstroming
de pier
de pont
de riem (roeispaan)
de riviermonding
het ruim
de scheepvaart
de schuit
de sleepboot
de sloot
de stroming
de stroom (rivier)
de uiterwaard
de ven
de vloed
het wak
de wal
het wateroppervlak
de waterpolitie
de waterrat
de watertoren
de waterweg
de zandbank
de zeespiegel
de zeildoek

aanspoelen – spoelde aan – aangespoeld
druipen – droop – gedropen
druppen – drupte – gedrupt
kabbelen – kabbelde – gekabbeld
kolken – kolkte – gekolkt
overstromen – overstroomde – overstroemd
sijpelen – sijpelde – gesijpeld
uitdrogen – droogde uit – uitgedroogd
verdrogen – verdroogde – verdroogd
waden – waadde – gewaad
wegspoelen – spoelde weg – weggespoeld

waterdicht

blank staan
land in zicht
water opvangen

Milieu

de energie
de/het filter
de gloeilamp
de inzameling
de kringloop
het kringlooppapier
de ledlamp
de papierbak
het puin
de recycling
de riolering
het riool
de spaarlamp
het verbruik
de verspilling
de vervuiling
de waterzuivering

aantasten – tastte aan – aangetast
besparen – bespaarde – bespaard
inzamelen – zamelde in – ingezameld
recyclen – recyclede – gerecycled
uitpuien – puijde uit – uitgepuid
verbruiken – verbruikte – verbruikt
verspillen – verspilde – verspild
vervuilen – vervuilde – vervuild

Reizen

het binnenland

het buitenland

de camper

de/het chalet

de cruise

de gids

de herberg

de paraplu – paraplu's

de parasol

de poncho – poncho's

de reistas

de rondvaart

de strandstoel

de touringcar

de trektocht

het vakantieoord

zonnebaden – zonnebaadde – gezonnebaad

de tent afbreken

de tent opzetten

pootjebaden

Uiterlijk

de badge

de button

de ceintuur

de corsage

het embleem

de etalagepop

de franje

het gewaad

de glitter

de halsketting

de/het katoen

de kreukel

de make-up

de mannequin

de paspop

de sleep

de spijkerbroek

de toga

de tulband

de voering

de zonnehoed

de zool

lubberen – lubberde – gelubberd

modieus

kleren maken de man

Geld en winkelen

de afzender
de balie
de bankpas
de bankrekening
de braderie
de chipknip
de envelop / enveloppe
de erfenis
de folder
de geadresseerde
de handel
de handelaar
de inkomsten
de kooplieden
de kooplui
de koopman – koopvrouw
de koopwaar
de kwaliteit
de merknaam
de ontvangst
de paskamer
de pinautomaat
de porto
de reclamefolder
de reclametekst
de shop
de uitgave
de vitrine
de waarde
de waardebon
de winkelstraat
de/het affiche
het aanplakbiljet
het artikel
het bankafschrift
het bankbiljet
het betaalmiddel
het etiket
het inkomen
het merk
het reclamespotje
het salaris
het warenhuis
het winkelcentrum

adresseren – adresseerde – geadresseerd
afleveren – leverde af – afgeleverd
afprijzen – prijsde af – afgeprijsd
besteden – besteedde – besteed

bestellen – bestelde – besteld
bezitten – bezat – bezeten
bezorgen – bezorgde – bezorgd
frankeren – frankeerde – gefrankeerd
handelen – handelde – gehandeld
inkopen – kocht in – ingekocht
inwisselen – wisselde in – ingewisseld
omrekenen – rekende om – omgerekend
ontvangen – ontving – ontvangen
overhandigen – overhandigde – overhandigd
pinnen – pinde – gepind
rondbrengen – bracht rond – rondgebracht
shoppen – shopte – geshopt
storten – stortte – gestort
uitstallen – stalde uit – uitgesteld
verloten – verlootte – verloot
versturen – verstuurde – verstuurd
verzenden – verzond – verzonden
winkelen – winkelde – gewinkeld

kostbaar
voordelig

bestemd voor

Maken en materialen

de behoeften

het blik

de boog

de elektriciën

de elektriciteitscentrale

de elektriciteitsmast

het gips

de handleiding

het handvat

de klem

de kortsluiting

de kunststof

het lood

de lopende band

het metaal

het onderhoud

de plooi

de ribbel

de richel

de schakelaar

de spiraal

het staal

de stekker

de stroombron

de stroomkring

het textiel

het tin

de transformator

de veer

de verbinding

het vilt

de vonk

het vouwwerk

de waterverf

de zekering

de zijde

begeven – begaf – begeven

dubbelvouwen – vouwde dubbel – dubbelgevouwen

inplakken – plakte in – ingeplakt

kantelen – kantelde – gekanteld

krommen – kromde – gekromd

krullen – krulde – gekruld

lakken – lakte – gelakt

onderhouden – onderhield – onderhouden

ontkoppelen – ontkoppelde – ontkoppeld

opensperren – sperde open – opengesperd

uitvallen – viel uit – uitgevallen (stroom)

vastlijmen – lijmde vast – vastgelijmd

vastplakken – plakte vast – vastgeplakt
vermengen – vermengde – vermengd
verroesten – verroestte – verroest
versnipperen – versnipperde – versnipperd
wikkelen – wikkelde – gewikkeld

gespannen (niet slap)
gespleten
langwerpig
ontstopt
roestig
stomp
technisch
vergroot
verroest
versleten
verstopt
vervallen

in elkaar schuiven
in elkaar zetten

Boerderij

het abattoir

de akkerbouw

het akkerbouwbedrijf

de akkerbouwer

de fruitteelt

de glastuinbouw

het grasland

de kas

de kunstmest

de kwekerij

de legbatterij

de maaimachine

de mest

het scharrelei – scharreleieren

het scharrelvlees

de teelt

de tuinbouw

het tuinbouwbedrijf

de tuinbouwer

de tuinder

de veehouder

de veeteelt

het veeteeltbedrijf

de visserij

kweken – kweekte – gekweekt

maaien – maaide – gemaaid

rondscharrelen – scharrelde rond – rondgescharreld

telen – teelde – geteeld

Muziek en geluid

de bassist – bassiste

het couplet

de drum

de drummer – drumster

de fluitist – fluitiste – fluitspeler

de gitarist – gitariste – gitaarspeler

de hoge toon

de lage toon

de pianist – pianiste – pianospeler

het refrein

de saxofonist – saxofoniste – saxofoonblazer

de saxofoon

de tamboerijn

de triangel

de trommelaar – trommelaarster

de trompet

de trompettist – trompettiste – trompetblazer

de violist – violiste – vioolspeler

de xylofoon

rappen – rapte – gerapt

ratelen – ratelde – gerateld

suizen – suisde – gesuisd

tetteren – tetterde – getetterd

tieren – tierde – getierd (schreeuwen)

trompetteren – trompetterde – getrompetterd

Kunst

de afdruk

de camera – camera's

de dia – dia's

de donkere kamer

de filmcamera – filmcamera's

de foto – foto's

het fotoalbum

de fotograaf – fotografe

de kunstschilder

de namaak

het negatief – negatieven

de pasfoto – pasfoto's

de persfotograaf

het statief

de tekenaar – tekenares

de tentoonstelling

afbeelden – beeldde af – afgebeeld

afdrukken – drukte af – afgedrukt

filmen – filmde – gefilmd

flitsen – flitste – geflitst

fotograferen – fotografeerde – gefotografeerd

Vermaak

het uitstapje

rondtrekken – trok rond – rondgetrokken

zich verkleden – verkleedde – verkleed

zich vermommen – vermomde – vermomd

langs de huizen trekken

op stap gaan

vuurwerk afsteken

Sprookjes

de baron – barones
de degen
de dolk
de drietand
het duel
de eenhoorn
de geest
de graaf – gravin
de hertog – hertogin
het hof
de hofdame
de hofnar
de horige
de kerker
de knecht
de lakei
de lans
de minstreel
de piraat
de poortwachter
de regent – regentes
de scheurbuik
de schildknaap
de stadspoort
de struikrover
de troon
de uitrusting

Uitvinden

de aanwijzing
het antwoordapparaat
de astronaut – astronaute
de automaat
de code
het computerscherm
de flatscreen
het gegeven
het geheimschrift
de geleerde
de gsm – gsm's
de indruk
het internet
de magneet
het magnetisme
de onderzoeker – onderzoekster
de ontdekking
de ontdekkingsreis
de oplader
het pictogram
het proefje
de rebus
de reden
de ruimtecapsule
het ruimteschip
de ruimtevaarder
de satelliet
de sleutel (oplossing)
de techniek
de voicemail

aantreffen – trof aan – aangetroffen
intoetsen – toetste in – ingetoetst
ontcijferen – ontcijferde – ontcijferd
onthullen – onthulde – onthuld
opladen – laadde op – opgeladen
opwinden – wond op – opgewonden
telefoneren – telefoneerde – getelefoneerd
typen – typte – getypt
uitproberen – probeerde uit – uitgeprobeerd
verkennen – verkende – verkend
veroorzaken – veroorzaakte – veroorzaakt

magnetisch
oplaadbaar
opwindbaar

op afstand bedienen

Bestuur en gezag

de ambtenaar

de arrestatie

het bewijs

de daad

het geboorteregister

het misdadaad

de misdadiger

de orde

de prijs (beloning)

de suppoost

de toespraak

de wet

de wraak

actievoeren – voerde actie – actiegevoerd

afluisteren – luisterde af – afgeluisterd

arresteren – arresteerde – gearresteerd

besturen – bestuurde – bestuurd (land)

controleren – controleerde – gecontroleerd

ontvoeren – ontvoerde – ontvoerd

overleven – overleefde – overleefd

gewelddadig

geweldloos

machtig

iemand doden

iemand gevangen nemen

iemand het leven redden

Vroeger

de archeoloog – archeologe

de dierenhuid

de farao – farao's

het fossiel

de geschiedenis

de gladiator

de grafkamer

de hiëroglief

het kampvuur

de krijger

de legende

de mammoet

de mummie

de opgraving

het opperhoofd

het overblijfsel

de pels

de pijl en boog

de piramide

de resten

de ruïne

de sarcofaag

de speer

de stam

de tipi

de totempaal

de Viking

de vuursteen

de wigwam

de zonnewijzer

opgraven – groef op – opgegraven

vereren – vereerde – vereerd

archeologisch

4.4 Groep 6

School

het accent (klemtoon)
het accentteken
de afkorting
het begrip
de bespreking
het bijwoord
de breedtegraad
de breuk
de centiliter
de deciliter
de diepte
het diploma
de encyclopedie
de/het figuur
het formulier
het gezegde
de globe
de graad
de graad Celsius (°C)
de grafiek
de grammatica
de grootte
het haakje (leesteken)
de hectometer
de index
de informatiebron
de inhoudsopgave
de inleiding
de instructie
de kافت
de kennis
de kern
de klemtoon
de kolom
het leenwoord
het leesteken
het lesboek
het lesrooster
de meerkeuzevraag
het middenstuk (verhaal)
de milliliter
de noemer
het onderschrift
het oppervlak
de oppervlakte
het opschrift
de opsomming

de overzichtskaart
de paragraaf
de persoonsvorm
de presentatie
het proefwerk
het project
de puntkomma
de rij
het schema
het schoolbord
het schrijfgerei
de slotzin
de spreekwolk
het spreekwoord
het taalgebruik
de tabel
de tape
de teller
de ton
de topografie
de topografische kaart
het trema
de uitspraak (intonatie)
de vergelijking
de verhouding (vb. 1:2)
het verslag
de vierkante meter
het voegwoord
het voltooid deelwoord
de voltooide tijd
de voordracht
het werkstuk
de woordbouw
de woordkeuze

bestuderen – bestudeerde – bestudeerd
demonstreren – demonstreerde – gedemonstreerd
kopiëren – kopieerde – gekopieerd
omcirkelen – omcirkelde – omcirkeld
omschrijven – omschreef – omschreven
overnemen uit / van – nam over – overgenomen
overtuigen – overtuigde – overtuigd
presenteren – presenteerde – gepresenteerd
spieken – spiekte – gespiet
verrichten – verrichtte – verricht
verzinnen – verzon – verzonnen
voordoen – deed voor – voorgedaan
voordragen – droeg voor – voorgedragen

schuingedrukt

vetgedrukt

boeken verslinden
een goedlopend verhaal
naar mijn mening
voor zich nemen

Lastige woorden

de nadruk

blijken – bleek – gebleken

dienen – diende – gediend (bedoeld zijn voor)

afscheidelijk

alsmaar

amper

bepaald

bijbehorend

blijkbaar

buiten (zonder)

echter

eerder

enigszins

eveneens

evengoed

figuurlijk

hoogst

immers

inmiddels

integendeel

kennelijk

kortom

letterlijk

maximaal

minimaal

minstens

nauwelijks

ofwel

onafscheidelijk

quasi

reeds

tamelijk

te

tenminste

uiteen

vandaar

verscheiden

voornaam

vrijwel

willekeurig

aan de hand van

behoren tot

de nadruk leggen op

even ... als ...

in het algemeen

in tegenstelling tot

in verband met
liever gezegd
maar liefst
met behulp van
middel om
ten eerste ..., ten tweede ...
ten einde lopen
van voren af aan
voor de rest
zo nodig

Hoeveelheid, meten en wegen

de collectie

de combinatie

het dozijn

het drietal

het krat

de massa – massa's

de menigte

de reeks

de serie

de stoet

schatten – schatte – geschat

enig (een paar)

halfvol

vol

driekwart vol

een stuk of

in totaal

Tijd

de dageraad

het decennium – decennia

het tijdsbestek

de tijdsduur

het tijdstip

aanbreken – brak aan – aangebroken

pauzeren – pauzeerde – gepauzeerd

verspringen – versprong – versprongen

achteraf

algauw

eindelijk

eindeloos

naderhand

tijdelijk

de tijd doorbrengen

de tijd dringt

het aanbreken van de dag

het is eeuwen geleden

in de loop van

op den duur

in een mum van tijd

in een oogwenk

in een wip

Richting

de achterzijde
de bovenzijde
het noordelijk halfrond
de onderzijde
de positie
het uiteinde
de voorzijde
het zuidelijk halfrond

leiden naar – leidde – geleid

achterstevoren
bereikbaar
binnenstebuiten
bovenuit
daarginds
dichtstbijzijnd
ginds
horizontaal
lokaal (plaatselijk)
nabij
verticaal

in zicht zijn
op ooghoogte

Wat vinden we ervan?

de gekkigheid

de narigheid

het nut

de zin (nut)

aardig (vb. aardig groot)

absurd

afwijkend

algemeen

angstaanjagend

apart

avontuurlijk

beeldschoon

beestachtig

begrijpelijk

behaaglijk

bekend

betekenisloos

betrouwbaar

debiel

duister

eentonig

ernstig

fatsoenlijk

favoriet

fraai

gastvrij

geheel (vb. geheel onjuist)

geschikt

gezet

goedaardig

gunstig

hoopvol

hopeloos

hulpeloos

ijzig (koud)

intens

kostelijk

kunstig

kwaadaardig

loodzwaar

modern

nauwkeurig

nogal

noodzakelijk

nuttig

onduidelijk

ongeschikt

onsmakelijk

ouderwets
passend
precies
puur
roekeloos
romantisch
rottig
rumoerig
schadelijk
slijmerig
sneu
snoezig
snugger
sober
speciaal
spontaan
sprekend
statig
taai
terecht
typisch
uitgelaten
uitvoerig
verfrommeld
vlot
volkomen (vb. volkomen onjuist)
werkelijk
wonderlijk
zinloos
zuiver
zwijgzaam

accepteren – accepteerde – geaccepteerd
afhangen van – hing af – afgehangen
beoordelen – beoordeelde – beoordeeld
goedkeuren – keurde goed – goedgekeurd

iets terecht vinden
van iets op de hoogte zijn

Figuurlijk taalgebruik

allemachtig
beslist (zeker)
broodnodig
kappen (stoppen)
picobello
verdorie
zonde

achter de wolken schijnt de zon
als de bliksem
als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel
bij je positieven komen
bij zijn positieven blijven
buiten adem zijn
dat is dat
dat is koffiedik kijken
de aap komt uit de mouw
de beerput
de draak met iemand steken
de eerste de beste
de gebeten hond zijn
de hoop hebben dat
de kat uit de boom kijken
de koe bij de horens vatten
de koeienletter
de krokodillentranen
de maat is vol
de paarden achter de wagen spannen
de roddelkous
de stand van zaken
de stuipen op het lijf jagen
dikke vrienden zijn
door de bomen het bos niet meer zien
een bestaan opbouwen
een boekenwurm
een daverend succes
een feestje bouwen
een hazenslaapje
een hondenleven
een kippeneindje
een koekje van eigen deeg
een koud kunstje
een liegbeest
een pak slaag krijgen
een rol spelen
er de pest in hebben
er geen gat meer in zien
er vandoor gaan
ergens een handje van hebben

ergens in trappen
geen kwaad kunnen
grote ogen opzetten
hemel en aarde bewegen
het apenpakje
het feestvarken
het hemd van het lijf vragen
het hondenweer
het kikkerbad
het leeuwendeel
het rooien
hoe dan ook
hoog tijd
iemand een loer draaien
iemand een rad voor ogen draaien
iemand op de hielen zitten
iets door een roze bril bekijken
iets uit zijn mouw schudden
iets voor de boeg hebben
in 's hemelsnaam
in de put zitten
in de weer zijn
in de wolken zijn
in het duister tasten
in het holst van de nacht
in het middelpunt van de belangstelling staan
in weer en wind
je doel bereiken
je hart verloren hebben
je niet uit het veld laten slaan
je uit de voeten maken
lachen, gieren, brullen
loop naar de maan
met een hoed in de hand, kom je door het ganse land
met gespitste oren luisteren
nu breekt mijn klomp
oog in oog
op de achtergrond
op de hoogte zijn van iets
op de loer liggen
op een gegeven moment
op het punt staan
op je neus kijken
op komst zijn
op slag
over de rooie gaan
over de vloer
smaken verschillen
spaak lopen
tegen de haren instrijken

toe zijn aan
tranen met tuiten huilen
trappelen van ongeduld
uit alle macht
van de vloer kunnen eten
van pas komen
voor niets gaat de zon op
voor wat hoort wat
wat mij betreft
water naar de zee dragen
weer terecht zijn
zijn biezen pakken
zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens
zwart van de mensen zien

Familie en vrienden

de echtscheiding

de geliefde

het gezinsleven

het huishouden (gezin)

de partner

de thuissituatie

het pleegkind – pleegkinderen

de pleegouder

de pleegvader – de pleegmoeder

de pleegzoon – pleegdochter

Omgang

het akkoord
de bijnaam
de discriminatie
de kritiek
de ontmoeting
de relatie
de roepnaam
de scheldnaam
de troetelnaam
het vooroordeel
het voorstel

aankondigen – kondigde aan – aangekondigd
afkeuren – keurde af – afgekeurd
bedriegen – bedroog – bedrogen
behandelen – behandelde – behandeld (bespreken)
bekvechten – bekvechtte – gebekvecht
bijleggen – legde bij – bijgelegd
bijvallen – viel bij – bijgevallen
discrimineren – discrimineerde – gediscrimineerd
foeteren – foeterde – gefoeterd
geruststellen – stelde gerust – gerustgesteld
gunnen – gunde – gegund
herdenken – herdacht – herdacht
kwetsen – kwetste – gekwetst
meeleven – leefde mee – meegeleefd
ondersteunen – ondersteunde – ondersteund
opmerken – merkte op – opgemerkt
opvatten – vatte op – opgevat
overlaten aan – liet over – overgelaten
tutoyeren – tutoyeerde – getutoyeerd
uitmaken – maakte uit – uitgemaakt (beslissen)
uitvallen – viel uit – uitgevallen (boos)
verbinden – verbond – verbonden (relatie)
verdragen – verdroeg – verdragen
verlossen – verlost – verlost
verwijten – verweet – verweten
verzoenen – verzoende – verzoend
wenken – wenkte – gewenkt
wijden aan – wijdde – gewijd
wijsmaken – maakte wijs – wijsgemaakt
zich richten op – richtte – gericht
zich wenden tot – wendde – gewend

bemoedigend
gemeenschappelijk

afscheid nemen
bezwaar hebben tegen

iemand / iets verwachten
iemand doordringend aankijken
iemand ergens van voorzien
iemand gewend zijn
iemand iets verzekeren
iemand in de rede vallen
iemand op iets aanspreken
iemand overtuigen
iemand vleien – vleide – gevlaid
iemand voor schut zetten
iets aannemen (geloven)
iets gemeen hebben
op de hoogte brengen
op elkaar aansluiten
openstaan voor andermans ideeën
tussenbeide komen
vallen op iemand
welkom heten

Gedrag en gevoelens

de attentie (aandacht)
de bewondering
de brompot
het doel (wat je wilt bereiken)
het doorzettingsvermogen
de dromer
de dwaas
de eigenschap
de emotie
de ergernis
de gezichtsuitdrukking
het innerlijk
de karaktereigenschap
de kwaadheid
de kwajongen
het leed
de leugenaar
de lichaamstaal
de liefhebber
de ontspanning
de opluchting
de pottenkijker
de schuld
de slechte naam
de spanning
de spelbreker
de stemming
het stopwoord
het talent
de tegenslag
de tegenzin
het treffen
de troost
de verkering
het verlangen
de verlegenheid
de verwachting
de viespeuk
de voorkeur
de warmte
de zeurpiet

aandikken – dikte aan – aangedikt
aankunnen – kon aan – aangekund
afleiden – leidde af – afgeleid (concentratie)
afleren – leerde af – afgeleerd
bedaren – bedaarde – bedaard
bekendstaan als/om – stond bekend – bekendgestaan
boeien – boeide – geboeid

buitensluiten – sloot buiten – buitengesloten
dagdromen – dagdroomde – gedagdroomd
ergeren – ergerde – geërgerd
gluren – gluurde – gegluurd
huiveren – huiverde – gehuiverd
indenken – dacht in – ingedacht
interesseren – interesseerde – geïnteresseerd
klaarspelen – speelde klaar – klaargespeeld
liefkozen – liefkoosde – geliefkoosd
lijden – leed – geleden (verdriet)
mekkeren – mekkerde – gemekkerd (zeuren)
menen – meende – gemeend (iets denken)
mishandelen – mishandelde – mishandeld
mokken – mokte – gemokt (boos)
nakomen – kwam na – nagekomen
ophoepelen – hoepelde op – opgehoepeld
opkomen – kwam op – opgekomen (gedachte)
overkomen – overkwam – overkomen (gebeuren)
overwegen – overwoog – overwogen
peinzen – peinsde – gepeinsd
proesten – proestte – geproest (lachen)
prutsen – prutste – geprutst
rondhangen – hing rond – rondgehangen
schokken – schokte – geschokt
staren – staarde – gestaard
steunen – steunde – gesteund (zuchten)
uitkijken naar – keek uit – uitgekeken
uitmaken – maakte uit – uitgemaakt (verkering)
verbluffen – verblufte – verbluft
verdringen – verdrong – verdrongen
verwaarlozen – verwaarloosde – verwaarloosd
verwonderen – verwonderde – verwonderd
zich aanpassen – paste aan – aangepast
zich beklagen – beklaagde – beklaagd
zich gedragen – gedroeg – gedragen
zich inhouden – hield in – ingehouden
zich verbeelden – verbeeldde – verbeeld
zwijgen – zweeg – gezwegen

aandachtig
agressief
attent
bazig
bedeesd
belangstellend
beteuterd
chagrijnig
dromerig
gejaagd
geliefd

gevoelig
hoofdschuddend
hulpvaardig
ijverig
kieskeurig
maf
nieuwsgierigheid
onfatsoenlijk
onverschillig
overmoedig
overtuigd
pienter
pinnig
somber
stug
vastbesloten
venijnig
verbijsterd
verheugd
verontwaardigd
verstrooid
vijandig
vurig
wanhopig

aandacht schenken aan
ademloos toekijken
belachelijk maken
de aandacht trekken
de aandacht vasthouden
doen alsof
een gebaar maken
een gevoel overbrengen
een kreet slaken
een sterk verhaal
een streek uithalen
ergens iets van zeggen
ergens mee zitten
ergens over inzitten
ergens van opkijken
geen erg hebben in
genieten van
geprikkelde zijn
goedgemutst zijn
grof taalgebruik
het ergste vrezen
het hoogste woord voeren
het uitschreeuwen
het zat zijn
iets afsluiten

iets doorvertellen
iets niet nemen
iets niet pikken
in paniek zijn
in zijn schild voeren
je druk maken
liefhebber zijn van
met opzet
met zorg
naar voren treden
op de vuist gaan
op het puntje van je stoel zitten
op iemand zijn (verliefd)
opgelucht zijn
stoom afblazen
trouw zijn
vol zijn van
zich iets kunnen voorstellen
zich niet van de wijs laten brengen

Eten en drinken

de afhaalmaaltijd
het aluminiumfolie
de azijn
het bakblik
de cafetaria – cafetaria's
de consumptie
de couscous
de cracker
het dieet
de dipsaus
het fastfood
de friettent
de frituurpan
het frituurvet
het gasfornuis
de gist
de ijssalon
de kaasschaaf
de kant-en-klaarmaaltijd
de knoflook
het kokos
de korst
de lekkernij
het levensmiddel
het maal (maaltijd)
de mosterd
de noedels
de olijf
de olijfolie
de omelet
het pasteitje
de pizzeria – pizzeria's
de pompoen
de rauwkost
de salade
de snackbar
de snijplank
de traktatie
de walm
de witlof
de zeef
de zonnebloemolie

trakteren – trakteerde – getrakteerd

biologisch

op smaak brengen

Lichaam en gezondheid

de aanleunwoning
de acupunctuur
de alcohol
de amandel (keel)
de apotheker
de bal van je voet / hand
de beenderen
het bejaardenhuis
het bekken
de beugel
de bijsluiter
de dikke darm
de dunne darm
de/het figuur
de fysiotherapie
de gedaante
de gehandicapte
het gekriebel
het geneesmiddel
het geraamte
de handicap
het hulpmiddel
de inrichting
de koorts
de kruk
de leesbril
de lichaamstemperatuur
de mazelen
de misvorming
de mitella
de moedervlek
de mongool (Down-syndroom)
de ontlasting
de ontsteking
de orthodontist
de puist
het recept
de romp
de ruggengraat
de schedel
de schilfer
het slijmvlies
de slokdarm
het spraakgebrek
de/het tablet
de tissue
de toiletspullen
de urine
de verhoging

de vermoeidheid
het verpleeghuis
de vitaminepil
het vocht
de waterpokken
de wervel
de wimper
de zwangerschap

baden – baadde – gebaad
brabbelen – brabbelde – gebrabbeld
herstellen – herstelde – hersteld
insmeren – smeerde in – ingesmeerd
inspuiten – spoot in – ingespoten
kwakkelen – kwakkelde – gekwakkeld
lispelen – lispelde – gelispeld
mankeren – mankeerde – gemankeerd
mompelen – mompelde – gemompeld
schokken – schokte – geschokte (beweging)
slissen – sliste – geslist
stotteren – stotterde – gestotterd
uitglijden – gleed uit – uitgegleden
verlammen – verlamde – verlamd
verschonen – verschoonde – verschoond
verteren – verteerde – verteerd
verwonden – verwondde – verwond

bezweet
bloederig
gehandicapt
kwiek
misvormd
schraal
zwanger

een snotneus hebben
in je neus pulken
in zijn blote bast
in zijn neus peuteren
verlamd zijn
zijn neus ophalen (verkoudheid)

Bewegen, sport en spel

de aanraking
de afleiding
de arena – arena's
de beker (prijs)
het clublid
de conditie
de corner
de crossfiets
de deelname
de finish
de hoekschop
de intekenlijst
de kunstijsbaan
de mountainbike
de penalty
het racket
de radslag
de score
de speurtocht
de stick
de supporter
de thuiswedstrijd
de triomf
de turnclub
de zet (duw)
de zijlijn

drentelen – drentelde – gedrenteld
finishen – finishte – gefinisht
heffen – hief – geheven (optillen)
hijzen – hees – gehesen (optillen)
jongleren – jongleerde – gejongleerd
loslaten – liet los – losgelaten
masseren – masseerde – gemasseerd
opstellen – stelde op – opgesteld (team)
plaatsen – plaatste – geplaatst
ravotten – ravotte – geravot
scoren – scoorde – gescoord
skaten – skatete – geskatet
stoeien – stoeide – gestoeid
surfen – surfte – gesurft
tuimelen – tuimelde – getuimeld
voorbijflitsen – flitste voorbij – voorbijgeflitst
voorbijschieten – schoot voorbij – voorbijgeschoten
waterskiën – waterskiede – gewaterskied
werpen – wierp – geworpen
zich aanmelden – meldde aan – aangemeld
zich verroeren – verroerde – verroerd
actief

hands
wijdbeens

de armen uitslaan
de score bijhouden
zich ergens voor opgeven

Werken en beroepen

de beroepsgroep

de collega – collega's

de dagloner

het dagloon

de dienst

de functie

de leiding

de loondienst

de onderneming

de organisatie

het specialisme

de specialiteit

de stage

de stagiaire

de staking

de stichting

het uurloon

de vakbond

de vergadering

de voorzitter – voorzitster

de vrijwilliger

de werktijd

organiseren – organiseerde – georganiseerd

ploeteren – ploeterde – geploeterd

staken – staakte – gestaakt

stichten – stichtte – gesticht

voorzitten – zat voor – voorgezeten

dienst hebben

van aanpakken weten

Vervoer

de achterraut
de achteruitkijkspiegel
de antenne
het asfalt
de benzinepomp
de brandstoftank
de bumper
de claxon
het dashboard
de dode hoek
de garagehouder
het hekwerk
de ijzel
het jacht
de jachthaven
de jeep
de kruising
de lak
de luchtballon
de motorkap
de omleiding
de ophaalbrug
de raceauto
de reparatie
de rotonde
de ruitenwisser
het spatbord
de spits
de splitsing
de staart (vliegtuig)
de straaljager
de truck
het ventiel
de verharde weg
de verkeersregelaar
het viaduct
de voorrang
de voorrangsweg
de voorruit
de wasstraat
de wegenkaart
de wegwerkzaamheden
de wegwijzer
het woon-werkverkeer
de zijspiegel

inhalen – haalde in – ingehaald
onderuitgaan – ging onderuit – onderuitgegaan
schakelen – schakelde – geschakeld (versnelling)

slippen – slipte – geslipt
versperren – versperde – versperd

opengebrosken

afslaan van de motor
de bocht afsnijden
eerste klas reizen
ergens tegen aan knallen
tweede klas reizen

Media

de actiefilm
de animatiefilm
de biografie
de buis
de documentaire
het drama
het/de figuur
het genre
de horror
het idool
de jongensgroep – meidengroep
de komedie
de oplage
de opname
het/de personage
de rol (film)
de sciencefiction
de slagzin
het stuk (artikel)
de tekenfilm
de televisiegids
de thriller
het waargebeurde verhaal
het witte doek

zappen – zapte – gezapt (tv-zenders)

live

bekend zijn
de hoofdrol spelen
een ster zijn

Wonen

de achterkamer
de adviseur – adviseuse
het afdak
het appartement
de arbeiderswoning
de armoede
de binnenplaats
de bliksemafleider
de buitenwijk
de divan
de droger
de elektrische lading
de flatwijk
het gif
de hoofdingang
de hovenier
de huisbaas
de huisregels
de huur
de huurder
het huurhuis
de hypotheek
de kamerplant
de kandelaar
de klapstoel
het koophuis
de kunstbloem
de makelaar
de nieuwbouwwijk
de nok
de omheining
het ongedierte
het prikkeldraad
de radiator
de Randstad
het rijtjeshuis
de schotelantenne
de schuifwand
de servicekosten
de steeg
de stofwolk
de stroomstoring
de taxatie
het tegelpad
het terrein
de uitschuifladder
het voetstuk
de vrijstaande woning
de wirwar

de woningbouwcorporatie
het woonerf
het zonnescherm
de zonwering
de zuil (pilaar)

binnengaan – ging binnen – binnengegaan
binnenlaten – liet binnen – binnengelaten
binnenstappen – stapte binnen – binnengestapt
binnentreden – trad binnen – binnentreden
dichtdoen – deed dicht – dichtgedaan
huren – huurde – gehuurd
ingaan – ging in – ingegaan
inrichten – richtte in – ingericht
intrekken – trok in – ingetrokken
reinigen – reinigde – gereinigd
toelaten – liet toe – toegelaten (binnenlaten)
verpotten – verpotte – verpot

overdekt
twee onder één kap
vrijstaand

bij iemand inlopen
onderdak hebben
onderdak vinden
zich ergens vestigen

Natuur

de bamboe
de delfstof
het duinlandschap
de duintop
de evenaar
de graspol
het groeiproces
de grondsoort
de grondstof
de hei
het helmgras
het heuvellandschap
de hoogteligging
de humus
de kalk
de kringloop
het/de leem
de loofboom
het mineraal
de mineralen
de naaldboom
het naaldwoud
het rivierenlandschap
de savanne
de schimmel
de steppe
het stiltegebied
het suikerriet
het/de teer
de toendra
de tropen
de turf
het veen
de verschuiving
de vliegenzwam
de wortelkluit
het zandlandschap
het zeekleilandschap
het zeelandschap

schimmelen – schimmelde – geschimmeld
winnen – won – gewonnen (ontginnen)

bergachtig

Dieren

de aaseter
de alleseter
het asiel
de baars
de beer (mannetje)
de bevruchting
de bot (vis)
de buidel (kangoeroe)
de cocon
de dierenbescherming
de draagtijd
het eitje
de fokker
de forel
de haring
de hen
de hengst (mannetje)
het hoefdier
de kabeljauw
de karper
de keutel
de kreeft
de kudde
het lastdier
de makreel
de merrie (vrouwtje)
de oester
de ooi
de paling
de planteneter
de ram
de reiger
de reu (mannetje)
het rijdier
de roedel
de sardine / sardien
het schelpdier
de schol
de slag tand
de snoek
de snorhaar
de specht
de teef (vrouwtje)
het trekdier
het veulen (jong)
de vleeseter
de voortplanting
het weekdier
de welp (jong)

de zalm
de zeug (vrouwkje)

fokken – fokte – gefokt
houden – hield – gehouden
inslapen – sliep in – ingeslapen
krioelen – krioelde – gekrioeld
kwetteren – kwetterde – gekwetterd (vogels)
uitbreken – brak uit – uitgebroken
voortplanten – plantte voort – voortgeplant

bedreigd

Water

het aquaduct
de brandspuit
de delta
het deltaplan
de deltawerken
het kookpunt
de oceaan
het oppervlaktewater
de scheepswerf
de sluis
de stormvloedkering
de vaste stof
de vloeistof
de waterkering
de watersnoodramp
de waterstand
de winterdijk
de zeearm
de zomerdijk

binden – bond – gebonden (vloeistof)
condenseren – condenseerde – gecondenseerd
spetteren – spetterde – gespetterd
stollen – stolde – gestold
vastvriezen – vroor vast – vastgevroren
vriezen – vroor – gevroren

bakboord
stuurboord

Milieu

het chemisch afval
de chemokar
de gft-container
de groene stroom
de luchtvervuiling
het restafval
het roet
de rookwolk
de rotzooi
de spuitbus
de steenkool
het uitlaatgas
de uitstoot
de windmolen

dumpen – dumpte – gedumpt
filteren – filterde – gefilterd
lozen – loosde – geloosd
zuiveren – zuiverde – gezuiverd

milieuschadelijk
milieuvriendelijk

afval scheiden
de opwarming van de aarde

Reizen

de accommodatie
de bestemming
de dagtocht
de excursie
de helling
het hoogseizoen
de karavaan
de piste
het reisboek
de reisgids
de rondleiding
de ski – ski's
het skigebied
de toer (de rondtocht)
het toerisme
de tol
de tolweg
de trekpleister
het vakantieland
de VVV (Vereniging voor Vreemdelingenverkeer)
de wandelkaart
de wandeltocht
de wintersport

bezichtigen – bezichtigde – bezichtigd
overnachten – overnachtte – overnacht

op kamp gaan
in trek zijn

Uiterlijk

het accessoire

de bakkebaard

het collier

de gelijkenis

het halssnoer

het hoofddeksel

het juweel

de kilt

de mascara

het medaillon

het montuur

de mottenbal

de omslagdoek

de outfit

de sik

het uiterlijke kenmerk

de voetzool

plooien – plooiide – geplooid

pronken – pronkte – gepronkt

Geld en winkelen

de afschrijving

het antiek

de betaling

de bijschrijving

de catalogus

de contributie

de financiën

de invoering

de juwelier

de kluis

het lootje

de marktkoopman

de overschrijving

de portefeuille

het product

de roltrap

de rommelmarkt

de smokkelaar

het statiegeld

de uitkering

de uitverkoop

de veiling

de verhoging

de winkeldiefstal

de winst

de zakkenroller

aanreiken – reikte aan – aangereikt

aanschaffen – schafte aan – aangeschaft

bedelen – bedelde – gebedeld

bieden – bood – geboden

inslaan – sloeg in – ingeslagen

opheffen – hief op – opgeheven

schenken – schonk – geschonken

smokkelen – smokkelde – gesmokkeld

tonen – toonde – getoond

verspreiden – verspreidde – verspreid

gierig

vrijgevig

de kost verdienen

een nummertje trekken

Maken en materialen

de architect
het beton
de beugel
de bout
de bouwmaterialen
de bouwtechniek
de bundel
het cement
de fabrikant
het gebruik
de gebruiksaanwijzing
de gereedschapskist
de grendel
de ijzerdraad
de industrie
het industrieterrein
de kabel
het klusje
de klusjesman
het koper
de leiding
het marmer
het model
het naaigaren
het nylon
de ondergrond
de opbouw
de rolmaat
de schakel
de smid – smeden
de stoommachine
de storing
het vlak
het werktuig
het wrak

aanbrengen – bracht aan – aangebracht
aansluiten – sloot aan – aangesloten
beplakken – beplakte – beplakt
bevestigen – bevestigde – bevestigd
frommelen – frommelde – gefrommeld
instorten – stortte in – ingestort
schaven – schaafde – geschaafd
scheppen – schiep – geschapen (maken)
slijpen – sleep – geslepen
slopen – sloopte – gesloopt
smeden – smeedde – gesmeed
splitsen – splitste – gesplitst
spreiden – spreidde – gespreid

toevoegen – voegde toe – toegevoegd
vermaken – vermaakte – vermaakt
verschuiven – verschoof – verschoven

bolvormig
doormidden
gaaf (intact)

bekleed met
bezaaid met
strak spannen

Muziek en geluid

de band

de diskjockey (dj)

de geluidshinder

de grammofoonplaat

de megafoon

de melodie – melodieën

de popgroep

de popster

de radiofrequentie

het radiostation

het signaal

de songtekst

de stereotoren

de toon

de wijs (melodie)

afstemmen – stemde af – afgestemd (radio)

echoën – echode – geëchtheid

joelen – joelde – gejoeld

neuriën – neuriede – geneuried

opvangen – ving op – opgevangen (horen)

begeleiden met muziek

geluid uitstoten

Kunst

de beeldende kunst
de beeldhouwer
de collage
de duisternis
de gloed
de lichtbron
de muurschildering
de pastelkleur
de plakkaatverf
de primaire kleuren
de schijnwerper
de schim
de uitvoering
de verbeelding
de/het silhouet
fel licht
het bouwwerk
het doek (schilder)
het duister
het gezichtsbedrog
het jeugdtheater
het kaarslicht
het knipsel
het monument
het motief (patroon)
het mozaïek
het museumbezoek
het palet
het perspectief (diepte)
het profiel
het schijnsel
het spiegelbeeld
het stilleven
het zijaanzicht
zwak licht

boetseren – boetseerde – geboetseerd
dichten – dichtte – gedicht (poëzie)
gloeien – gloeide – gegloeid
inlijsten – lijstte in – ingelijst
nabootsen – bootste na – nagebootst
opfleuren – fleurde op – opgefleurd
schijnen – scheen – geschenen
spiegelen – spiegelde – gespiegeld
spotten – spotte – gespot (zien)
terugkaatsen – kaatste terug – teruggekaatst
uitbeelden – beeldde uit – uitgebeeld
verduisteren – verduisterde – verduisterd
verfraaien – verfraaide – verfraaid

verlichten – verlichtte – verlicht

abstract

artistiek

egaal

glans

levensecht

lichtgevend

manshoog

mat

ovaal

violet

vlekkerig

geen hand voor ogen zien

met de hand

Vermaak

het aardigheidje

het amusement

de bezienswaardigheid – bezienswaardigheden

de bezigheid – bezigheden

het carnaval

het evenement

de fanfare

het festival

de fuif

de gegadigde

de gezelligheid

het gezelschap (groep mensen)

de grabbelton

het jubileum – jubileums – jubilea

het kostuum

de optocht

het optreden

de polonaise

de receptie

de recreatie

het schoolfeest

de toegang

het toegangsbewijs

de toegangsprijs

de vrije tijd

amuseren – amuseerde – geamuseerd

applaudisseren – applaudisseerde – geapplaudisseerd

chillen – childe – gechild

stappen – stapte – gestapt (uitgaan)

op visite gaan

Uitvinden

de apparatuur
de astrologie
de avatar
de boogschutter
de cd-speler
de chatroom
de chemische stof
het computerspel
het computervirus
de/het display
de elektronische snelweg
de e-mail
het experiment
het forum
de harde schijf
de hardware
het heelal
de horoscoop
het internet
de kreeft
het laboratorium – laboratoria – laboratoria
de laptop
de leeuw
het level
de maagd
het melkwegstelsel
het modem
het netwerk
de pauzetoets
de planeet
de power (stroom)
het profiel
de raket
de ram
het scherm (pc)
de schorpioen
de sms – het sms'je – sms'en
de software
de steenbok
de ster
het sterrenbeeld
de stier
de straling
de trilling
de tweeling
de vissen
de waterman
de webcam
de/het weblog

de website
de weegschaal
het wezen
de zoekmachine (internet)

chatten – chatte – gechat
e-mailen – e-mailde – e-gemailed
flonkeren – flonkerde – geflonkerd (ster)
fonkelen – fonkelde – gefonkeld (ster)
gamen – gamede – gegamed
internetten – internette – geïnternet
lanceren – lanceerde – gelanceerd (raket)
opnemen – nam op – opgenomen (telefoon)
opslaan – sloeg op – opgeslagen (bewaren)
overgaan in – ging over – overgegaan (veranderen)
printen – printte – geprint
programmeren – programmeerde – geprogrammeerd
sms'en – sms'te – ge-sms't
snuffelen – snuffelde – gesnuffeld
surfen – surfte – gesurft
testen- testte – getest
twinkelen – twinkelde – getwinkeld (ster)

draadloos
interactief
offline
online
stand-by
virtueel

Informatie

de aanleiding
het communicatiemiddel
de crisis
de detective
de enquête
het feit
de gelegenheid – gelegenheden
het gevolg
de inlichting
de kans
de kenner
de kwestie
de methode
de oproep
de opschudding
de poging
de praktijk
het resultaat
het telefoonboek
het toeval
de uitzondering
de voorlichting
de voorspelling
de waarzegger
de wijsheid

aanpassen – paste aan – aangepast
aflezen – las af – afgelezen
afzoeken – zocht af – afgezocht
communiceren – communiceerde – gecommuniceerd
doorvragen – vroeg door – doorgevraagd
dreigen te – dreigde – gedreigd
informereren – informeerde – geïnformeerd
ondernemen – ondernam – ondernomen
onderscheiden – onderscheidde – onderscheiden
oppikken – pikte op – opgepikt
oproepen – riep op – opgeroepen
opvatten – vatte op – opgevat
ordenen – ordende – geordend (op volgorde)
verduidelijken – verduidelijkte – verduidelijkt
vereenvoudigen – vereenvoudigde – vereenvoudigd
vergelijken – vergeleek – vergeleken
verhelderen – verhelderde – verhelderd
voeren – voerde – gevoerd (leiden naar)
voorspellen – voorspelde – voorspeld
voortzetten – zette voort – voortgezet
vormen – vormde – gevormd

raadselachtig

aan de hand zijn
iets bijhouden
gebruik maken van
inlichtingen vragen
inlichtingen verstrekken
ergens op uitkomen
iets opmaken uit
erin opnemen

Geloof

het altaar
de Bijbel
de bisschop
het boeddhisme
de boeddhist
het christendom
de duivel
het gebed
de geestelijke
de godsdienst
de hel
de hemel
het hiernamaals
de hindoe
het hindoeïsme
de imam
de islam
het Jodendom
de kapel
de kardinaal
de kathedraal
het klooster
de Koran
het lot
de minaret
de monnik – non
de moslim
het offer
de pastoor
de pelgrim
de priester – priesteres
de rabbijn / rabbi
de ramadan
de religie
de synagoge
de tempel
het vasten

offeren – offerde – geofferd

vasten – vastte – gevast

islamitisch
joods
katholiek
plechtig
protestants

Allah
Boeddha

Christus
Jezus

Bestuur en gezag

de bende
de beschrijving
het bestuur
de bevinding
de boodschapper
de brandstichting
de controle
de cultuur
de defensie
de demonstratie
de Europese gemeenschap
het fort
de gedragsregel
de handtekening
het identiteitsbewijs
de identiteitskaart
het kenmerk
het kenteken
de kinderarbeid
de kindertelefoon
de kogelhuls
de landmacht
de leider
de lijfstraf
de luchtmacht
de maatregel
de marechaussee
de marinier
de militair
de misdrijf
de mishandeling
het mitrailleur
de munitie
het noodplan
de nooduitgang
de onderzeeboot
de onderzeeër
de opstand
het paspoort
het protest
de ramp
de rechtbank
de rechter
het rijbewijs
de roversbende
de samenleving
de spion
de vorst
de wereldbevolking

aangeven – gaf aan – aangegeven (politie)
afschaffen – schafte af – afgeschaft
afvuren – vuurde af – afgevuurd
bestrijden – bestreed – bestreden
bezetten – bezette – bezet
demonstreren – demonstreerde – gedemonstreerd
doodschieten – schoot dood – doodgeschoten
doorzoeken – doorzocht – doorzocht
exploderen – explodeerde – geëxplodeerd
leiden – leidde – geleid (besturen)
ondertekenen – ondertekende – ondertekend
oorlogvoeren – voerde oorlog – oorloggevoerd
opsporen – spoorde op – opgespoord
protesteren – protesteerde – geprotesteerd
tekenen – tekende – getekend (handtekening)
verdrijven – verdreef – verdreven
verstoren – verstoorde – verstoord
wegtrekken – trok weg – weggetrokken
wegvluchten – vluchtte weg – weggevlucht
zich verdedigen – verdedigde – verdedigd

dodelijk
Europees
gevangen
internationaal
nationaal
spoorloos
verplicht
vrijblijvend
wereldwijd

een handtekening zetten
ergens tegen optreden
iemand in zijn kraag grijpen
iemand uitschakelen
in actie komen
in beslag nemen
op de vlucht slaan
verboden toegang

Vroeger

de ijstijd

de klederdracht

de lauwerkrans

de middeleeuwen

de oudheid

de prehistorie

het Romeinse rijk

de steentijd

de tijdbalk

4.5 Groep 7

School

de aanhef
de aantekening
het aanwijzend voornaamwoord
het achtervoegsel
de afmeting
het argument
de beeldspraak
de bibliothecaris – bibliothecaresse
het bijvoeglijk naamwoord
de blocnote
de conclusie
de cursus
het debat
de decimaal
het diagram
de dialoog
de diameter
de discussie
de formulering
het geheugensteuntje
het gezegde (uitdrukking)
de graad Fahrenheit
de hectare
het kommagetal
de kubieke meter
het leesniveau
de limerick
het maximum
de methode (schoolboek)
het miljard
het miljoen
het minimum
de moeilijkheidsgraad
het naslagwerk
het niveau
de notitie
de omtrek
de opleiding
de procent
het rooster
het scholencomplex
de scholier
het schoolgeld
de schooltuin
het schrift (geschreven taal)
het schriftteken (teken van een klank)
de spraak

de stelling
de studie
het synoniem
de tegenstelling
de tekstsoort
de tekstverwerker
het tientallig stelstel (0-9)
het tussenwerpsel
de uitwerking
de verbetering
de voorkennis
het voornaamwoord
het voortgezet onderwijs
het voorvoegsel
de woordsoort

achterlopen – liep achter – achtergelopen
afraffelen – raffelde af – afgeraffeld
afvinken – vinkte af – afgevinkt
discussiëren – discussieerde – gediscussieerd
doorkruisen – doorkruiste – doorkruist
formuleren – formuleerde – geformuleerd
nummeren – nummerde – genummerd
ontlenen aan – ontleende – ontleend
samenvatten – vatte samen – samengevat
uitrekenen – rekende uit – uitgerekend

cursief
handgeschreven
hemelsbreed
leerzaam
puntsgewijs
schriftelijk

een werkwoord vervoegen
ergens iets van opsteken
je mening bijstellen
niet bij zijn
regelmatig aan iets werken
zich bezig houden met

Lastige woorden

het uiterste

aangezien
achtereenvolgens
afhankelijk
allegaars
allega
allesbehalve
andermans
centraal
circa
contra
daarentegen
desnoods
dikwijls
ditmaal
doordat
elders
ertegen
essentieel
evenals
geenszins
gelet op
gelijknamig
geregeld
gezien
grondig
grotendeels
herhaaldelijk
hoofdzakelijk
hoogstens
hooguit
immer
ineen
nadrukkelijk
onafhankelijk
ongetwijfeld
op zich
openbaar
openlijk
praktisch
primair
pro
rechtstreeks
tevergeefs
vanwege
voornamelijk
waaronder
zowaar

al met al
als het ware
betrekking hebben op
bij wijze van
door middel van
een en al
et cetera
gepaard gaan met
in de eerste plaats ..., in de tweede plaats ...
in de regel
in eerste instantie
in grote lijnen
in het bijzonder
in sterke mate
in werkelijkheid
met name
min of meer
onder meer
op grond van
over het algemeen
per se
ten hoogste
ten minste
ten opzichte van
ter gelegenheid van
zo min mogelijk
zowel ... als ...

Hoeveelheid, meten en wegen

het bereik
het exemplaar
het individu
de overvloed
de partij
de stilstand
de teug
het trio – trio's

afnemen – nam af – afgenomen
bevatten – bevatte – bevat (inhoud)
minderen – minderde – geminderd
teruglopen – liep terug – teruggelopen
toenemen – nam toe – toegenomen
verdubbelen – verdubbelde – verdubbeld
verminderen – verminderde – verminderd

enkelvoudig
ettelijke
individueel
massaal
meervoudig
overig
overtollig

Tijd

de cyclus – cyclussen – cycli

de schrikkel dag

het schrikkeljaar

het tijdperk

dateren – dateerde – gedateerd

verjaren – verjaarde – verjaard

verlopen – verliep – verlopen

verstrijken – verstreek – verstreken

aanhoudend

continu

gaandeweg

gedurende

hedendaags

huidig

langzamerhand

omstreeks

sindsdien

tegenwoordig

tijdig

weldra

binnen de kortste keren

langzaam maar zeker

met een zekere regelmaat

na verloop van tijd

op den duur

vandaag de dag

zeeën van tijd

Richting

het binnenste

het buitenste

grenzen aan – grensde – gegrensd

binnenin

tegenop

aan weerszijden

op de voorgrond

Wat vinden we ervan?

het comfort
het geharrewar
het geklungel
het gemak (comfort)
de hinder
het hoogtepunt
de lariekoek
de luxe
het onding
het onheil
de overeenkomst
de pracht
de primeur
de sfeer
de stijl
het taboe
de variant
de variatie

aangenaam
aanhankelijk
aanvaardbaar
afwisselend
afzonderlijk
apekool (onzin)
behoorlijk
berucht
bruisend (levendig)
charmant
comfortabel
compact
correct
doodgewoon
draagbaar
dubieus
eigenaardig
eigentijds
exact
gehaast
geoefend
gevarieerd
gewichtig
gigantisch
grauw
grimmig
hebzucht
heldhaftig
herkenbaar
identiek

indrukwekkend
informatief
ingrijpend
innig
klassiek
knus
komisch
kritisch
kwalijk
luguber
magnifiek
moedwillig
monotoon
muf
multifunctioneel
nadelig
onbeschadigd
ongestoord
ongewenst
onooglijk
onterecht
ontroerend
onverbiddelijk
opgefokt
opmerkelijk
opwindend
opzichtig
origineel
overbodig
razend (vb. razend enthousiast)
redelijk
royaal
ruig
secur
sierlijk
soortgelijk
tenger
tijdrovend
tjokvol
uitgestrekt
uitvoerbaar
uniek
vaal
veelzeggend
veelzijdig
verbitterd
verdacht
verdraaid
vijandelijk
volmaakt

volstrekt (vb. volstrekt onjuist)
waakzaam
zinnig

Figuurlijk taalgebruik

loslippig

uiteraard

aan de aandacht ontsnappen
aan diggelen vallen
aan zijn lippen hangen
achter de hand hebben
achter de schermen
als bij toverslag
als gegoten zitten
beet hebben
bij de les blijven
boontje komt om zijn loontje
dat ga ik jou niet aan je neus hangen
dat is (niet) te overzien
dat kun je niet maken
de aandacht gevangen houden
de held op sokken
de laatste loodjes
de mazzel
de moeite lonen
de sloddervos
de spijker op zijn kop slaan
de toekomst zal het leren
de wind van voren krijgen
door de knieën gaan
door de zure appel heen bijten
een goed woordje doen
een gouden handdruk krijgen
een groentje
een hart van goud hebben
een heilig boontje
een kop als een boei krijgen
een nederlaag lijden
een oogje op iemand hebben
een tipje van de sluier oplichten
eind goed, al goed
er aan te pas komen
er een potje van maken
er een puinhoop van maken
er gaat niets boven
er geen woord aan vuil maken
er valt niet aan te tornen
ergens geen touw aan vast kunnen knopen
ergens kind aan huis zijn
ergens tegen opgewassen zijn
ergens werk van maken
ervan langs geven
ervandoor gaan

geen greintje
geen hoge pet op hebben van
geen overbodige luxe
geen vin verroeren
geen zee gaat hem te hoog
geld bij elkaar schrapen
gouden handen hebben
half werk leveren
het antwoord schuldig blijven
het is niet alles goud wat er blinkt
het ligt voor de hand
het niet breed hebben
het onderspit delven
het oog wil ook wat
het schip in gaan
het wemelt van
hoe langer hoe meer
ieder voor zich
iemand aan de tand voelen
iemand ervan langs geven
iemand gouden bergen beloven
iemand het leven sparen
iemand iets op het hart drukken
iemand naar de andere wereld helpen
iemand op een idee brengen
iemand te vlug af zijn
iemand tegen de haren in strijken
iets haarfijn aanvoelen
iets onder handen nemen
iets van je gading vinden
iets voetstoots aannemen
ik ben een boon als ik het weet
in alle staten zijn
in de bonen zijn
in de fik vliegen
in de pen klimmen
in eigen persoon
in harmonie
in het gelid krijgen
in het nauw brengen
in het teken van iets staan
in lichterlaaie staan
in rep en roer
in vlammen opgaan
in vrede leven
in zijn vuistje lachen
je gedeisd houden
je mond voorbij praten
je ogen de kost geven
je tanden in iets zetten

laat me niet lachen
leven in de brouwerij brengen
leven van de wind
met andere woorden
met de deur in huis vallen
met de gebakken peren zitten
met twee maten meten
met twee woorden spreken
mij best
moederziel alleen
naar hartenlust
normaal gesproken
om de haverklap
onder de neus wrijven
onder handen nemen
oog hebben voor
oogkleppen ophebben
op de hoogte houden
op de kleintjes letten
op de kop tikken
op een idee brengen
op eigen houtje
op grote voet leven
op het droge
op heterdaad betrappen
op je buik schrijven
op peil houden
op zijn dooie gemak
over de tong gaan
recht door zee zijn
recht voor zijn raap
schoon schip maken
sinds jaar en dag
spreken is zilver, zwijgen is goud
stalen zenuwen hebben
stille wateren hebben diepe gronden
stukje bij beetje
symbool staan voor
te wachten staan
te wensen overblijven
tot in lengte van dagen
tot overmaat van ramp
uit betrouwbare bron
uit de hand lopen
uit het veld geslagen zijn
uit je dak gaan
van de hak op de tak springen
van hand tot hand gaan
van heinde en verre
van kwaad tot erger

van wanten weten
voor de boeg hebben
voor de zekerheid
voor elk wat wils
voor geen goud
vriezen dat het kraakt
weggelegd zijn voor iemand
wel zien waar het schip strandt
zich een weg banen door
zich gewonnen geven
zich groen en geel ergeren
zich koest houden
zich niet uit het veld laten slaan
zijn laatste uur heeft geslagen
zijn schouders eronder zetten
zo eerlijk als goud
zo goed en zo kwaad
zo op het oog
zo te zien
zus en zo

Familie en vrienden

de ceremonie – ceremonies – ceremoniën

de crematie

de herdenking

de lijkschouwer

het nageslacht

de rouw

de rouwstoet

het tuchthuis

de uitvaart

de verloving

de vondeling

de voogdij

de weduwnaar – weduwe

het weeshuis

het weeskind – weeskinderen

adopteren – adopteerde – geadopteerd

balsemen – balsemde – gebalsemd

begraven – begroef – begraven

condoleren – condoleerde – gecondoleerd

cremeren – cremeerde – gecremeerd

gedenken – gedacht – gedacht

ter nagedachtenis

Omgang

de bedreiging

de manieren

het respect

de suggestie

de woordenwisseling

aangeven – gaf aan – aangegeven (laten weten)

aanpraten – praatte aan – aangepraat

achterstellen – stelde achter – achtergesteld

afhelpen van – hielp af – afgeholpen

afraden – raadde af – afgeraden

bedreigen – bedreigde – bedreigd

begluren – begluurde – begluurd

beledigen – beledigde – beledigd

complimenteren – complimenteerde – gecomplimenteerd

herenigen – herenigde – herenigd

hinderen – hinderde – gehinderd

inluisteren – fluisterde in – ingefluisterd

ingrijpen – greep in – ingegrepen

inspelen op – speelde in – ingespeeld

minachten – minachtte – geminacht

ontaarden – ontaardde – ontaard

prijzen – prees – geprezen

respecteren – respecteerde – gerespecteerd

uitbuiten – buitte uit – uitgebuit

verzoeken – verzocht – verzocht

zich aansluiten bij – sloot aan – aangesloten

zich voegen bij – voegde – gevoegd

een hechte band hebben

iemand aanpakken

iemand aanzetten tot

iemand de deur wijzen

iemand erbij halen

iemand iets aandoen

iemand iets bijbrengen

iemand iets verwijten

iemand met iets overvallen

iets / iemand ontlopen

iets doornemen

iets doorspreken

iets over hebben voor

optrekken met iemand

over iemand waken

voor iemand klaarstaan

Gedrag en gevoelens

de aansteller
het bedrog
het begrip
de behoefte
de beleving
het berouw
het bewustzijn
de bravoure
de discipline
de eenzaamheid
de eis
de gave
de gelaatsuitdrukking
de gemoedstoestand
de genegenheid
de hebzucht
de hoffelijkheid
de hoogtevrees
de invloed
de kick
de mimiek
de oen
het ontzag
de onvrede
het oordeel
de schande
de shock
de tegenspoed
het toekomstperspectief
de uitbrander
het vermoeden
de vijandigheid
de voldoening
de voorzichtigheid
de vreugde
de waardering
de wandaad
het wangedrag
de wanhoop
de zekerheid

aandurven – durfde aan – aangedurfd
aanrichten – richtte aan – aangericht
aansporen – spoorde aan – aangespoord
aanspreken – sprak aan – aangesproken (interresseren)
aanstaren – staarde aan – aangestaard
aanvaarden – aanvaardde – aanvaard
afdruipen – droop af – afgedropen (weggaan)
afdwalen – dwaalde af – afgedwaald (gedachten)

beamen – beaamde – beaamd
beïnvloeden – beïnvloedde – beïnvloed
beklagen – beklaagde – beklaagd
bekomen – bekwam – bekomen
bespotten – bespote – bespot
betrekken – betrok – betrokken (van gezicht)
bijdragen aan – droeg bij – bijgedragen
concluderen – concludeerde – geconcludeerd
eisen – eiste – geëist
fascineren – fascineerde – gefascineerd
foppen – fopte – gefopt
glunderen – glunderde – geglunderd
hakkelen – hakkelde – gehakkeld
inschatten – schatte in – ingeschat
keuren – keurde – gekeurd
kicken op – kickte – gekickt
kleineren – kleineerde – gekleineerd
negeren – negeerde – genegeerd
ondervinden – ondervond – ondervonden
ontroeren – ontroerde – ontroerd
opborrelen – borrelde op – opgeborreld (idee/plan)
opstappen – stapte op – opgestapt (weggaan)
pakken – pakte – gepakt (indruk maken)
sidderen – sidderde – gesidderd
smeken – smeekte – gesmeekt
stoken – stookte – gestookt
teren op – teerde – geteerd
trachten – trachtte – getracht (proberen)
uitdrukken – drukte uit – uitgedrukt
vermoeden – vermoedde – vermoed
verwisselen – verwisselde – verwisseld
wegkruipen – kroop weg – weggekropen
wijken voor – week – geweken
zich concentreren – concentreerde – geconcentreerd
zich hechten aan – hechtte – gehecht
zich onderscheiden door – onderscheidde – onderscheiden
zich richten tot – richtte – gericht
zich terugtrekken in – trok terug – teruggetrokken
zich uiten – uitte – geuit
zich vertonen – vertoonde – vertoond
zwijmelen – zwijmelde – gezwijmeld

achterdochtig

alert

beduusd

behoedzaam

bekakt

beschaafd

ervaren (met veel ervaring)

furieus

goedgehumeurd
hyper
krampachtig
onderdanig
onhandig
onverstandig
parmantig
resoluut
solidair
tegendraads
uitbundig
vastberaden
veeleisend
vermoedelijk
verwaand
verzadigd
vlijtig
voldaan
wantrouwig
wijsneuzig
zelfverzekerd

begrip hebben voor
bestand zijn tegen
de indruk wekken
de show stelen
een beeld geven van
een weerwoord geven
er niet over uit kunnen
ergens verantwoordelijk voor zijn
herinneringen oproepen
het voor iemand opnemen
iets behouden
iets inzien
iets op zich nemen
iets uitslaan (zeggen)
iets zat zijn
in de lach schieten
in staat zijn
in verlegenheid brengen
invloed hebben op
je blik afwenden
je dag niet hebben
je ergens aan houden
je neus ergens insteken
je ogen niet geloven
je woord houden
kans lopen op
medelijden opwekken
oproepen van gevoel

opzien tegen iets
te hulp komen
te ver gaan
terugkomen op
tot ergernis zijn
tot vreugde zijn
uit boosheid
van streek raken
weg zijn van
wraak nemen
zich bewust zijn van

Eten en drinken

het aroma – aroma's

de asperge

de aubergine

de baguette

het banket

de barbecue

de butler

de chef

de cornflakes

de courgette

het eigeel

het eiwit

de etenswaren

de filet

de fondue

de gang (maaltijd)

de gastheer – gastvrouw

de gourmet

de gril

de jus

het keukengerei

het koolhydraat

de maatbeker

het mengsel

de peul

de sorbet

de specerij

het tafelblad

het voedingsmiddel

de voedingsstof

de wok

het zetmeel

afmeten – mat af – afgemeten

afpassen – paste af – afgepasst

afstrijken – streek af – afgestroken

conserveren – conserveerde – geconserveerd

fonduen – gefondude – gefonduud

gourmetten – gourmette – gegourmet

grillen – grilde – gegrild

roerbakken – bakte roer – roergebakken

serveren – serveerde – geserveerd

wokken – wokte – gewokt

kant-en-klaar

zich tegoed doen aan

Lichaam en gezondheid

de ader
de asbak
de baarmoeder
de begeleider – begeleidster
de beperking
de bevalling
de bijwerking
de bloeddruk
de bloedsomloop
de bloeduitstorting
de borstvoeding
de/het cholesterol
de complicatie
de contactlens
de couveuse
de deskundige
de diarree
de eetstoornis
de eikel
het embryo – embryo's
de flesvoeding
de foetus
het geslacht
het gewricht
de hartslag
de hersenschudding
het hoornvlies
de hulpverlener
de hulpverlening
de hygiëne
de injectie
de iris
de kanker
de keizersnede
de knie – knieën
de knobbel
de ledematen
de lens
de levensbehoefte
de lichaamsverzorging
de massage
de navelstreng
het netvlies
de obsessie
de oksel
het ongeval
het oogwit
de opticien
het orgaan

de peuk
de pincet
de porie – poriën
de remedie
de shag
de sigaar
de sigaret
de slaap (zijkant gezicht)
de smaakpapil
het SOS-bericht
het speeksel
de spijsvertering
het spijsverteringskanaal
de stemband
de stikstof
de tabak
de traanbuis
de transpiratie
het trommelvlies
de verloskundige
de vroedvrouw
het weefsel
de weerstand
de zaadcel
het zintuig
het zuurstofgebrek

baren – baarde – gebaard
behandelen – behandelde – behandeld (arts)
bevallen – beviel – bevallen
hallucineren – hallucineerde – gehallucineerd
knikkebollen – knikkebolde – geknikkebold (slaap)
meeroken – rookte mee – meegerookt
roken – rookte – gerookt
steriliseren – steriliseerde – gesteriliseerd
tasten – tastte – getast (aanraken)
transpireren – transpireerde – getranspireerd
uitzielen – ziekte uit – uitgeziekt
verdoven – verdoofde – verdoofd
verstuiken – verstuike – verstuikt
waarnemen – nam waar – waargenomen
zogen – zoogde – gezoogd

erfelijk
gespied
hardnekkig
hygiënisch
inwendig
medisch
ondervoed

operatief
uitwendig
nuchter (niet gegeten)
stom (niet kunnen praten)
meervoudig gehandicapt
verstandelijk gehandicapt
visueel gehandicapt

bij bewustzijn zijn
in leven zijn
in nood verkeren
klam aanvoelen
onder behandeling zijn
zijn behoefte doen

Bewegen, sport en spel

de concurrent
de concurrentie
de denksport
de estafette
de invaller – invalster
de jeugdafdeling
de kabelbaan
de koploper
het ommetje
de profsporter
de stand (houding)
de tactiek
de toeschouwer – toeschouwster
de trofee – trofeeën
de vervanger – vervangster
de vrijetijdsbesteding
de waterfiets

aanstormen – stormde aan – aangestormd
afdalen – daalde af – afgedaald
afleggen – legde af – afgelegd (afstand)
leunen – leunde – geleund
ontwijken – ontweek – ontweken
sjokken – sjokte – gesjokt
snellen – snelde – gesneld
strompelen – strompelde – gestrompeld
stuiteren – stuiterde – gestuiterd

atletisch
fit
onbeweeglijk
onoverwinnelijk
rakelings

komen aanzetten
te voet gaan

Werken en beroepen

de aanwezigheid
de absentie
de afwijzing
de arbeidsverdeling
het beheer
de bijeenkomst
de compagnon
het contract
het corvee
het curriculum vitae (cv)
de dienstverlening
de eenmanszaak
de kandidaat
de kinderopvang
de leegloop
de mechanisatie
de medewerking
de onderverdeling
het ontslag
de oprichting
het pensioen
de rolverdeling
de samenvoeging
de sollicitant
de sollicitatiebrief
het sollicitatiegesprek
het uitzendbureau
de uitzendkracht
de vacature
het verlof
de verplichting

aannemen – nam aan – aangenomen
afwijzen – wees af – afgewezen
assisteren – assisteerde – geassisteerd
bijwonen – woonde bij – bijgewoond
oprichten – richtte op – opgericht
presteren – presteerde – gepresteerd
solliciteren – solliciteerde – gesolliciteerd
zich verzamelen – verzamelde – verzameld

beschikbaar

aangenomen worden
actief zijn in
afgewezen worden
deel uitmaken van
leiding geven aan
te werk gaan

Vervoer

de aanhanger
de bereikbaarheid
het bijzondere vervoer
het eigen vervoer
de instructeur – instructrice
de jerrycan
het personenvervoer
de rijles
de tanker (olieschip)
het tankstation
het transport
het transportmiddel
de veerboot
de wegenwacht

aanvoeren – voerde aan – aangevoerd (goederen)
afrijden – reed af – afgereden
afslaan – sloeg af – afgeslagen
afwijken – week af – afgeweken
arriveren – arriveerde – gearriveerd
claxonneren – claxonneerde – geclaxonneerd
neerdalen – daalde neer – neergedaald
neerkomen – kwam neer – neergekomen
optrekken – trok op – opgetrokken
takelen – takelde – getakeld
uitvaren – voer uit – uitgevaren
zich bevinden – bevond – bevonden
zich begeven naar – begaf – begeven

ergens uithangen
op pad sturen

Media

de aankondiging
de aflevering
de afwisseling
de blikvanger
de brochure
de cameraman – cameravrouw
de close-up
het decor
de doelgroep
het draaiboek
het fragment
de geluidstechnicus
het huis-aan-huisblad
het jongerenprogramma
de komiek
de monitor
de nasynchronisatie
de omroep
de omroeper – omroepster
de ondertiteling
de radiozender

de regisseur – regisseuse
de repetitie
de slogan
de spelshow
de talkshow
de televisiecamera

inzoomen – zoomde in – ingezoomd
projecteren – projecteerde – geprojecteerd
regisseren – regisseerde – geregisseerd
repeteren – repeteerde – gerepeteerd
verfilmen – verfilmde – verfilmd

in beeld komen
een blik werpen op
in het oog springen
een interview afnemen

Wonen

de airconditioning
het appartementencomplex
de balustrade
de bebouwing
de begane grond
de/het bidet
het bordes
de circulatie
de entree
het frutsel
het gehucht
de huisvesting
het interieur
de leefgemeenschap
de luchtstroom
het meubilair
het onderkomen
het perceel
de plaid
de rugleuning
de stortbak (wc)
het urinoir
de ventilatie
de ventilator
de verblijfplaats

betreden – betrad – betreden
binnenhalen – haalde binnen – binnengehaald
luchten – luchtte – gelucht
ventileren – ventileerde – geventileerd
verblijven in – verbleef – verbleven

ruimte beslaan
zijn intrede doen

Natuur

de bergketen
de bies (oevergewas)
de biotoop
de compost
het cultuurlandschap
de erosie
de gemengde rivier
het hogedrukgebied
het hoogland
de hoogvlakte
het klif
het klimaatgebied
het kustgebied
het laagland
het lagedrukgebied
de meeldraad
de mergel
de nectar
de oase
het plankton
de regenrivier
het reliëf
de rivierbedding
het schiereiland
de stamper
het stuifmeel
de subtropen
de verwerking
de voedingsbodem
de waterkracht

delven – dolf / delfde – gedolven
vergaan – verging – vergaan

heuvelachtig
landinwaarts

onder de blote hemel
uit de grond schieten

Dieren

de biologie
het bodemdier
de carnivoor
de dierproef
de eendagsvlieg
de herbivoor
de hyena – hyena's
het kadaver
de leefomgeving
de nestblijver
de nestvlieder
de omnivoor
de paring
de poema – poema's
het proefdier
het proefkonijn
de vivisectie
het voedselaanbod
de voedselketen
de voedselpiramide
de voedselvoorraad
de winterslaap
de wintervacht

overwinteren – overwinterde – overwinterd
paren – paarde – gepaard
uittesten – testte uit – uitgetest
zich vermeerderen – vermeerderde – vermeerderd

koudbloedig
warmbloedig

Water

de dobber
de kwelder
de landaanwinning / landwinning
de polder
de vloot
het wad
het winterbed / de winterbedding
het zomerbed / de zomerbedding

aanslibben – slibde aan – aangeslibd
beslaan – besloeg – beslagen (ruit)
deppen – depte – gedept
dichtslibben – slibde dicht – dichtgeslibd
drijven – dreef – gedreven
droogmalen – maalde droog – drooggemalen
indijken – dijkte in – ingedijkt
inklinken – klonk in – ingeklonken
onderdampelen – dompelde onder – ondergedompeld
oplossen in – loste op – opgelost
uitbaggeren – baggerde uit – uitgebaggerd
vloeien – vloeide – gevloed
zinken – zonk – gezonken

binnendijks
buitendijks

aan land gaan
voor anker gaan

Milieu

het bestrijdingsmiddel
de bio-industrie
de biologische landbouw
de elektrische stroom
de fossiele brandstoffen
de hoogoven
de lichte industrie
het natuurproduct
de overproductie
de verontreiniging
de zware industrie

verdelgen – verdelgde – verdelgd
vergiftigen – vergiftigde – vergiftigd
vernietigen – vernietigde – vernietigd
verontreinigen – verontreinigde – verontreinigd

chemisch
natuurlijk

Geld en winkelen

de aalmoes
de achterstand (geld)
de bazaar
de bedelaar
de begroting
de belasting
de berekening
de beurs (portemonnee)
de bezitting
de bijdrage
het bladgoud
de boetiek
het casino – casino's
de detailhandel
de donateur
de donatie
de edelsteen
het eigendom
het fiche
het garantiebewijs
de geachte waarde
het goede doel
de handeling
de inzet
de jaarmarkt
het kapitaal
de keten
de lening
het magazijn
de nota – nota's
de onkosten
de opbrengst
de opening
het overschot
de premie
het prijskaartje
de rente
het restant
het saldo – saldo's – saldi
de sluiting
het tekort
de transactie
het verzamelinkomen
de vindplaats
de vlooiemarkt
de vondst
de welvaart
de zegel

afstaan – stond af – afgestaan
bemachtigen – bemachtigde – bemachtigd
beschikken over – beschikte – beschikt
doneren – doneerde – gedoneerd
exporteren – exporteerde – geëxporteerd
gokken – gokte – gegokt
grissen – griste – geërist
hamsteren – hamsterde – gehamsterd
importeren – importeerde – geïmporteerd
inventariseren – inventariseerde – geïnventariseerd
inzetten – zette in – ingezet
opbrengen – bracht op – opgebracht
opleveren – leverde op – opgeleverd
overhouden – hield over – overgehouden
profiteren van – profiteerde – geprofiteerd
reserveren – reserveerde – gereserveerd
resteren – resteerde – geresteed (overblijven)
schelen – scheelde – gescheeld
spenderen – spendeerde – gespendeerd
terugkrijgen – kreeg terug – teruggekregen
verhandelen – verhandelde – verhandeld
zich abonneren op – abonneerde – geabonneerd

economisch
klantvriendelijk
spotgoedkoop
verguld

geld inleggen
geld overmaken
geld speelt geen rol
handel drijven
handelen in iets
iemand op kosten jagen
iemand voorzien van
in omloop brengen
in prijs stijgen
op de markt brengen
op een houtje bijten
rood staan

Maken en materialen

de aannemer
de afwerking
de assemblage
de beitel
de bekleding
de boogbrug
de bouw (bedrijfstak)
het bouwpakket
het brons
de cementmolen
de constructie
de cv-installatie
de decoratie
het design
de duimstok
het eindproduct
het eindresultaat
het element (onderdeel)
de figuurzaag
de fundering
de garantie
de gebruiker
de gietvorm
het gruis
het halffabricaat
de houtskool
de ijzererts
het ijzergaren
de indeling
de inkeping
de installateur
de isolatie
het isolatiemateriaal
het kristal
de laag
de lekkage
de loodgieter
de maatstaf
het mankement
de maquette
de miniatuur
de montage
de monteur
de nijptang
de ontploffing
het ontwerp
de ontwerper
het piepschuim
het poeder

de productielijn
het scharnier
de steiger
de tegelzetter
de thermostaat
de/het triplex
het type (soort)
de vakman
de verbouwing
de verwarmingsketel
het voorschrift
de vouwlijn
de warmtegeleiding
de warmtestraling
de warmtestroming
het weefgetouw
de werking

aandrukken – drukte aan – aangedrukt
aanleggen – legde aan – aangelegd
afhakken – hakte af – afgehakt
betegelen – betegelde – betegeld
bewerken – bewerkte – bewerkt
construeren – construeerde – geconstrueerd
dichtbinden met – bonddicht – dichtgebonden
fabriceren – fabriceerde – gefabriceerd
graveren – graveerde – gegraveerd
heien – heide – geheid
isoleren – isoleerde – geïsoleerd
kerven – kerfde – gekerfd
lassen – laste – gelast
markeren – markeerde – gemarkeerd
monteren – monteerde – gemonteerd
ontwerpen – ontwierp – ontworpen
ontwikkelen – ontwikkelde – ontwikkeld
produceren – produceerde – geproduceerd
rangschikken – rangschikte – gerangschikt
samenpersen – perste samen – samengeperst
solderen – soldeerde – gesoldeerd
spijkeren – spijkerde – gespijkerd
slijten – spleet – gespleten
stoppen – stopte – gestopt (dichtmaken)
uithollen – holde uit – uitgehold
uitwerken – werkte uit – uitgewerkt
variëren – varieerde – gevarieerd
vervaardigen – vervaardigde – vervaardigd
verzetten – verzette – verzet
voltooien – voltooide – voltooid
vormgeven – gaf vorm – vormgegeven
wrikken – wrikte – gewrikt

wringen – wrong – gewrongen

driehoekig

eenvormig

gammel

machinaal

materieel

ruw (oneffen)

stapelbaar

steenachtig

strak (zonder versiering)

synthetisch

iets ergens omheen winden

in productie nemen

uit de grond stampen

verwerken tot iets

Muziek en geluid

het blaasinstrument

het duet

de geluidsgolf

het keyboard

de klankkast

de luisteraar

de musical

de overlast

de platenmaatschappij

het slaginstrument

het snaarinstrument

de solo – solo's – soli

de soundtrack

dempen – dempte – gedempt

luidruchtig

Kunst

het atelier
het attribuut
de bijzonderheid
het boegbeeld (schip)
de bouwkunst
de conservator
de criticus – critici
de dichtregel
de dichtvorm
de diepte (perspectief)
de essentie
de expositie
het fresco – fresco's – fresci
het gepriegel
de graffiti
de haiku – haiku's
het houtsnijwerk
de illustratie
de illustrator
de imitatie
het meesterwerk
het object
de poëet
de poëzie
de prent
de rage
de verzamelaar

groeperen – groepeerde – gegroepeerd
inspireren – inspireerde – geïnspireerd
opkomen – kwam op – opgekomen
poseren – poseerde – geposeerd
schetsen – schetste – geschetst
weergeven – gaf weer – weergegeven

denkbeeldig

de vrije loop laten
een verzameling aanleggen
onder woorden brengen

Uitvinden

de bron (waaruit iets voortvloeit)

de elektrotechniek

de energiebron

de energieomzetting

de fossiele energie

het gezichtsveld

de kleurstof

de/het molecuul

de observatie

de wetenschap

de zaak (het ding)

observeren – observeerde – geobserveerd

wetenschappelijk

Informatie

het alternatief
het aspect
de basis (uitgangspunt)
het belang
de bijdrage (hulp)
de consequentie
het detail
het effect
het geval (toestand)
de hoofdzaak
de initialen
de karakterschets
het motief (reden)
de omstandigheid – omstandigheden
het ontstaan
de ontwikkeling
de oorsprong
de overweging
het overzicht
de paraaf
het proces
de/het risico – risico's
het signaal (teken)
de speerpunt
het struikelblok
de tolk

aanhoren – hoorde aan – aangehoord
aannemen – nam aan – aangenomen (geloven)
achterhalen – achterhaalde – achterhaald
adviseren – adviseerde – geadviseerd
associëren – associeerde – geassocieerd
beredeneren – beredeneerde – beredeneerd
beschouwen – beschouwde – beschouwd (opvatten)
beseffen – besepte – beseft
betreffen – betrof – betroffen
bevestigen – bevestigde – bevestigd
bevorderen – bevorderde – bevorderd
dienen – diende – gediend (moeten)
ervaren – ervoer – ervaren
leiden tot – leidde – geleid
meedelen – deelde mee – meegedeeld
meetellen – telde mee – meegeteld
neuzen – neusde – geneusd (rondkijken)
omvatten – omvatte – omvat
opnemen in – nam op – opgenomen
overgaan op – ging over – overgegaan
prepareren – prepareerde – geprepareerd
raadplegen – raadpleegde – geraadpleegd

samenstellen – stelde samen – samengesteld
schijnen – scheen – geschenen (lijken te zijn)
seinen – seinde – geseind
selecteren – selecteerde – geselecteerd
signaleren – signaleerde – gesignaleerd
terugdraaien – draaide terug – teruggedraaid
toelichten – lichtte toe – toegelicht
toepassen – paste toe – toegepast
uitlopen op – liep uit – uitgelopen
vastleggen – legde vast – vastgelegd
vaststaan – stond vast – vastgestaan
vaststellen – stelde vast – vastgesteld
vastzetten – zette vast – vastgezet
verbreken – verbrak – verbroken
vergaren – vergaarde – vergaard
vermijden – vermeed – vermeden
vertalen – vertaalde – vertaald
vervullen – vervulde – vervuld
verwijzen naar – verwees – verwezen
vloten – vlotte – gevlot
voorkomen – kwam voor – voorgekomen (er zijn)
voorleggen – legde voor – voorgelegd

bij twijfel
de voorziening
ervoor uittrekken
gericht zijn op
het uitgangspunt
het belang inzien van
iets aanduiden
iets ergens uit opmaken
iets voorbereiden
in aanmerking komen
mee laten wegen
staan voor
te binnen schieten
te doen zijn om
tot stand komen
van toepassing zijn
zich in iets verdiepen

Geloof

de abdij
de aflaat
de biecht
de christen
de dominee – domina
de doopnaam
de godsdienstvrijheid
de heiden
de kansel
de naastenliefde
de paus
de peetoom
de peetouders
de peettante
het petekind
de preekstoel
de protestant

aanbidden – aanbad – aanbeden
biechten – biechtte – gebiecht
dopen – doopte – gedoopt

Nederlands hervormd
protestant
rooms-katholiek

Wereldkwesties

de afkomst
de afstammeling
de ambassade
de analfabeet
het analfabetisme
de beschaving
de bevolkingsdichtheid
de binnengrens
de bloedverwant
de buitengrens
de burger
het continent
de diplomaat
de economische vluchteling
de eenwording
de emigrant
de emigratie
het Europees Parlement
de Europese Commissie
de Europese Unie
de gemeenschap
de hulporganisatie
de illegaal
de immigrant
de immigratie
het inwonersaantal
het kandidaat-lid – kandidaat-leden
de kolonie – koloniën
de leerplicht
de lidstaat
de maatschappij
de migrant
de nationaliteit
de nieuwkomer
de open grenzen
de opvang
de politieke vluchteling
de republiek
de scholing
de uitbuiting
de verblijfsvergunning
het verdrag
de verwaarlozing
het werelddeel
de wereldstad – wereldsteden

emigreren – emigreerde – geëmigreerd
immigreren – immigreerde – geïmmigreerd
opkomen voor – kwam op – opgekomen

zich inzetten voor – zette in – ingezet

dichtbevolkt

diplomatiek

dunbevolkt

eentalig

gewestelijk

leerplichtig

meertalig

regionaal

tweetalig

recht hebben op

Bestuur en gezag

de aanhanger
de aanstelling
de advocaat
de akte
het alleenrecht
de allochtoon
de alternatieve straf
de autochtoon
de bekeuring
de benoeming
de berisping
de betoger
de betoging
het bevel
de buitenlander
de criminaliteit
de dader
de douane
de douanier
de dynamiet
de formatie
het gebod
het geboorteland
de generaal
de getuige
het gezag
de gratie
de herrieschopper
het incident
de indringer – indringster
de inspecteur – inspectrice
de irisscan
de kinderrechter
de kolonel
het koninklijk huis
de kroonprins – kroonprinses
het losgeld
de luchtmachtbasis
de maniak
de monarchie – monarchieën
de officier van justitie
de onderscheiding
de oorkonde
de openbare ruimte
het oproer
de overeenkomst
de plicht
de politiek
het privilege

het proces
het recht
de rechtspraak
de rechtszitting
de regering
de rel
de sensatie
het slachtoffer
de staat
de taakstraf
de uitspraak
het vaderland
de vandaal
het vandalisme
het vangnet
de verdachte
de vergunning
de verklaring
de verovering
de vingerafdruk
de vreemdeling
de wijkagent – wijkagente

aanklagen – klaagde aan – aangeklaagd
bekeuren – bekeurde – bekeurd
benoemen tot – benoemde – benoemd
bepalen – bepaalde – bepaald (vaststellen)
bespioneren – bespioneerde – bespioneerd
betogen – betoogde – betoogd
bevelen – beval – bevolen
gebieden – gebod – geboden (bevelen)
gelden – gold – gegolden (van toepassing zijn)
handhaven – handhaafde – gehandhaafd
heersen – heerste – geheerst
inschakelen – schakelde in – ingeschakeld
inzetten – zette in – ingezet (inroepen)
marcheren – marcheerde – gemarcheerd
omzeilen – omzeilde – omzeild
ondervragen – ondervroeg / ondervraagde – ondervraagd
ontruimen – ontruimde – ontruimd
oppakken – pakte op – opgepakt (politie)
patrouilleren – patrouilleerde – gepatrouilleerd
plegen – pleegde – gepleegd
pleiten – pleitte – gepleit
plunderen – plunderde – geplunderd
regeren – regeerde – geregeerd
salueren – salueerde – gesalueerd
terugtrekken – trok terug – teruggetrokken
verlenen – verleende – verleend
vervalsen – vervalste – vervalst

zich misdragen – misdroeg – misdragen
zich overgeven – gaf over – overgegeven

afkomstig
baldadig
buitenlands
illegaal
legaal
medeplichtig
officieel
ordelijk
privé
publiek
rechtvaardig
strafbaar
wettig

betrokken zijn bij
de dupe zijn
de troon bestijgen
druk uitoefenen
halt (stop)
iemand verwijzen naar
in aanraking komen met
in het openbaar
in opstand komen
onder druk zetten
op de uitkijk staan
vrij toegankelijk

rechten en plichten
Zijne Majesteit – Hare Majesteit

Vroeger

de adel
het amfiteater
het forum
het gewelf
het gilde
de griffel
de grottekening
de handelsstad – handelssteden
de historie – histories – historiën
het hunebed
de inscriptie
het karakter (schrifteken)
de kroontjespen
de kruistocht
de kruisvaarder
de lei
de mythe
de mythologie
de papyrus
het perkament
de ruilhandel
de senaat
het spijkerschrift
de veldslag
de vesting
de volksverhuizing
de voorouder
de wagenrennen

strijden – streed – gestreden
veroveren – veroverde – veroverd

edel
historisch

4.6 Groep 8

School

de algemene ontwikkeling
de anekdote
het atheneum
de aula – aula's
de benaming
het betoog
de bronvermelding
de brugklas
het citaat
de conrector – conrectrix
de correctie
de deelvraag
de definitie
het eindexamen
het eufemisme
het examen
het gymnasium
de havo
de hoger beroeps onderwijs (hbo)
de hoge school
de interpunctie
de intonatie
het kader
het kernwoord
het lyceum – lyceums – lycea
de marker
de mentor – mentrix
het middelbaar beroeps onderwijs (mbo)
de monoloog
de natuurkunde
de ordner
de pupil (leerling)
de rector – rectorix
de redenering
de rubriek
de scheikunde
de term
het trefwoord
de tweede taal
de universiteit
de vaardigheid
het vak
het vmbo
de vreemde taal
het vwo
het wetenschappelijk onderwijs
de wiskunde

afnemen – nam af – afgenomen (toets)
articuleren – articuleerde – gearticuleerd
beargumenteren – beargumenteerde – beargumenteerd
begeleiden – begeleidde – begeleid
brainstormen – brainstormde – gebrainstormd
evalueren – evalueerde – geëvalueerd
instrueren – instrueerde – geïnstrueerd
interpreteren – interpreteerde – geïnterpreteerd
zich inprenten – prentte in – ingeprent

non-verbaal
verbaal

iets afronden (afmaken)

Lastige woorden

à (ongeveer)
aanvankelijk
aldus
alhoewel
allerhande
allerminst
alsmede
alsnog
althans
alvorens
anti-
authentiek
betrekkelijk
boordevol
bovendien
definitief
desalniettemin
desondanks
doch
doorgaans
eensgezind
eigenlijke
evenmin
evenwel
exclusief
frequent
gemengd
gering
idem
incidenteel
inclusief
indien
klaarblijkelijk
mateloos
mede
meerduidig
mits
mondjesmaat
naarmate
naast (behalve)
nagenoeg
namens
nauwgezet
noch
objectief
ofschoon
oftewel
onbepaald
onderling

oneindig
opdat
overigens
permanent
pro-
respectievelijk
ruimschoots
ruwweg
schijnbaar
selectief
semi-
specifiek
subjectief
talloos
talrijk
tenzij
terloops
tevens
thans
uitsluitend
vanwaar
veelal
veelvuldig
verscheidene
versus
voorlaatst
waarnaar
wederom
wederzijds
wegens
weliswaar
wellicht
zoal
zodanig

afgezien van
bij benadering
bij nader inzien
des te
een of ander(e)
enerzijds ... anderzijds ...
iets dergelijks
in de praktijk
in principe
in theorie
met ... en al
nota bene
om en nabij
op het gebied van
overeenkomstig met

samenhangen met
ter plekke
ter wille van
van origine
wel degelijk

Hoeveelheid, meten en wegen

de diagonaal

de doorsnee / doorsnede

het ensemble

het formaat

de formule

het kwadraat

het kwartet

het kwintet

het monster (klein beetje)

de omvang

het percentage

de proportie

de standaard

de symmetrie

de zeemijl

gelijkmatig

kolossaal

minuscuul

omvangrijk

overmatig

in groten getale

Tijd

de aanvang
de continuïteit
de dagindeling
de planning
het programma
de realiteit

inlassen – laste in – ingelast
plannen – plande – gepland

aanstonds
actueel
anno
bijtijds
destijds
geleidelijk
jongstleden
ogenblikkelijk
onlangs
prompt
recent
sporadisch
toekomstig
voorafgaand
wijlen

tot voor kort
een geruime tijd
door het jaar heen
van oudsher

Wat vinden we ervan?

de bedoening
het contrast
een lachertje
de sleur
het totaalbeeld
de verrijking

aannemelijk
aansprekend
aanzienlijk
abnormaal
afgeschreven
afgezaagd
amusement
argwanend
begaafd
beknopt
belabberd
belangwekkend
benard
bijgelovig
bizar
bondig
bot
buitenissig
complex
concreet
consequent
creatief
cruciaal
cultureel
curieus
cynisch
daverend
degelijk
discreet
dringend
droog (humor)
effectief
erbarmelijk
exotisch
expressief
extreem
fictief
finaal
formeel
foutief
gebruikelijk
gecompliceerd

geestig
gematigd
gemiddeld
geniaal
gevat
gewild
glansrijk
glashelder
globaal
grandioos
grenzeloos
grillig
hecht
heftig
heimelijk
hilarisch
honderduit
immens
imponerend
informeel
inheems
innovatief
inspirerend
instabiel
intact
intensief
inventief
jammerlijk
jeugdig
kernachtig
krakkemikkig
krap
kundig
kunstmatig
kwetsbaar
langdradig
levendig
luchtig
ludiek
lukraak
machteloos
mega-
menselijk
middelmatig
min (niet genoeg)
miniem
moeizaam
mysterieus
naïef
netelig

neutraal
noemenswaardig
nonchalant
normaal
onaangenaam
ondoordringbaar
ongekend
ongeschonden
ongunstig
onheilspellend
onontbeerlijk
onontwikkeld
onophoudelijk
onoverzichtelijk
onvermijdelijk
onvoorzien
onzinnig
oppervlakkig
optimaal
origineel
penetrant
persoonlijk
populair
primitief
principiële
realistisch
relatief
rijkelijk
ruim
sceptisch
scherpzinnig
slaapverwekkend
spectaculair
speels
sportief
spraakmakend
stabiel
subtiel
succesvol
sullig
summier
surrealistisch
tastbaar
tegenstrijdig
toepasselijk
tragisch
transparant
trionfantelijk
typerend
uitermate

uitzichtloos
uitzonderlijk
vanzelfsprekend
verantwoord
verantwoordelijk
vermakelijk
vermoeiend
vernieuwend
vindingrijk
vloeiend
vooruitstrevend
weezinwekkend
welgemeend
wezenloos
wreed
zoetsappig
zorgwekkend

als vanouds
ertoe doen
hard aankomen
kort en bondig
uit de tijd

Figuurlijk taalgebruik

allicht

los-vast

smoorverliefd

spiksplinternieuw

zigzag

aan de grond lopen

aan de praat krijgen

aan de zijlijn staan

afrekenen met

alle schepen achter zich verbranden

alles in het werk stellen

als sneeuw voor de zon verdwijnen

beginnen te dagen

bij voorbaat

boven zijn pet gaan

dat is andere koek

dat liegt er niet om

dat zit me hoog

de aftocht blazen

de baard in de keel

de balans opmaken

de daad bij het woord voegen

de dorst lessen

de kwestie laten varen

de lachers op je hand krijgen

de oren spitsen

de oren van het hoofd eten

de plank misslaan

de pracht en praal

de roze wolk

de smaak te pakken krijgen

de toon aangeven

die vlieger gaat niet op

doen alsof je neus bloedt

door de mand vallen

door dik en dun

door merg en been gaan

een bok schieten

een brede rug hebben

een druk leggen op

een greep uit

een hart onder de riem steken

een karweitje opknappen

een lichtje opgaan

een mening toegedaan zijn

een oogje dichtknijpen

een vorm van

eigen haard is goud waard

elkaar de bal toespelen
en plein public
er is sprake van
er je hand niet voor omdraaien
er niet omheen kunnen
er tussenuit knijpen
er wel pap van lusten
er zwaait wat
eraan toevoegen
ergens verzeild raken
erop los
ervan uitgaan
flarden van
geen flauw idee hebben
geen touw aan vast te knopen
geïsoleerd raken
geld in het laatje brengen
het ene oor in en het andere oor uit
het gras is daar groener
het is knudde met een rietje
het is weer koek en ei
het lijkt er in de verste verte niet op
het lot in eigen hand nemen
het zal wel loslopen
het zwaar te verduren krijgen
het zwarte schaap
hoe het ook zij
hoe is het gesteld met
iemand de oren wassen
iemand in het gareel krijgen
iemand met iets opscheppen
iemand mores leren
iemand uit zijn lijden verlossen
iemand's hart stelen
iets het hoofd bieden
iets in de doofpot stoppen
iets of iemand de baas zijn
iets op je hart hebben
iets op touw zetten
iets voor je rekening nemen
in alle talen zwijgen
in beeld verschijnen
in de ban zijn van iets
in de hand houden
in de handen vallen van
in de soep lopen
in de zevende hemel
in één adem uitlezen
in een handomdraai
in een kwaad daglicht stellen

in een ommezien
in een oogopslag
in gebreke blijven
in gedachten verzonken zijn
in het bijzijn van
in het diepste geheim
in het geniep
in hoger sferen raken
in je geheugen prenten
in je macht hebben
in je oren knopen
in kaart brengen
in spanning houden
in topvorm zijn
in volle gang zijn
in vuur en vlam
in wezen
inslaan als een bom
je eigen boontjes doppen
je hoop op iemand vestigen
je iets voor de geest halen
je in je lot schikken
je leven leiden
je steentje bijdragen
koers zetten naar
kommer en kwel
kort en klein slaan
koste wat kost
leeuwen op de weg zien
lief en leed
maak je borst maar nat
met argusogen bekijken
met beide benen op de grond
met de grond gelijk maken
met de mond vol tanden staan
met horten en stoten
met stomheid geslagen zijn
mijn handen jeuken
niet voor een gat te vangen zijn
nou me dunkt
om door een ringetje te halen
om zeep brengen
onbekend maakt onbemind
onder geen beding
oost west, thuis best
op de bonnefooi
op een kluitje
op leeftijd
op prijs stellen
op z'n pootjes terechtkomen

per slot van rekening
poolshoogte nemen
rozengeur en maneschijn
schaapachtig lachen
stommetje spelen
taal noch teken geven
te hard van stapel lopen
te kampen hebben met
te kust en te keur
tegen een stootje kunnen
tegen iets aankijken
tegen wil en dank
tegen zich in het harnas jagen
ten koste gaan van
tevoorschijn komen
toegang hebben tot
tot de bedelstaf raken
tot uw dienst
uit alle hoeken en gaten
uit de weg ruimen
uit het oog verliezen
uit je duim zuigen
uit je hoofd zetten
uit zijn doppen kijken
van de kook raken
van de nood een deugd maken
van een leien dakje gaan
van haver tot gort
van je gading
van kleur verschieten
vlinders in je buik
voor dag en dauw
voor de geest halen
voor de hand liggen
voor het voetlicht komen
voor schut zetten
voorbehouden zijn aan
wijd en zijd
zich hullen in
zich in de luren laten leggen
zich in iemand herkennen
zich kostelijk amuseren
zich ontvouwen
zich voltrekken
zo gezegd, zo gedaan
zo goed en zo kwaad als het gaat
zonder blikken of blozen
zorg besteden aan

Familie en vrienden

de biseksueel

de bruidsjaпон

de bruidsschat

de echt

de heteroseksueel

de homofiel

de homoseksueel

de lesbienne

de plechtigheid – plechtigheden

de seksuele geaardheid

de trouwring

de voorspoed

huwen – huwde – gehuwd

symboliseren – symboliseerde – gesymboliseerd

uithuwelijken – huwelijkte uit – uitgehuwelijkt

een bont gezelschap

Omgang

de aanmerking
de aantrekkingskracht
de bedenking
het compromis
de dankbetuiging
de gesprekspartner
de lotgenoot
het meningsverschil
de na-aperij

aanbevelen – beval aan – aanbevolen
aanmerken op – merkte aan – aangemerkt
baseren op – baseerde – gebaseerd
belemmeren – belemmerde – belemmerd
beletten – belette – belet
corresponderen met – correspondeerde – gecorrespondeerd
doordringen – drong door – doorgedrongen
instemmen met – stemde in – ingestemd
introduceren – introduceerde – geïntroduceerd
omgaan met – ging om – omgegaan
onderhandelen – onderhandelde – onderhandeld
ophitsen – hitste op – opgehitst
opruien – ruide op – opgeruid
overeenstemmen – stemde overeen – overeengestemd
uitwisselen – wisselde uit – uitgewisseld
vallen onder – viel – gevallen (horen bij)
vergezellen – vergezelde – vergezeld
vernederen – vernederde – vernederd
verstaan onder – verstond – verstaan
zich bekommeren over/om – bekommerde – bekommerd

blijk geven van
de strijd aangaan
een afkeer van iemand hebben
een argument aanvoeren
geschikt achten voor
gunstig stemmen
iemand erbij betrekken
iemand erkentelijk zijn
iemand in staat stellen
iemand op een dwaalspoor brengen
iemand opbeuren
iemand voordragen
op onbegrip stuiten
voor vol aanzien

Gedrag en gevoelens

de aanbidder
het aanzien
de aard
de aarzeling
de afkeer
de afschuw
de blunder
de booswicht
de charme
de drang
de etiquette
de extase
de faalangst
de frats
de frustratie
het gebrek
het genot
het gerucht
de gewaarwording
de grimas
de grol
de hoogmoed
het huisarrest
het ideaal
het imago
de interesse
de intuïtie
het kattenkwaad
de kwakzalver
de levenslust
het levensverhaal
de meeloper
de mentaliteit
het minderwaardigheidscomplex
het misverstand
de moraal
het motto
de passie
het profijt
de reputatie
de schattebout
het schouderklopje
het sentiment
de slapjanus
het streven
de tegenspraak
de tevredenheid
de uitdaging
de verzadiging

de voorstelling (idee)
de wrijving (weerstand)
het zelfvertrouwen
de zienswijze

aanslaan – sloeg aan – aangeslagen (succes)
aarzelen – aarzelde – gearzeld
bedwingen – bedwong – bedwongen
begeren – begeerde – begeerd
benutten – benutte – benut
berusten – berustte – berust
betuttelen – betuttelde – betutteld
betwijfelen – betwijfelde – betwijfeld
bevallen – beviel – bevallen (aanspreken)
bluffen – blufte – gebluft
commanderen – commandeerde – gecommandeerd
deugen – deugde – gedeugd
doorworstelen – worstelde door – doorgeworsteld
gniffelen – gniffelde – gegniffeld
haperen – haperde – gehaperd
hunkeren – hunkerde – gehunkerd
imiteren – imiteerde – geïmiteerd
improviseren – improviseerde – geïmproviseerd
intimideren – intimideerde – geïntimideerd
intomen – toomde in – ingetoomd
kalmeren – kalmeerde – gekalmeerd
koesteren – koesterde – gekoesterd
manipuleren – manipuleerde – gemanipuleerd
mijmeren – mijmerde – gemijmerd
natrappen – trapte na – nagetrapt
onderdrukken – onderdrukte – onderdrukt
ontkennen – ontkende – ontkend
opperen – opperde – geopperd
piekeren – piekerde – gepiekerd
pochen – pochte – gepocht (opscheppen)
popelen – popelde – gepopeld
reflecteren – reflecteerde – gereflecteerd
riskeren – riskeerde – geriskeerd
snakken naar – snakte – gesnakt
spijten – speet – gespeten
stilstaan bij – stond stil – stilgestaan
stimuleren – stimuleerde – gestimuleerd
stressen – streste – gestrest
sussen – suste – gesust
terugdeinzen – deinsde terug – teruggedeinsd
toebijten – beet toe – toegebeten
trotsen – trotseerde – getrotseerd
uitvogelen – vogelde uit – uitgevogeld
veraangename – veraangenaamde – veraangenaamd
verafschuwen – verafschuwde – verafschuwd

verhinderen – verhinderde – verhinderd
verhullen – verhulde – verhuld
verkeren – verkeerde – verkeerd
verkiezen boven – verkoos – verkozen
verkondigen – verkondigde – verkondigd
vernemen – vernam – vernomen
veronderstellen – veronderstelde – verondersteld
vertederen – vertederde – vertederd
verzuchten – verzuchtte – verzucht
voldoen aan – voldeed – voldaan
waarderen – waardeerde – gewaardeerd
wegkwijnen – kwijnde weg – weggekwijsd
wenen – weende – geweend
wijten aan – weet – geweten
wreken – wreekte – gewroken
zich bedwingen – bedwong – bedwongen
zich blootgeven – gaf bloot – blootgegeven
zich inleven – leefde in – ingeleefd
zich onderwerpen – onderwierp – onderworpen
zich ontplooiën – ontplooiëde – ontplooid
zich ontwikkelen – ontwikkelde – ontwikkeld
zich opwinden – wond op – opgewonden
zich oriënteren – oriënteerde – georiënteerd
zich realiseren – realiseerde – gerealiseerd
zich voordoen als – deed voor – voorgedaan
zich voornemen – nam voor – voorgenomen
zweren – zwoer – gezworen

aangedaan
aanstaan
argeloos
arrogant
bedachtzaam
boosaardig
chaotisch
dominant
egoïstisch
ellendig
emotioneel
fanatiek
ferm
fier
frustrerend
gadeslaan
geremd
goedgelovig
hooghartig
intuïtief
moedeloos
onbekommerd

onbewust
ontroostbaar
ontzet
opstandig
optimistisch
pessimistisch
schuchter
sensitief
sluw
sociaal
teder
verbouwereerd
volgzaam
vrijwillig
weemoedig
zelfbewust

afhankelijk zijn van
apetrots zijn
bereid zijn om
bespreekbaar maken
buiten zichzelf zijn van
de neiging hebben om
een aversie hebben tegen
ernaar uitzien
ertegenop zien
het natuurtaent
iemand nafluiten
iemand niet zien staan
iets aangenaam vinden
iets appreciëren
iets doorstaan
iets laten
iets onaangenaam vinden
in de maling nemen
in de verleiding komen
in twijfel trekken
je ergens een voorstelling van maken
onthand zijn
over zijn kant laten gaan
radeloos zijn
te doen hebben met
te wensen overlaten
ten einde raad zijn
verwachtingen wekken
verzot zijn op
voortgang boeken
vragen op iemand afvuren
weerstand bieden
zich aangetrokken voelen tot

zich ergens in verdiepen
zich erkend voelen
zich geen raad weten
zich geprezen voelen
zich gewaardeerd voelen
zich iets voornemen
zich laten beheersen door
zich laten verleiden tot
zich minderwaardig voelen
zich op iets toeleppen
zich vernederd voelen
zijn ogen afwenden

Eten en drinken

de abrikoos
de amandel
de amuse
de cacao
de calorie – calorieën
de cocktail
de cocktailprikker
de dadel
de delicatessen
de etagère
de gastronomie
de gastronom – gastronome
de horeca
de jus d'orange
de kaneel
de kantine
de kookwekker
de kost
de kruidenier
de lasagne
de mango – mango's
de nootmuskaat
de saté
de trek
de voedingswaarde
de wijngaard
het diner
het glazuur
het hoofdgerecht
het kliekje
het nagerecht
het omhulsel
het plateau
het tussengerecht
het voorgerecht
het wegwerpartikel

besprenkelen – besprenkelde – besprenkeld
garneren – garneerde – gearneerd
nuttigen – nuttigde – genuttigd
pasteuriseren – pasteuriseerde – gepasteuriseerd
stomen – stoomde – gestoomd
toetasten – tastte toe – toegetast
verorberen – verorberde – verorberd
verschrompelen – verschrompelde – verschrompeld
verslinden – verslond – verslonden
voorschotelen – schotelde voor – voorgeschoteld
watertanden – watertandde – gewatertand

alcoholisch
culinair
koolzuurhoudend
vacuüm
voorverpakt

naar binnen werken

Lichaam en gezondheid

de aandoening
de adolescent
de afweerstoffen
de afwijking
de alcoholist
de allergie – allergieën
de autopsie
het badhuis
de bepalende factor
de blaas
de blessure
de blindengeleidehond
de bloedcel
de bloedgroep
de bloedtransfusie
de borstkas
de botbreuk
de brancard
het brein
de catastrofe
de chirurg
de chronische pijn
het condoom
de constatering
de dementie
de deodorant
de depressie
de diabetes
de diagnose
de diëtist – diëtiste
het doktersvoorschrift
de donor
het donorcodicil
de dosering
de drug
de drugsverslaafde
het eczeem
de epidemie – epidemieën
de euthanasie
de flosdraad
de fractuur
het geheugen
de geslachtsgemeenschap
de geslachtsziekte
het gezichtsvermogen
het glazuur (tand)
het haarvat
het hospitaal
het immuunsysteem

het infuus
de ingewanden
de irritatie
de kalmerende middelen
de kater (hoofdpijn)
de klier
de kliniek (ziekenhuis)
de kneuzing
het kogelgewricht
de kramp
de laborant – laborante
de levensverwachting
de medicus – medica – medici
de narcose
de nicotine
de pandemie – pandemieën
de pees
het pepmiddel
de problematiek
de prognose
de prothese
de puber
de puberteit
de reuma
de ribbenkast
de roes
de röntgenstraling
de ruggenprik
de sauna – sauna's
het scharniergewricht
de seksuele voorlichting
de slagader
de soa – soa's (seksueel overdraagbare aandoening)
de specialist – specialiste
de stress
de taille
de tandenstoker
de tandplak
het tandsteen
de tatoeage
de therapeut
de tiener
de transplantatie
de verbanddoos
de verdovende middelen
de vergroeiing
de verminking
het verschijnsel
de vicieuze cirkel
het virus

de waanvoorstelling
het welzijn
de ziektekiem
de zuigeling

afkicken – kickte af – afgekickt
beademen – beademde – beademd
besmetten – besmette – besmet
constateren – constateerde – geconstateerd
desinfecteren – desinfecteerde – gedesinfecteerd
duizelen – duizelde – geduizeld
inerten – entte in – ingeënt
infecteren – infecteerde – geïnfecteerd
klonen – kloonde – gekloond
kokhalzen – kokhalsde – gekokhalsd
ontsteken – ontstak – ontstoken
pijnigen – pijnigde – gepijnigd
tatoeëren – tatoeëerde – getatoeëerd
toedienen – diende toe – toegediend
verminken – verminkte – verminkt
verslaafd zijn aan
verstenen – versteende – versteend
verstijven – verstijfde – verstijfd
vrijen – vrijde / vree – gevrijd / gevreeën
zich verslapen – versliep – verslapen

besmettelijk
dement
dronken (alcohol)
fataal
high
nuchter (alcohol)
psychisch
resistent
roerloos
terminaal

bloot staan aan
erbovenop komen
leven met een beperking
onder invloed
onderkoeld raken

Bewegen, sport en spel

de bewegingsruimte

de competitie

het duel

het eindklassement

de hooligan

de kleedkamer

de krachtmeting

de marathon

de shuttle

het tenue

afmatten – matte af – afgemat

binnenstormen – stormde binnen – binnengestormd

uitputten – putte uit – uitgeput

behendig

fysiek

een gele kaart krijgen

buitenspel staan

een rode kaart krijgen

Werken en beroepen

de administratie
het ambacht
de arbeidsovereenkomst
de assistentie
de beroepstak
de bonus
de bouwmeester
de branche
de carrière
de cliënt – cliënte
de clientèle
het comité
de commandant
de commissie
het concern
de conferentie
het filiaal
de fusie
de handwerklieden
de inspectie
de instantie
het instituut
de leermeester
de manager
de opslag
de overname
de participatie
de promotie
de re-integratie
de sector
de sponsor
de standplaats
de taakverdeling
de werkloosheid

aangaan – ging aan – aangegaan (dienstverband)
bemiddelen – bemiddelde – bemiddeld
functioneren – functioneerde – gefunctioneerd
fungeren – fungeerde – gefungeerd
fuseren – fuseerde – gefuseerd
meedraaien – draaide mee – meegedraaid
ondernemen – ondernam – ondernomen
sponsoren – sponsorde – gesponsord
suggereren – suggereerde – gesuggereerd
vertegenwoordigen – vertegenwoordigde – vertegenwoordigd
zwoegen – zwoegde – gezwwoegd

professioneel
zakelijk

bevoorrecht zijn
carrière maken
dienst doen als
een onderscheid maken
een suggestie doen
in dienst zijn van
onder leiding staan van

Vervoer

de abri – abri's
de accu – accu's
het bezoekerscentrum
de charter (vlucht)
de cockpit
de copiloot
de coupé
de dienstregeling
de doorgang
de gezagvoerder
de hangar
de incheckbalie
de infrastructuur
de kerosine
het knooppunt
de landingsbaan
het LPG (brandstof)
het logboek
de luchtdruk
de luchthaven
de luchtvaartmaatschappij
de overslag (goederen)
de pier (vliegveld)
de schokbestendigheid
de startbaan
de steward – stewardess
het ticket
de turbine
de velg
de verkeersleider
de verkeerstoren
de vertrekhal
de voortstuwing
de zwarte doos

checken – checkte – gecheckt
overhellen – helde over – overgehield
stranden – strandde – gestrand
tanken – tankte – getankt
zwenken – zwenkte – gezwenkt

bestuurbaar
supersonisch

het luchtruim kiezen

Media

de advertentie
de amateur
de auditie
de auteur
de autobiografie
het billboard
het cabaret
de column
de context
de correspondent
de deadline
de drukkerij
de editie
het entertainment
de figurant – figurante
de grimeur
de inzending
het item
de jury – jury's
de karikatuur
de kopij
de lay-out
het lettertype
de marge (witte rand)
de marketing
de media
de mimespeler
de mond-tot-mondreclame
de nominatie
het opinieblad
het personage
het plagiaat
de producent
de projector
de publiciteit
de recensie
de redacteur – redactrice
de redactie
het rekwisiet
de roem
de roman
de selectie
de spatie
het spektakel
de tekstverwerking
de versie
de vormgeving
de weergave
de witregel

acteren – acteerde – geacteerd
bedrukken – bedrukte – bedrukt
grimeren – grimeerde – gegrimeerd
herschrijven – herschreef – herschreven
kaften – kافتte – gekaft
nomineren – nomineerde – genomineerd
promoten – promootte – gepromoot (reclame)
schrappen – schrapte – geschrappt

verhalend
wereldberoemd

een boek inbinden
voor verbetering vatbaar

Wonen

de barak

de bestrating

de binnenstad

de boiler

het cultuurgebied

het district

de exit

de geiser

het gewest

het netnummer

de nis

het porselein

de postcode

de prul

de regio

de salon

het sanitair

het stadsdeel

het stadsgezicht

de stedelijke zone

de stedeling

de tierlantijn

de uitbreiding

de vestiging

de werkgelegenheid

de wolkenkrabber

het zonnepaneel

pachten – pachtte – gepacht

uitbreiden – breidde uit – uitgebreid

binnenshuis

buitenshuis

stedelijk

Natuur

de aardkorst
de aardmantel
de aardplaat
de actieve vulkaan
de begroeiing
de bestuiving
de breuk
de breuklijn
de dode vulkaan
het ecosysteem
de eclips
de fauna
de flora
de fotosynthese
de gletsjer
de halfwoestijn
de hoofdsoort
de ijskap
de lava
de magma
de mensheid
de metamorfose
de natuurramp
het oerwoud
de poel (water)
het slib
het stekje
de trog
het tropisch regenwoud
de tsunami – tsunami's
de verwoestijning
het vruchtbeginsel
het waterpeil
de waterstroom
het zaadbeginsel
de zandwoestijn

bovengronds
ondergronds

Dieren

de cobra – cobra's

de emoe

het instinct

de muilezel

de sfinx

de tapir

de toekan

Milieu

het afzetgebied
de arbeidsintensieve landbouw
de atoomenergie
de bemesting
de broeikas
het broeikaseffect
de chemicaliën
de droogmakerij
de duurzame energiebron
de groene energie
de grootgrondbezitter
het hergebruik
het invoerrecht
de irrigatie
de kernenergie
de klimaatverandering
de landbouwer
het natuurlijk evenwicht
de pesticide
de subsidie
de uitstoot
de waterenergie
de windenergie
de zeespiegelstijging
de zonne-energie
de zonnewarmte

hergebruiken – hergebruikte – hergebruikt
ontginnen – ontgon – ontgonnen
onttrekken – ontrok – ontrokken

Geld en winkelen

het aandeel
de aanwinst
de accijns
de afbetaling
het archief
de barcode
de beurs (economie)
de btw
de cheque
de deurwaarder
het dossier
de emballage
de exporteur
de habbekrats
de handelsvoorwaarde
het incasso – incasso's
de inflatie
de investering
de kostprijs
het krediet
de kwijtschelding
de kwitantie
de marktleider
de obligatie
de offerte
de oplichter
de opslagruimte
de recessie
de richtprijs
het tarief
het testament
de weldoener
de wereldhandel

aanvullen – vulde aan – aangevuld
afbetalen – betaalde af – afbetaald
afdingen – dong af – afgedongen
beleggen – belegde – belegd
bezuinigen – bezuinigde – bezuinigd
erven – erfde – geërfd
flessen – fleste – geflest (oplichten)
garanderen – garandeerde – gegarandeerd
investeren – investeerde – geïnvesteerd
oplichten – lichtte op – opgelicht
overschrijden – overschreed – overschreden
toebedelen – bedeelde toe – toebedeeld
toebehoren aan – behoorde toe – toebehoord
veroorloven – veroorloofde – veroorloofd

financieel
rendabel
verkrijgbaar

een bestelling plaatsen
een gebrek hebben aan
in je onderhoud voorzien
materieel ingesteld zijn

Maken en materialen

de aanleg
de aanvoer
het aardgas
de aardolie
de adapter
de beits
het booreiland
de chemie
de cilinder
de dieselolie
de elektronen
de erts
de fitting
het gemaal
de generator
de handgreep
de hefboom
de hoogspanning
de levensduur (gebruik)
het lipje
de mijn
de mijnbouw
de moer
het natuursteen
de pool (magneet)
de processor
de renovatie
de robot
de robotarm
het schaalmodel
de sensor
de stompe hoek
de structuur
het systeem
de technicus – technica – technici
de toevoeging
de versnelling
de vertraging
de volt
de voorloper
de watt

afschermen – schermde af – afgeschermd
afstellen – stelde af – afgesteld
bezwijken – bezweek – bezweken
creëren – creëerde – gecreëerd
instaleren – installeerde – geïnstalleerd
omzetten in – zette om – omgezet
opwekken – wekte op – opgewekt

restaureren – restaureerde – gerestaureerd
slijten – sleet – gesleten
stagneren – stagneerde – gestagneerd
uitschakelen – schakelde uit – uitgeschakeld
verlengen – verlengde – verlengd
vorderen – vorderde – gevorderd

bestaand
grafisch
industrieel
loodrecht
mechanisch
verweerd

de staat waarin iets verkeert
een hoek van ... graden
vlam vatten

Muziek en geluid

de componist – componiste

de decibel

de dirigent – dirigente

het ensemble

de fagot

de harp

de hobo – hobo's

de klarinet

de luit

de musicus – musicienne – musici

de schouwburg

de strijkstok

de symfonie – symfonieën

het symfonieorkest

de trombone

de tuba – tuba's

de vleugel (piano)

componeren – componeerde – gecomponeerd

overslaan – sloeg over – overgeslagen (stem)

schril

ten gehore brengen

uit volle borst zingen

Uitvinden

de aardse planeet
de analyse
de astronoom
de atmosfeer
de automatisering
de dampkring
de expert
de filosoof
het hemellichaam
de hoogleraar
de inslag
de koers (richting)
de komeet
het lichtjaar
de meteor
de omlooptijd
de omwentelingstijd
het planetarium – planetariums – planetaria
het radarscherm
de ruimtesonde
de sterrenwacht
de telescoop
de theorie – theorieën
het universum
de vallende ster
de wetenschapper
het zonnestelsel
de zwaartekracht

automatisch
elektronisch
theoretisch

de baan om de aarde
de baan om de zon

Informatie

het aandachtspunt
de aanvulling
het abracadabra
de bekentenis
de bewering
de bijkomstigheid
de bijzaak
de categorie – categorieën
de chaos
het criterium
de faciliteit
het geroezemoes
de hint
de hoofdlijn
de illusie
de interruptie
het complot
de manoeuvre
de mengelmoes
de nonsens
de omschrijving
de ontknoping
de optie
de opvatting
het origineel (eerste versie)
het perspectief (zienswijze)
de relatie (verband)
de schakel (verbinding)
het sneeuwbaaleffect
de stagnatie
de strategie
het tafereel
de toevalstreffer
de uiteenzetting
de valkuil
de voltreffer
het voorval
de voorwaarde
de wartaal

aanduiden – duidde aan – aangeduid
aantonen – toonde aan – aangetoond
bekennen – bekende – bekend
beperken tot – beperkte – beperkt
beweren – beweerde – beweerd
combineren – combineerde – gecombineerd
doorspitten – spitte door – doorgespit
inhouden – hield in – ingehouden
inkorten – korte in – ingekort

kampen met – kampte – gekampt
koppelen aan – koppelde – gekoppeld (verbinden)
onderbouwen – onderbouwde – onderbouwd
ontfutselen – ontfutselde – ontfutseld
ontmaskeren – ontmaskerde – ontmaskerd
ontwarren – ontwarde – ontward
opbiechten – biechtte op – opgebiecht
stuiten op – stuitte – gestuit
toekomen aan – kwam toe – toegekomen
uitgaan van – ging uit – uitgegaan
uitmonden in – mondde uit – uitgemond
uitstippelen – stippelde uit – uitgestippeld
verbinden aan – verbond – verbonden

aan de orde komen
aan bod komen
een ontwijkend antwoord
iets belichten
iets ondernemen
in relatie tot elkaar staan
inspiratie opdoen
ter sprake komen
verwant aan

Geloof

de bedevaart

de bezwering

het evangelie – evangelies – evangeliën

de hervormer

het kwaad

de onheilswens

de opperpriester

de profeet

de talisman

de vloek

de zendeling

de ziel

zegenen – zegende – gezegend

zich bekeren – bekeerde – bekeerd

heilig

een godsdienst belijden

Wereldkwesties

het accent
de archipel
de asielzoeker
de basisbehoeften
de beeldvorming
de belegering
het bestaansminimum
het bestand
de bevolkingsgroei
de bevolkingsgroep
de blokkade
de bondgenoot
het bondgenootschap
de burgeroorlog
het buurland
de campagne
de capitulatie
de collecte
het communisme
het conflict
de coup
de derde wereld
het derdewereldland
het dialect
de ellende
de executie
de explosie
de federatie
de generatie
het geschil
het gevangenenkamp
de globalisering
de heerschappij
de hervorming
de hindernis
de hongerstaking
de integratie
het kapitalisme
de kindsoldaat
de kloof
het krot
de krottenwijk
de landmijn
de machthebber
de mensenrechten
de metropool
de moedertaal
de nederzetting
de nomade

het obstakel
de onafhankelijkheid
het onderscheid
de ontwikkelingshulp
het opvangcentrum
de patriot
de persconferentie
de propaganda
het racisme
de racist
de radicalisering
de razzia – razzia's
het regiem
de sabotage
de schaarste
de slavernij
de sloppenwijk
de standaardtaal
het standpunt
de status
de strijdkracht
de veldtocht
de verdwijning
de victorie
de vluchteling
het vluchtelingenkamp
het voortbestaan
de vredesmissie
de wereldleider

confronteren – confronteerde – geconfronteerd
deserteren – deserteerde – gedeserteerd
evacuëren – evacueerde – geëvacueerd
kidnappen – kidnapte – gekidnapt
martelen – martelde – gemarteld
ontvluchten – ontvluchtte – ontvlucht
overheersen – overheerste – overheerst
sneuelen – sneuvelde – gesneuveld
vallen – viel – gevallen (sneuelen)
werpen – wierf – geworven
zegevieren – zegevierde – gezegevierd

gelijkwaardig
kansarm
medeverantwoordelijk
ongedeerd
straatarm
tolerant

aansprakelijk zijn

iemands achtergrond
overgeleverd zijn aan
ten onder gaan
verantwoordelijk voor

Bestuur en gezag

de algemene bijstandswet (bijstand)
de algemene ouderdomswet (AOW)
de boycot
de cipier
het commando – commando's
de commissaris
de corruptie
het delict
de delinquent
de demobilisatie
de democratie – democratieën
de dictator
de dictatuur
de dienaar
de Eerste Kamer
de emancipatie
de erkenning
de fractie
de fractievoorzitter
de gedetineerde
het gedoogbeleid
de gedupeerde
de gemeenteraad
het generaal pardon
de grondwet
de identiteit
de inburgeraar
de inburgering
de justitie
het kiesrecht
de kiezer
de leerplichtwet
het legitimatiebewijs
de manifestatie
de medezeggenschapsraad
de minister
het ministerie
het misbruik
de mobilisatie
de omstander
de onderhandeling
de opinie
de oppositie
het parlement
de pedofiel
de politicus – politica – politici
de politieke partij
de president
het principe

de procedure
de protestmars
het raadslid – raadsleden
de rechtvaardigheid
de recidive
het rijk
de sanctie
de sociale voorziening
het staatshoofd
de staatssecretaris
de sympathisant
de tbs (terbeschikkingstelling)
het terrorisme
het toezicht
de troonrede
de Tweede Kamer
de Verenigde Naties
de verkiezing
de visie (mening)
de volksvertegenwoordiging
de vrijlating
de wapenwedloop
de wereldmacht
de werkloosheidswet (WW)
de wethouder

aftreden – trad af – afgetreden
berispen – berispte – berispt
beveiligen – beveiligde – beveiligd
boycotten – boycotte – geboycot
fouilleren – fouilleerde – gefouilleerd
gedogen – gedoogde – gedoogd
identificeren – identificeerde – geïdentificeerd
machtigen – machtigde – gemachtigd
overwinnen – overwon – overwonnen
propageren – propageerde – gepropageerd
stemmen – stemde – gestemd
tegengaan – ging tegen – tegengegaan

anoniem
geldig
officieus
onwaardig
preventief
waardig

alarm slaan
assistentie verlenen aan
de controle hebben over
een aanbod afwijzen

iemand iets opleggen
maatregelen treffen
voorzorgsmaatregelen treffen

Prinsjesdag

Vroeger

de aanslag
de atoombom
de bevrijding
de bezetting
het bombardement
de bommenwerper
de collaborateur
het concentratiekamp
de Dodenherdenking
de Eerste Wereldoorlog
de gaskamers
de geallieerden
het hakenkruis
de heerser
de hongersnood
de Hongerwinter
de Jodenster
de kaper
de kaping
het kernwapen
de landverrader
het luchtalarm
de nazi – nazi's
de onderduiker
het pakhuis
de plantage
de schuilkelder
de slaaf
de Tweede Wereldoorlog
de vergelding
de vervolging
het verzet
de voedselbon
de wederopbouw
de wereldoorlog

bombarderen – bombardeerde – gebombardeerd
onderduiken – dook onder – ondergedoken
verhongeren – verhongerde – verhongerd

Bevrijdingsdag

REFERENTIES

Appel, R. en Vermeer, A.

2004 *Tweede- Taal verwerving en Tweede- Taal onderwijs*. Bussum: Coutinho. 2e. ed.

Bossers, B.

1996 'Woordenschat.' In: Hulstijn, J. (red.), *Nederlands als tweede taal in de volwasseneneducatie*.

Amsterdam: ThiemeMeulenhoff.

Branden, K. van den., Daems, F. en Verschaffel, L. (red.).

2004 *Taal verwerven op school. Taaldidactiek voor basisonderwijs en eerste graad secundair*. Leuven: Acco.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen

2008 *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport van Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: SLO.

Guchte, C. van de. en Vermeer, A.

2003 'Een passende woordkeus. Het kiezen van woorden voor woordenschatlessen'. In: *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*. nr. 69. p. 9-23.

Hacquebord, H.I., Andringa, S., Linthorst, T.R. en Pulles, M.

2006 *Diataal, taaltoetspakket voor het vaststellen en diagnosticeren van de lees- en luistervaardigheid en woordkennis van leerlingen van 9 tot 15 jaar*. Groningen: Etoc, Rijksuniversiteit Groningen
<<http://www.diataal.nl/>>.

Hacquebord, H.I., Alberts, N. en Andringa, S.

2007 Streefwoordenlijst voor de eerste twee leerjaren van het voortgezet onderwijs.
Arnhem/Groningen: Cito/Etoc

Haest, I. en Vermeer, A.

2005 'Brede en diepe woordkennis, vaktaal en tekstbegrip'. In: *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*. nr. 73. p. 45-58.

Huizinga, H. en Robbe, R.

2007 *Taal & Didactiek op maat*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Kienstra, M.

2003 *Woordenschatontwikkeling, werkwijzen voor groep 1-4 van de basisschool*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Knecht-van Eekelen, A., Gille, E., en Rijn, P. van.

2007 *Resultaten Pisa-2006. Praktische kennis en vaardigheden van 15-jarigen. Nederlandse uitkomsten van het OESO Programme for International Student Assessment (PISA) op het gebied van natuurwetenschappen, leesvaardigheid en wiskunde in het jaar 2006.* Arnhem: Cito.

Kuiken, F. en Vermeer, A. (red.).

2005 *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs.* Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Kuiken, F.

2008 *Intentieverklaring Deelname Pilots Doorlopende Leerlijnen.* Amsterdam, 16 mei 2008.

Litjens, P.

2005 'Schoolse taalvaardigheden.' In: Kuiken, F. en Vermeer, A. (red.), *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs.* Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Mulder, F., Timman, Y en Vervallen, S.

2009 *Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters.* Amsterdam: ITTA.

Ministerie van OCW

28 april 2008 *Beleidsreactie Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen.* Kamerstukken 2007-2008, 31 332, nr. 3.

Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Kennedy, A.M. en Foy, P.

2007 *PIRLS 2006. International Report. IEA's Progress in International Reading Literacy Study in Primary Schools in 40 Countries.* Chestnut Hill, MA: TIMSS & PIRLS International Study Center.

National Endowment for the Arts

2007 *To read or not to read. A question of national consequence.* Research Report # 47. Washington DC: National Endowment for the Arts.

Nation, I.S.P.

1990 *Teaching & Learning Vocabulary.* New York: Newbury House Publishers.

Paus, H., Bacchini, S., Dekkers, R., Pullens, H. en Smits, M.

2002 *Portaal. Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs.* Muiderberg: Coutinho.

Sanders, M.

1990 *Met andere woorden. Een onderzoek naar de omvang van de receptieve woordenschat van anderstalige brugklasleerlingen.* Doctoraalscriptie Universiteit van Amsterdam.

Schrooten, W. en Vermeer, A.

1994 *Woorden in het basisonderwijs: 15.000 woorden aangeboden aan leerlingen*. Studies in Meertaligheid 6. Tilburg: Tilburg University Press.

Teunissen, F. en Hacquebord, H.

2002 *Onderwijs met taalkwaliteit. Kwaliteitskenmerken voor effectief taalonderwijs binnen onderwijskansenbeleid*. 's Hertogenbosch: KPC Groep.

Verhallen, M.

2005 'Woordenschat.' In: Kuiken, F. en Vermeer, A. (red.), *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Verhallen, M. en Nulft, D. van den.

2002 *Met Woorden in de Weer. Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Verhallen, M. en Beek, W. van. (red.).

2003 *Taal een zaak van alle vakken. Geïntegreerd taal- en zaakvakonderwijs op de basisschool*. Bussum: Coutinho.

Verhallen, M en Verhallen, S.

1994 *Woorden leren, woorden onderwijzen. Handreiking voor leraren in het basis- en voortgezet onderwijs*. Hoevelaken: CPS.

Verhoeven, L., en Vermeer, A.

1992 Woordenschat van leerlingen in het Basis- en MLKonderwijs. *Pedagogische Studiën*, 69. p. 218-234.

Vermeer, A.

2005 'Ontwikkeling van mondelinge vaardigheden'. In: Kuiken, F. & A. Vermeer (red.). 2005 *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Vernooy, K.

2006 *Effectief omgaan met risicolezers*. Amersfoort: CPS Uitgeverij.

Vernooy, K.

2008 *Goede woordenschat. Taalpilots onderwijsachterstanden*.

<<http://www.makkelijklezenplein.nl>>.

BIJLAGE 1: CONVERSIETABEL VAN DE GUCHTE EN VERMEER (2003)

woorden lijst	aantal tokens per voc.list	aantal lemmas per voc.list	aantal lemmas cumulatief	geometr gemidd	keuze voor jaargroep									
voclist1	1669651	1000	1000	> 115	1									
voclist2	117031	1000	2000	115 - 68	1	2								
voclist3	51222	1000	3000	67 - 58	1	2	3							
voclist4	29718	1000	4000	57 - 53	1	2	3	4						
voclist5	19196	1000	5000	52 - 51			3	4	5					
voclist6	19002	1500	6500	50 - 49			4	5	6					
voclist7	13348	1600	8100	49 - 48				5	6	7				
voclist8	20340	4600	12700	47					6	7	8			
voclist9	18470	13890	26590	46						7	8			
totaal	1957978	26590												

Conversietabel: Aantal tokens, lemma's (afgerond) en geometrisch gemiddelde per deelwoordenlijst (Van de Guchte en Vermeer 2003).

Toelichting afkomstig uit Van de Guchte en Vermeer (2003:9):

Ten behoeve van het kiezen van woorden voor lesmateriaal is de totale lijst onderverdeeld in negen deellijsten. De eerste lijst (voclist1) omvat de duizend lemma's met het hoogste geometrische gemiddelde, de tweede lijst de daarop volgende duizend, enzovoorts, met dien verstande dat de zesde en zevende lijst ruim 1.500 lemma's omvatten, de achtste lijst ruim 4.500 en de negende lijst (voclist9) bijna 14.000 lemma's. Overigens zijn in voclist 8 en 9 de frequenties zo laag (veelal minder dan 6) dat het niet meer zinvol is een volgorde in moeilijkheidsgraad aan te geven.

BIJLAGE 2: THEMA'S IN DE WAK

<i>Thema</i>	<i>Groep</i> 3	<i>Groep</i> 4	<i>Groep</i> 5	<i>Groep</i> 6	<i>Groep</i> 7	<i>Groep</i> 8
1. School	x	x	x	x	x	x
2. Lastige woorden	x	x	x	x	x	x
3. Hoeveelheid, meten en wegen	x	x	x	x	x	x
4. Tijd	x	x	x	x	x	x
5. Richting	x	x	x	x	x	
6. Wat vinden we ervan?	x	x	x	x	x	x
7. Figuurlijk taalgebruik	x	x	x	x	x	x
8. Familie en vrienden	x	x	x	x	x	x
9. Omgang	x	x	x	x	x	x
10. Gedrag en gevoelens	x	x	x	x	x	x
11. Eten en drinken	x	x	x	x	x	x
12. Lichaam en gezondheid	x	x	x	x	x	x
13. Bewegen, sport en spel	x	x	x	x	x	x
14. Werken en beroepen		x	x	x	x	x
15. Vervoer	x	x	x	x	x	x
16. Media	x	x	x	x	x	x
17. Wonen	x	x	x	x	x	x
18. Natuur	x	x	x	x	x	x
19. Dieren	x	x	x	x	x	
20. Water	x	x	x	x	x	
21. Milieu		x	x	x	x	x
22. Reizen	x	x	x	x		
23. Uiterlijk	x	x	x	x		
24. Geld en winkelen	x	x	x	x	x	x
25. Maken en materialen	x	x	x	x	x	x
26. Boerderij	x	x	x			
27. Muziek en geluid	x	x	x	x	x	x
28. Kunst	x	x	x	x	x	
29. Vermaak		x	x	x		
30. Sprookjes	x	x	x			
31. Uitvinden	x	x	x	x	x	x
32. Informatie				x	x	x
33. Geloof	x			x	x	x

34. Wereldkwesties					x	x
35. Bestuur en gezag	x	x	x	x	x	x
36. Vroeger			x	x	x	x

BIJLAGE 3: VOORBEELDEN VAN SEMANTISEREN

Semantiseren op een niet-talige manier

1. Het gebruik van voorwerpen of door voorwerpen aan te wijzen.
2. Het gebruik van afbeeldingen, bijvoorbeeld bij woorden die verwijzen naar concrete objecten die in de klas niet aan te wijzen zijn.
3. Het gebruik van gebaren bij woorden als 'laag - hoog' en 'links - rechts'.
4. Het gebruik van actietaal oftewel een handeling demonstreren, zoals 'geeuwen'.

Bron: Bossers 1996.

Box 1: Semantiseren op een niet-talige manier.

Semantiseren op een talige manier

1. Het geven van synoniemen of antoniemen: 'diner betekent maaltijd' en 'rijk is niet arm'.
2. Een omschrijving geven van het woord: 'als je zorgvuldig werkt, dan werk je heel precies en zonder fouten'.
3. Het geven van verschillende voorbeelden: 'meubels zijn bijvoorbeeld tafels en kasten'.
4. Wijzen op analogie: 'iemand die brood verkoopt noemen we een bakker en iemand die vlees verkoopt noemen we een slager'.
5. Woorden uit hetzelfde woordveld aanbieden: 'het water is niet koud en niet warm, het is lauw'.
6. Het geven van contextzinnen: 'Jan is ziek, hij gaat naar de dokter'.

Bron: Bossers 1996.

Box 2: Semantiseren op een talige manier.

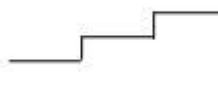
Voorbeelden van (woord)webben

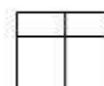
Woordweb

Woordparachute

Woordtrap

Woordkast

Bron: Verhallen en Van den Nulft 2002 en www.metwoordenindeweer.com

Box 3: Voorbeelden van (woord)webben.

BIJLAGE 4: VOORBEELDEN VAN CONSOLIDEREN

Receptieve oefeningen

1. plaatjes koppelen aan een gegeven woord.
2. woordparen maken, bijvoorbeeld zoek het woord en de betekenisomschrijving bij elkaar.
3. woorden rubriceren, bijvoorbeeld streep alle onbeleefde woorden door.
4. woorden ordenen, bijvoorbeeld zet de volgende woorden van groot naar klein.
5. matching-opdrachten op woordniveau, bijvoorbeeld het zoeken van een synoniem, hyponiem of antoniem bij een gegeven woord.
6. matching-opdrachten op zinsniveau, bijvoorbeeld welke zinnen betekenen hetzelfde?
7. woordcombinaties maken, bijvoorbeeld welk woord hoort niet thuis in dit rijtje.
8. gegeven woorden invullen in een zin.
9. betekenisomschrijvingen maken, bijvoorbeeld wat betekent het woord, maak een zin met het woord, maak een tekening van het woord.
10. betekeniskenmerken noemen, bijvoorbeeld een tandenborstel heeft zachte haren, omdat hij anders pijn doet in je mond.

Bron: Bossers 1996; Huizenga en Robbe 2007.

Box 4: Receptieve oefeningen.

Productieve oefeningen

1. het benoemen van voorwerpen of plaatjes.
2. zinnen aanvullen, bijvoorbeeld vul het goede woord in.
3. associeeropdrachten, bijvoorbeeld waar denk je aan bij 'hobby's'.
4. zelf synoniemen, hyponiemen en antoniemen zoeken bij een bepaald woord.
5. een woord noemen op basis van een betekenisomschrijving.
6. de betekenis van een woord in eigen woorden omschrijven.
7. zinnen maken met woorden.
8. het maken van kruiswoord- en andere raadsels.
9. het spelen van taalspelletjes, zoals: kwartet, woordbingo, etc.

Bron: Bossers 1996; Huizenga en Robbe 2007.

Box 5: Productieve oefeningen.

BIJLAGE 5: VOORBEELDEN VAN WOORDLEERSTRATEGIEËN

Wat kun je doen als je een woord niet kent?

- Staat er een plaatje bij het woord?
- Luister naar de woordvorm en kijk naar de delen waar het woord uit bestaat.
- Vraag de leraar of een andere volwassene om een omschrijving of een woord met dezelfde betekenis.
- Probeer samen met anderen in de klas achter de betekenis te komen.
- Zoek het woord op in een woordenboek.

Bron: Paus e.a. 2006.

Box 6: Ken je het woord niet? Dit kun je doen.

Hoe kun je een nieuw woord onthouden?

- Schrijf het woord op.
- Onthoud het plaatje bij het woord.
- Onthoud het woord door erbij aan een eigen ervaring te denken.
- Onthoud het woord door het samen met een ander woord te onthouden.
- Zeg het woord een paar keer hardop na.
- Gebruik het woord in een verhaaltje.
- Koppel het woord aan een beweging.
- Praat erover met anderen.

Bron: Paus e.a. 2006.

Box 7: Een woord onthouden? Dit kun je doen.

